

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Βασιωνής Γιώργος

Σχετάκης Αντώνης

Παναγόπουλος Θεόδωρος

ΤΡΑΦΟΥΝ

Αθανασάκη Άρια

Αντωνάτου-Πατεράκη Γιούλη

Βαβουράκη Μαίρη

Βάλαμος Ανδρέας

Βεριβάκη Χριστίνα

Γεωργούλη Άννα

Λασκαλάκη Μαρία

Κακάρογλου Λεωνίδα

Κατσικανδαράκη Μαρία"

Λουλαδάκη Αργυρώ

Μουσογιάννη Άννα

Μπεμπλιδάκη Αγγελική

Ομηράκης Οδυσσέας

Παπαδάκης Ηρακλής

Ποντικάκης Φώτης

Τζανάκης Μιχάλης

Τσαλαπάκης Αντώνης

Τσαντής Χρήστος

Φουρναράκης Κωνσταντίνος

Φραγκιουδάκης Θεοχάρης

Χαριτάκη Κωνσταντίνα

Χατζηπαναγιώτου Μανόλης

Διανέμεται δωρεάν

COMING SOON

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Τεύχος 2

ISSN 0273-2602

9 770273 260555

Εκδόσεις—Εργαστήρια—Πολυχώρος
Γεωργίου Ξέπαπα, 73136, Χανιά
email: ekd.radamanthys@gmail.com
Ιστοσελίδα: <https://christostsantis.com>

ΤΕΥΧΟΣ 2—ΙΟΥΝΗΣ 2020

ISSN 0273-2602

©Μάης 2020, Εκδόσεις Ραδάμανθους

Με κείμενα των:

Αθανασάκη Άρια
Αντωνάτου-Πατεράκη Γιούλη
Βαβουράκη Μαίρη
Βαγιωνής Γιώργος
Βάλσαμος Ανδρέας
Βεριβάκη Χριστίνα
Γεωργούλη Άννα
Δασκαλάκη Μαρία
Καγιάμ Ομάρ
Καζαντζάκη Γαλάτεια
Καζαντζάκης Νίκος
Κακάρογλου Λεωνίδα
Κατσικανδαράκη Μαρία
Λουλαδάκη Αργυρώ
Μουσσογιάννη Άννα
Μπεμπλιδάκη Αγγελική
Ντοστογέφσκι Φιοντόρ
Ομηράκης Οδυσσέας
Ουίτμαν Ουώλτ
Παναγόπουλος Θεόδωρος
Παπαδάκης Ηρακλής
Ποντικάκης Φώτης
Σαίξπηρ
Σχετάκης Αντώνης
Τζανάκης Μιχάλης
Τολστόι Λέων
Τσαλαπάκης Αντώνης
Τσαντής Χρήστος
Φουρναράκης Κωνσταντίνος
Φραγκιουδάκης Θεοχάρης
Φρόνυτ Σίγκμουντ
Χαριτάκη Κωνσταντίνα
Χατζηπαναγιώτου Μανόλης

Υπεύθυνος ύλης—σελιδοποίηση & Φωτογραφία εξωφύλλου: Χρήστος Τσαντής,
«Κάπου στα Κύθηρα...».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

5. Φώτης Ποντικάκης—Όταν δεν σε διδάσκει τίποτα μια πανδημία
6. Κωνσταντίνα Χαριτάκη—Ίσαλος Γραμμή
7. Αντώνης Τσαλαπάκης—Αναχρονιστικές οι ρυθμίσεις της κυβέρνησης για τη δημόσια εκπαίδευση
9. Λεωνίδα Κακάρογλου—Ποιήματα
10. Συνέντευξη: Γιώργος Βαγιωνής
11. Μανόλης Χατζηπαναγιώτου—Δήκτης
12. Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας—Θερινά τμήματα, έναρξη στις 3/6/2020
13. Άρια Αθανασάκη—Ποιήματα
13. Νίκος Καζαντζάκης—«Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά»
14. Άννα Μουσσογιάννη—Κάποτε ήταν το λάθος
15. Χρήστος Τσαντής—Φάρος
16. Μαρία Κατσικανδαράκη—Για το «Λεμονόσπιτο» της Δέασποινας Τζιάκη
17. Άννα Γεωργούλη, Μαρία Δασκαλάκη, Αγγελική Μπεμπλιδάκη—Στιγμές από το Εργαστήρι...
17. Αργυρώ Λουλαδάκη—Σαν να υπήρχαν
18. Γιούλη Αντωνάτου—Πατεράκη, «Ανάσταση»
18. Μαίρη Βαβουράκη—Πάσχα στο χωριό
19. Ηρακλής Παπαδάκης—Orgiva
20. Συνέντευξη: Αντώνης Σχετάκης
22. Αγγελική Μπεμπλιδάκη—Ενθύμιον μνήμης (για τον Νίκο Γκάτσο)
23. Κωνσταντίνα Χαριτάκη—Αποδράσεις σε καιρό πανδημίας
25. Ο Ανδρέας Βάλσαμος για το βιβλίο «Ο μικρός πρίγκιπας συναντά τον Κύριο Καζαντζάκη στο δρόμο της αναζήτησης»
26. Συνέντευξη: Θεόδωρος Παναγόπουλος
28. Μιχάλης Τζανάκης—Είπε η πόρνη η Ιστορία ότι ξοφλήσαμε
29. Χρήστος Τσαντής—Αισθητικά Σημειώματα, Πετρούλα Ψηλορείτη
30. Λέων Τολστόι—Ο σκοπός της μέλισσας
30. Φιοντόρ Ντοστογέφσκι—Δαιμονισμένοι
31. Σίγκμουντ Φρόνυτ—Το εφήμερο
32. Ουώλτ Ουίτμαν—Μια χειμωνιάτικη μέρα στην ακροθαλασσιά
34. Κωνσταντίνος Φουρναράκης—Κάθε τοπωνύμιο κρύβει μέσα του μια ολόκληρη ιστορία
35. Θεοχάρης Φραγκιουδάκης—Ταξίδι αυτογνωσίας
36. Ομάρ Καγιάμ—Ρουμπαγιάτ
37. Σαίξπηρ—Τρωίλος και Χρυσίδα
37. Χριστίνα Βεριβάκη—Η σιωπή του τέλους

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Δοκίμια – Μελέτες – Μαρτυρίες

(2019) Επανάσταση των συνειδήσεων, Γαλανάκης Ειρηναίος
(2019) Εν Σμύρνη 1918-1919 - Ημερολόγιο Ατομικών Γεωργίου Κακάρογλου, Κακάρογλου Λεωνίδα
(2019) Χρονο-Ιστορικός Κατάλογος Οικήσεων στον Νομό Χανίων, 1030-1905, Θεοχάρης Ι. Φραγκιουδάκης
(2017) Καθρεφτίσματα–Από τη Γερμανία και την ΕΣΣΔ του μεσοπολέμου, στην Ευρώπη του 21ου αιώνα, Τσαντής Χρήστος
(2017) Τα πλοία άραξαν στην όχθη της καρδιάς μας. Ένα δοκίμιο-μελέτη για τη ζωή και το έργο του Μ. Λουντέμη, Δαμασκηνός Δημήτρης
(2016) Νοηματική γλώσσα, Καβαζίδου Ελένη

Νουβέλες – Διηγήματα – Θέατρο

(2020) Όταν έρχεται η φουρτούνα, Ηρώ Πισκοπάκη
(2019) Γυναίκα - 17 Κείμενα με προορισμό το θέατρο και αφετηρία τη μουσική, Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής & Αυτογνωσίας των Εκδόσεων Ραδάμανθους, Συλλογικό έργο
(2019) Ιστορίες που δεν ήθελαν να μεγαλώσουν, Ντερμανάκη Χαρίκλεια
(2018) Μια σταγόνα δάκρυ Τζανάκης Μιχάλης Ι.
(2017) Η παραίτηση, Ποθουλάκης Άγγελος
(2016) Migozarad, Τσαντής Χρήστος
(2017) Καταιγίδα, Τζανάκης Μιχάλης Ι.
(2016) Οι άνθρωποι του Αυγούστου, Βελούτσος Κώστας Ν.

Ποιητικές Συλλογές

(2020) Just Words ή Αναπαραστάσεις, Αργυρώ Λουλαδάκη
(2020) Όχι για σας, για κάποιους άλλους, δεν τους ξέρετε, Αγγελική Μανίτη
(2019) Στην Αρένα, Σήφης Μιχελογιάννης
(2019) Σαν Μαντινάδα, Θεοχάρης Ι. Φραγκιουδάκης
(2019) Κι εμείς ψάχνοντας τη σύνθεση ξεχαστήκαμε στο πεζοδρόμιο, Κουβαρδά Παυλίνα
(2019) Χρονογράφημα, Ρούσσο Ευάγγελος
(2018) Συλλέκτης, Σίδερης Θεόδωρος
(2018) Τα σκουλαρίκια της Περσεφόνης, Χουρδάκη Ανδρομάχη
(2018) Τα όντα, Βεριβάκη Χριστίνα
(2018) 49+10 χαϊκού, Ρούσσο Ευάγγελος
(2018) Άλμα2 - Σεραφίν Ανστέλ, Αντωνία Παπαδοπούλου
(2018) Ανεμώνες Αλκυόνη, Παπαδάκη Κατερίνα
(2018) Απομεινάρια φωτός, Λουλαδάκη Αργυρώ
(2018) Στο λευκό του βυθού, Κακάρογλου Λεωνίδα
(2017) Ένα σεργιάνι, Κουτουλάκης Γιώργος

Μυθιστορήματα

(2019) Ίσαλος Γραμμή, Κωνσταντίνα Χαριτάκη
(2019) Νεραντζάκι με αγκάθια, Γιώργος Βαγιωνής
(2019) Κι έτσι... η ζωή είναι ωραία, Χρήστος Κωσταντουδάκης
(2019) Στους δρόμους του Αυγερινού, Αντώνης Σχετάκης
(2019) Ο αιώνας του Καπετάνιου
Μυθιστορηματική βιογραφία του Μιχάλη Κόρακα, Μιχάλης Τζανάκης
(2019) Ο Μπάμπης ο πλασιέ, Γιώργος Ηλιάδης
(2018) Απροσπέλαστο μονοπάτι του πόθου, Φλεμετάκη Θάλεια
(2017) Το μαγκάλι, Ηλιάδης Γιώργος
(2017) Σημείο μηδέν, Χαριτάκη Κωνσταντίνα
(2016) Ο πύργος του Β – Μια μαθηματική περιπέτεια, Ροδίτης Σάκης
(2016) Τα δυο πουγκιά, Ηλιάδης Γιώργος

Παραμύθια – Παιδική & νεανική λογοτεχνία

(2020) Έτσι θα καταλάβεις, Ευάγγελος Βαρδάκης
(2019) Η ζωή μου μ' έναν κουκλοπαίκτη, Ζωή Σκαλίδη
(2019) Ρώτα το παραμύθι, Ζαφείρης Παναγιώτης
(2018) Ο μικρός πρίγκιπας συναντά τον κύριο Καζαντζάκη, στο δρόμο της αναζήτησης, Τσαντής Χρήστος, 3η έκδοση
(2018) Το λεμονόπιτο, Τζιάκη Δέσποινα
(2017) Τα αντιεφιαλτικά σεντόνια της θάλασσας, Πεφάνη Χαρά
(2016) Ο ήρωας της θάλασσας, Τσικαλά Ελευθερία

ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Γεωργίου Ξέπαπα 7, Χανιά, 73136

Μια φιλόξενη στέγη για ομάδες και δημιουργούς

Ο χώρος (ισόγειο, όροφος και αυλή) διατίθεται για καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, για θεατρικά δρώμενα, για πρόβες, εργαστήρια, εκθέσεις, σεμινάρια, για παρουσιάσεις βιβλίων, για δραστηριότητες ομάδων που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, τις τέχνες και τον πολιτισμό...

Τηλέφωνο επικοινωνίας για περισσότερες πληροφορίες: 6983 091058

Και στο ekd.radamanthys@gmail.com

ΟΤΑΝ ΔΕ ΣΕ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΙΠΟΤΕ ΜΙΑ ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Φώτης Ποντικάκης, υπεύθυνος Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Βάμου

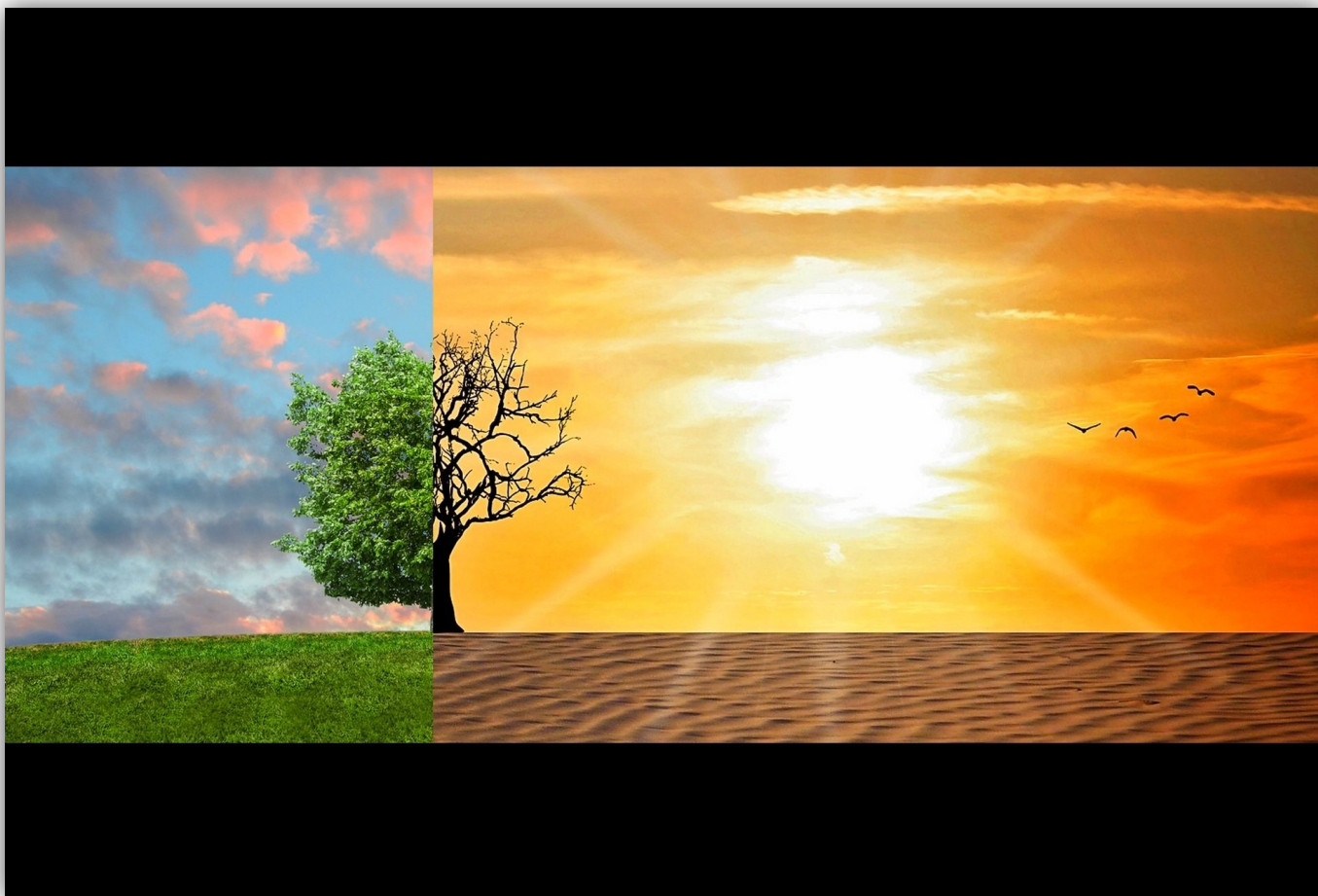
Η πανδημία που πλήττει όλον τον πλανήτη με αναρίθμητα θύματα κλείνοντας κυριολεκτικά στα σπίτια τους για 2 μήνες εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους, δημιουργώντας παράλληλα μια τεράστια οικονομική καταστροφή, είχε σαν αιτία της την καταστροφή του περιβάλλοντος. Εν τούτοις, η ελληνική κυβέρνηση δείχνει να μη διδάχτηκε τίποτε, ψηφίζοντας εν μέσω πανδημίας ένα καταστροφικό για τη φύση νομοσχέδιο.

Έχει γίνει ήδη γνωστό από τους επιστήμονες ότι ο διαβόητος κορονοϊός που προκάλεσε την πανδημία έχει προέλθει από νυχτερίδες κι έφτασε στον άνθρωπο πιθανότατα μέσα από τις υπαίθριες λαϊκές αγορές άγριων ζώων, νεκρών και ζωντανών στη Γουχάν της Κίνας, όπου πωλούνται μεταξύ άλλων, νυχτερίδες, φίδια και άλλα άγρια ζώα για τροφή. Αυτό που απλά συζητάνε ακόμη, είναι με ποιον ακριβώς τρόπο έφτασε στον άνθρωπο ο ιός, αν ήταν απευθείας από την κατανάλωση νυχτερίδων ή αν ήταν από κατανάλωση της μοσχογαλής ή αλλιώς. Σε κάθε περίπτωση, έχουμε μια καταστροφική για τη φύση και την βιοποικιλότητα ανθρώπινη πρακτική που είναι αυτές οι υπαίθριες αγορές στην Κίνα και η κατανάλωση άγριων ειδών ζώων για διατροφή ή άλλες χρήσεις. Και δεν ήταν η πρώτη φορά: Και προηγούμενες επιδημίες όπως αυτή του Έμπολα ή άλλες έχουν προέλθει από την καταστροφή της φύσης, ιδίως από την καταστροφή των τροπικών δασών για εξορύξεις, ξυλεία ή για αντικατάστασή τους με γεωργικές εκμεταλλεύσεις ή βοσκοτόπια για αγελάδες που προορίζονται να γίνουν χάμπουργκερ στη βιομηχανία φαστ φουντ η οποία φημίζεται για την ωφέλειά της στην ανθρώπινη υγεία! Η καταστροφή των τροπικών δασών οδηγεί άγρια είδη πχ τις νυχτερίδες να έρθουν σε επαφή με τον άνθρωπο, σε μια περίπτωση για παράδειγμα μέσω κοντινής κτηνοτροφικής μονάδας. Κι έτσι έρχονται σε μας άγνωστοι ιοί κι επιδημίες, που με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την συχνή μετακίνηση ανθρώπων από το ένα μέρος του πλανήτη σε άλλο, μετατρέπονται σε πανδημίες.

Όσο συνεχίζεται η καταστροφή της φύσης κι ιδίως των τροπικών δασών και δεν αναχαιτίζεται η κλιματική κρίση, τόσο περισσότερες νέες ασθένειες και πανδημίες θα μας περιμένουν. Για να υπενθυμίσουν ότι ο άνθρωπος δεν είναι το κυρίαρχο είδος πάνω στον πλανήτη, ότι η οικονομία δεν μπορεί να είναι πάνω από τα φυσικά όρια, ότι πρώτη προτεραιότητά μας είναι η επιβίωσή μας, και για να γίνει αυτό, πρέπει να υπάρχει σεβασμός στη φύση, στα τροπικά δάση, στη βιοποικιλότητα.

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΚΤΟΝΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Αυτά τα στοιχειώδη μαθήματα όμως που μας δίνει η πανδημία, επιμένει να τα αγνοεί η ελληνική κυβέρνηση που άρπαξε την ευκαιρία να περάσει με συνοπτικές διαδικασίες ένα καταστροφικό για την φύση νομοσχέδιο. Και λέμε συνοπτικές διαδικασίες διότι υπήρξε μεν μια διαβούλευση στο διαδίκτυο για 14 ημέρες, όπου δηλώθηκε η κάθετη αντίθεση περιβαλλοντικών κι επιστημονικών φορέων σε πολλές διατάξεις, κι επιλέχθηκε να εισαχθεί στη Βουλή και να ψηφιστεί τάχιστα, ενώ

η Βουλή υπολειτουργούσε, οι συγκεντρώσεις κι η κυκλοφορία απαγορεύονταν. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι στη διαβούλευση είχε τεθεί ένα νομοσχέδιο με 66 άρθρα, στη Βουλή κατατέθηκε με 130 (!) κι όταν ψηφίστηκε είχε 136(!!).

Αλλά γιατί είναι καταστροφικό για τη φύση το νομοσχέδιο;

Διότι προβλέπει εξορύξεις (υδρογονανθράκων, χρυσού κ.λ.π.) ακόμη και μέσα σε προστατευόμενες περιοχές NATURA 2000, καταργεί τους Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 πετώντας έτσι έξω από τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και τη διαχείριση των περιοχών αυτών τους Δήμους αυτών των περιοχών, τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και τα τοπικά πανεπιστήμια. Αυτοί οι φορείς εκπροσωπούσαν μαζί με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες στα Διοικητικά Συμβούλια (άμισθα) των Φορέων Διαχείρισης. Στη θέση των καταργούμενων Φορέων Διαχείρισης θα υπάρχει ένας (1) Φορέας Διαχείρισης για όλη την Ελλάδα! Ο ένας (1) αυτός Φορέας Διαχείρισης στην Αθήνα θα έχει αρμοδιότητα και θα παίρνει τις αποφάσεις για τη Σαμαριά, για το Μπάλο, το Λαφονήσι, τη λίμνη Κουρνά, τον Ψηλορείτη, τη Διαδιά του Έβρου, τον Όλυμπο, το Νέστο, τις προστατευόμενες περιοχές των Επτανήσων, των Κυκλάδων, της Μακεδονίας, όλης της χώρας! **Ουσιαστικά δηλαδή οι προστατευόμενες περιοχές μένουν χωρίς προστασία, γιατί η παραμικρή απόφαση γι' αυτές θα πρέπει να λαμβάνεται στην Αθήνα!**

Αυτοί που θα έπρεπε πρώτοι να έχουν ξεσηκωθεί δεν είναι οι 170 περιβαλλοντικές οργανώσεις που συγκέντρωσαν σε μια βδομάδα **75.000 υπογραφές**. Θα έπρεπε να είναι οι Δήμοι που τους παίρνουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τις δικές τους προστατευόμενες περιοχές, στερώντας τους ακόμη και το δικαίωμα να εκφράζουν τη γνώμη τους γι' αυτές, αφού όλες οι αποφάσεις θα λαμβάνονται πλέον στην Αθήνα. Η σιωπή της μεγάλης πλειοψηφίας των Δήμων ερμηνεύεται μόνο ως κομματικός έλεγχος κι απόλυτη υποταγή στην κεντρική εξουσία.

Ο κομματισμός βλάπτει σοβαρά το περιβάλλον αλλά και τα συμφέροντα των πολιτών. Του χρόνου, αν θα υπάρχει τουρισμός, για το Λαφονήσι και τη Σαμαριά θα αποφασίζει κάποιος γραφειοκράτης και κομματικά στελέχη του κυβερνώντος κόμματος στην Αθήνα. Οι Δήμοι, τα πανεπιστήμια, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι αγρότες, οι ψαράδες, οι ντόπιοι θα πρέπει

να παρακαλάνε κάποιο κομματάρχη να ακούσει τη γνώμη τους, αφού η εκπροσώπησή τους στους θεσμούς, στο Φορέα Διαχείρισης της περιοχής τους καταργήθηκε. Όλα ένα ρουσφέτι! **Κατά τα άλλα, ο τίτλος του νομοσχεδίου ήταν «Εκσυγχρονισμός (!!!) της περιβαλλοντικής νομοθεσίας».**

Αυτός ο «εκσυγχρονισμός» περιλαμβάνει το δικαίωμα των εταιρειών που ψάχνουν για υδρογονάνθρακες να μπορούν να πηγαίνουν όπου θέλουν για έρευνες, ακόμη και σε προστατευόμενες περιοχές, χωρίς να ρωτάνε καν τη γνώμη του τοπικού Δήμου, απλά αρκεί να τον ενημερώσουν δυο μήνες πριν ότι θα έρθουν για έρευνες πχ στη Σαμαριά ή στο Λαφονήσι! (Φανταστείτε την εικόνα να κάνετε αμέριμνοι το μπάνιο σας στο Λαφονήσι ή τα Φαλάσαρνα εσείς κι οι τουρίστες, ή να βγαίνει ο ψαράς στα ανοιχτά για ψάρεμα και να θαυμάζουν όλοι μαζί τις εξέδρες εξόρυξης πετρελαίου, τα πλωτά γεωτρύπανα και τα συνοδευτικά σκάφη παραδίπλα!).

Ο «εκσυγχρονισμός» της περιβαλλοντικής νομοθεσίας περιλάμβανε ακόμη μια εταιρεία που θέλει πχ να χτίσει ένα γιγάντιο ξενοδοχείο ή μια βιομηχανική εγκατάσταση σε προστατευόμενη ή άλλη περιοχή, να διαλέγει μόνη της μια ιδιωτική εταιρεία να της δώσει Άδεια Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (περιβαλλοντική αδειοδότηση). Μετά τον ξεσηκωμό και την κατακραυγή ότι ουσιαστικά καταργείται η άδεια (δε χρειάζεται πλέον, αλλά αγοράζεται, ασχέτως επιπτώσεων στο περιβάλλον), η κυβέρνηση το «μάζεψε» κάπως,, υποχρεώνοντας τον επενδυτή να πληρώνει ένα ποσό σε κάποιο κρατικό ταμείο και να μη διαλέγει ο ίδιος ποιος ιδιώτης θα αποφασίσει αν πρέπει να του δοθεί άδεια (περιβαλλοντική αδειοδότηση) ότι δεν καταστρέφει το περιβάλλον. Θα γίνεται κλήρωση και θα αναλαμβάνει τυ-

χαία κάποια ιδιωτική εταιρεία τον έλεγχο του φακέλου της επένδυσης για να εξακριβωθεί εάν πρέπει να υπάρξει περιβαλλοντική αδειοδότηση. Τα προβλήματά θα τα δούμε στην πράξη.

Όλα αυτά υποτίθεται ότι γίνονται για να μην υπάρχουν καθυστερήσεις σε μεγάλες επενδύσεις και γι' αυτό καταργούν και τους τοπικούς Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών. Όμως, όπως τα ίδια τα επίσημα στοιχεία των υπηρεσιών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής έδειξαν σε εκδήλωση που έγινε το φθινόπωρο, 90% των γνωμοδοτήσεων των Φορέων Διαχείρισης για έργα στις περιοχές τους ήταν θετικές! Άρα, ουσιαστικά αυτό που επιδιώκουν είναι οι ανεξέλεγκτες δραστηριότητες κι η στέρηση του δικαιώματος των Δήμων, των περιβαλλοντικών οργανώσεων και των πανεπιστημίων να έχουν λόγο για το τι θα συμβεί σε μια προστατευόμενη περιοχή!

Δεν είναι τυχαίο που ανάμεσα στους φορείς που αντέδρασαν στο νομοσχέδιο ήταν και η Ένωση Διοικητικών Δικαστών, που κανείς δεν μπορεί να την κατηγορήσει για μεροληψία ή κομματισμό. Κι οι δικαστές αναφέρουν ως προβληματικά σημεία τα σχετικά με τις εξορύξεις, την κατάργηση των Φορέων Διαχείρισης, την επιτάχυνση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης και τις «οικιστικές πυκνώσεις» (τη νομιμοποίηση αυθαιρέτων μέσα σε δασικές εκτάσεις).

Συνοψίζοντας, η ελληνική κυβέρνηση δε διδάχτηκε τίποτα από την πανδημία που προήλθε από την καταστροφή της φύσης. Την ίδια ώρα που εξαγγέλλει την απολιγνιτοποίηση και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, σχεδιάζει εξορύξεις υδρογονανθράκων ακόμη και σε προστατευόμενες περιοχές και εξοβελίζει από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και από τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 τους τοπικούς Δήμους, τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, τα πανεπιστήμια.

Για τις προστατευόμενες περιοχές πλέον θα αποφασίζουν οι εκλεκτοί του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος στην Αθήνα. Ποιος χρειάζεται τα πανεπιστήμια, ποιος χρειάζεται τους τοπικούς Δήμους και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις; Τα κομματικά στελέχη στην Αθήνα ξέρουν καλύτερα.

Φώτης Ποντικάκης

ΙΣΑΛΟΣ ΓΡΑΜΜΗ
ΜΙΑ ΝΟΥΒΕΛΑ—ΣΑΛΠΙΣΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΧΑΡΙΤΑΚΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι γραμμές αυτού του βιβλίου, έχουν έντονο άρωμα γιαγιάς! Αποτελεί προϊόν μυθοπλασίας, όμως κάποιες λεπτομέρειες έχουν την αλήθειά τους. Κάθε τι το οποίο αναφέρεται στην γιαγιά Δέσποινα είναι αληθινό. Υπάρχει όμως και άλλη μια, την οποία αγαπούσα εξίσου. Είναι κρυμμένη μέσα στις σελίδες αυτές, είναι η κρητική γιαγιά με τις μακριές πλεξούδες κάτω από το μαύρο τσεμπέρι που φορούσε πάντα στο κεφάλι της. Είναι αυτή που πορεύτηκε με ήθος και αξιοπρέπεια στη ζωή της. Είναι η ίδια που φορούσε πάντα μια ποδιά στη μέση της, είναι η ίδια που απ' όταν ήμουν παιδί θαύμαζα τη νοικοκυροσύνη της, είναι αυτή που μου έμαθε τα πρώτα μυστικά της κουζίνας και του κεντήματος, που μου έλεγε: «Πρώτα θα στένεις το τσουκάλι σου, και μετά θα κάνεις τα υπόλοιπα. Ο νεροχύτης σου και η αυλή σου να είναι πάντα καθαρά...» και πολλά πολλά ακόμη.

Το δεύτερο κομμάτι, το οποίο προσεγγίζουν αυτές οι γραμμές, είναι εκείνο της κλιματικής αλλαγής και η ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η «Ίσαλος Γραμμή» δημιουργήθηκε τη χρονική περίοδο που το νησί της Κρήτης είχε πληγεί από έντονα καιρικά φαινόμενα, τον Φεβρουάριο του 2019. Άνθρωποι νεκροί, κατεστραμμένα ιστορικά μνημεία, ανυπολόγιστες ζημιές στο εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο του νησιού, καταστροφές σε ζωικό κεφάλαιο, σε περιουσίες ανθρώπων....

Όλα αυτά που τώρα συμβαίνουν στην Κρήτη, αύριο θα συμβούν κάπου αλλού, χθες έγιναν σε κάποια άλλη γωνιά του πλανήτη, είτε κοντά είτε πιο μακριά από εμάς. Το «μακριά» όμως, είναι σχετικό.

Λίγους μήνες νωρίτερα είχε φυτευτεί ο σπόρος, μέσα από το **Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας, των Εκδόσεων Ραδάμανθους**. Κείμενα αυτοτελή τα οποία περίμεναν καρτερικά το έναυσμα, ώστε να ενωθούν και να δώσουν το αποτέλεσμα αυτό το οποίο κρατάτε στα χέρια σας.

«Τόσα αστέρια, μια κουκίδα κι εμείς κάπου στο σύμπαν.... Αν μια πεταλούδα κινήσει τα φτερά της στον Αμαζόνιο, μπορεί να φέρει βροχή στην Κίνα...», σκεφτόμουν. Άνθρωποι που προσπάθησαν να γλιτώσουν απ' τον εφιάλτη του πολέμου και άνοιξαν τα σπασμένα τους φτερά για να φύγουν μακριά του, είχαν φέρει βροχή δακρύων στα μάτια μου, καθώς μέσα στα φοβισμένα μάτια ενός μικρού παιδιού, είχα δει τη φρίκη του πολέμου. Όλοι είμαστε εν δυνάμει πρόσφυγες, μια ίσαλος γραμμή, μας ενώνει όλους τελικά. **«Αγάπα τον άνθρωπο γιατί είσαι εσύ»**, είχε γράψει κάποτε ο Ν. Καζαντζάκης. **«Αγάπα το περιβάλλον γιατί είσαι εσύ»**, θα συμπληρώσω από την πλευρά μου.

ΙΣΑΛΟΣ ΓΡΑΜΜΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΧΑΡΙΤΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥΣ

ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΟΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αντώνης Τσαλαπάκης, δάσκαλος,
Πρόεδρος του ΣΕΠΕ Χανίων

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ

Το Υπουργείο Παιδείας και η Κυβέρνηση της ΝΔ, εν μέσω πανδημίας και περιοριστικών μέτρων μετακίνησης, βρήκε τον τρόπο να φέρει ό,τι πιο αντιδραστικό, αναχρονιστικό και βαθιά νεοφιλελεύθερο, σε επίπεδο νομοθέτησης, στη δημόσια εκπαίδευση. Ένα νομοσχέδιο, το οποίο επιστρέφει τη δημόσια εκπαίδευση στα χρόνια των μνημονίων και απηχεί τη βαθιά συντηρητική της αντίληψη για την εκπαίδευση.

Η επαναφορά της τιμωρητικής αξιολόγησης και, επί της ουσίας, του Π.Δ. 152, η εισαγωγή διακριτών αντικειμένων στα νηπιαγωγεία απέναντι από κάθε επιστημονικά παιδαγωγική άποψη, η επαναφορά της διαγωγής στα απολυτήρια, η επαναφορά της τράπεζας θεμάτων, η αύξηση μαθητών ανά τάξη και ζητήματα που αφορούν εσωτερικές αναδιαρθρώσεις της ύλης, διδακτικών αντικειμένων και θεματικών ενότητων, σε κενό θεσμικού διαλόγου, αποτυπώνει με τον πλέον εμφανικό τρόπο την απαράδεκτη, αντιδημοκρατική και αλαζονική αντίληψη που έχει η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας για τις νομοθετικές διαδικασίες και τον κοινωνικό διάλογο.

Μάλλον την τρομάζουν οι αντιδράσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας και για αυτό προχωράει σε τέτοιες σπασμωδικές ενέργειες. Αυτό άλλωστε φάνηκε έντονα και στις τραγικές πολιτικές επιλογές της με την κατάθεση του νομοσχεδίου για την εκπαίδευση, τον Ιανουάριο που μας πέρασε, που αφορούσε την αναγνώριση των πτυχίων των κολλεγίων για τα επαγγελματικά δικαιώματα στην εκπαίδευση, παρακάμπτοντας ξεκάθαρα το άρθρο 16 του Συντάγματος αλλά και με όλες τις αντικειμενικές ρυθμίσεις που έχει φέρει από τον Σεπτέμβριο μέχρι και σήμερα. Προσπαθεί να εισάγει "νέα ήθη" στην άσκηση πολιτικής και νέες μεθόδους διαχείρισης των εκπαιδευτικών ζητημάτων πέρα και έξω από κάθε διαδικασία θεσμικού διαλόγου με τις εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και την κοινωνία.

Η κεντρική φιλοσοφία του πολυνομοσχεδίου, που κατέθεσε το Υπουργείο Παιδείας, είναι η συρρίκνωση της Δημόσιας Εκπαίδευσης και η δραστική μείωση δαπανών σε προσλήψεις εκπαιδευτικού προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής.

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΑ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Αυτό αποδεικνύεται περίτρανα από το συντηρητικό πισωγύρισμα της αύξησης του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία καθώς και η αύξηση του ελάχιστου αριθμού μαθητών από διθέσιο νηπιαγωγείο και άνω, που γνωρίζουμε τι συνέπειες επιφέρει στη μαθησιακή διαδικασία καθώς και στη σχολική πρόοδο των μαθητών. Ξεκάθαρα είναι αντίθετο σε κάθε σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική. Συγκεκριμένα, αυξάνει τον μέγιστο αριθμό από 22 στους 26 μαθητές. Δε σταματά όμως εκεί, καθώς στα 7/θέσια και άνω σχολεία ορίζεται πως δεν μπορεί να υφίσταται τμήμα με λιγότερους από 20 μαθητές και στα νηπιαγωγεία ορίζεται ελάχιστος αριθμός νηπίων δηλ από 14 σε 16 μαθητές ανά τμήμα χωρίς να κάνει την παραμικρή διαφοροποίηση ως προς τα δυσπρόσιτα, απομακρυσμένα και παραμεθόρια νηπιαγωγεία που ο ελάχιστος αριθμός νηπίων, σύμφωνα με τον Ν. 4589/19, είχε οριστεί στους 5 (πέντε) .

Αποτέλεσμα της πολιτικής τους θα είναι ο μεγάλος αριθμός συμπύξεων τμημάτων και σχολείων, η δραστική μείωση των μόνιμων διορισμών αλλά και οι προσλήψεις αναπληρωτών εκπαιδευτικών, η μείωση των δαπανών για την Παιδεία, η ποιοτική υποβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Σε επόμενο άρθρο του νομοσχεδίου, το υπουργείο επιχειρεί να εισάγει διακριτά γνωστικά αντικείμενα

στα Νηπιαγωγεία, άμεσα Αγγλικής και έμμεσα Φυσικής αγωγής και Πληροφορικής, επιδιώκοντας να καταστρατηγήσει και να υποβαθμίσει το αναλυτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου. Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών του Νηπιαγωγείου τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Γλώσσας, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος, Εικαστικών, Μουσικής, Φυσικής Αγωγής, και Πληροφορικής δε νοούνται ως διακριτά διδακτικά αντικείμενα και δεν προτείνονται για αυτοτελή διδασκαλία. Στο Νηπιαγωγείο προάγεται η έννοια της διαθεματικότητας και της ολιστικής αντίληψης της γνώσης. Άλλωστε, οι Νηπιαγωγοί όλα τα παραπάνω αντικείμενα τα διδάσκονται στα Παιδαγωγικά Τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης των Πανεπιστημίων της χώρας, διαθέτουν την ανάλογη κατάρτιση και επάρκεια και ανταποκρίνονται απόλυτα στις απαιτήσεις της Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Η Υπουργός Παιδείας συνεπαρμένη από τους νόμους της νεοφιλελεύθερης αγοράς και τις λογικές της ιδιωτικής εκπαίδευσης παραβλέπει τα χρόνια και καιρία προβλήματα που ταλανίζουν τα δημόσια νηπιαγωγεία με αποκλειστική ευθύνη του κράτους (όπως κτιριακές ανάγκες, υποχρηματοδότηση για λειτουργικές ανάγκες, ελλείψεις σε προσωπικό, εκπαιδευτικούς γενικής, ειδικής αγωγής, ειδικό βοηθητικό προσωπικό κ.ά.).

Παρακάμπτει την Ευρωπαϊκή εμπειρία, όπου σύμφωνα με την απεικόνιση του δικτύου Ευρυδίκη (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πολιτικές στην Ευρώπη) η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών συστημάτων εισάγει την εκμάθηση της πρώτης ξένης γλώσσα στην ηλικία των 6 με 7 ετών (με την εισαγωγή στο Δημοτικό Σχολείο) και σε πολλές χώρες ακόμα και αργότερα δηλαδή στην ηλικία μεταξύ 8 και 9 ετών.

Ταυτόχρονα παραβλέπει και την απόφαση της ΔΟΕ και της Συνόδου Κοσμητόρων και Προέδρων των Παιδαγωγικών Τμημάτων της χώρας που καταδεικνύει την άστοχη και επικίνδυνη παιδαγωγική αποτύπωση μιας τέτοιας ενέργειας και αποτυπώνει την συμπίεση όλης της πανεπιστημιακής κοινότητας απέναντι σε αυτή τη ρύθμιση με τον κλάδο των εκπαιδευτικών. Απορούμε τελικά ποιους συμβουλευεται για αυτές τις αντιπαιδαγωγικές ρυθμίσεις...

Η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας οφείλει να γνωρίζει ότι η σχολειοποίηση του Νηπιαγωγείου αποτελεί σημαντικό κίνδυνο αλλοίωσης της Προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Τα παιδιά στην τρυφερή ηλικία των 4 και 5 ετών, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ και τα επιστημονικά δεδομένα, έχουν ανάγκη το Νηπιαγωγείο ως φορέα κοινωνικοποίησης (μετά την οικογένε-

νεια), το οποίο θα εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις, ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται και να κοινωνικοποιούνται ομαλά και πολύπλευρα νιώθοντας ασφάλεια με το πρόσωπο της Νηπιαγωγού.

ΤΙΜΩΡΗΤΙΚΗ «ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ»

Επιδίωξη της κυβέρνησης είναι να επιβάλλει την τιμωρητική αξιολόγηση, η οποία στην ουσία αποτελεί συνέχεια της αξιολόγησης του 2013 (Π.Δ.152) που με αγώνες απέτρεψε και ανέτρεψε συνολικά ο Κλάδος.

Τώρα, επιβάλλεται εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση σχολικών μονάδων καθολικά και εκπαιδευτικών (αρχικά σε Πρότυπα και Πειραματικά), που θα οδηγήσει σε στοχοποίηση των Συναδέλφων και κατηγοριοποίηση σχολικών μονάδων, σε ένα σχέδιο που είναι βγαλμένο από τα πιο ακραία νεοφιλελεύθερα σενάρια άσκησης πολιτικής. Μια πρόταση που δεν έχει καμία σχέση με την ανατροφοδότηση, τον αναστοχασμό και τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου και που ακολουθεί το λεγόμενο «αγγλοσαξωνικό μοντέλο», το οποίο έχει αποτύχει σε όλα τα επίπεδα σε όσες χώρες έχει εφαρμοστεί.

Προβλέπονται εσωτερικές διαδικασίες σε κάθε σχολική μονάδα, τελική εξωτερική αξιολόγηση και ανάρτηση σε ηλεκτρονική πλατφόρμα. Είναι βέβαιο πως η κατάληξη θα είναι τα σχολεία να κατηγοριοποιούνται με σειρά κατάταξης και ανάλογα με τη βαθμολογία που επιτυγχάνουν ανά δήμο και ανά περιφερειακή ενότητα.

Οι εκπαιδευτικοί (Αρχικά σε Πρότυπα και Πειραματικά κατά το σχ. Έτος 2020-21 με προοπτική καθολικής επέκτασης, όπως επανειλημμένα έχει υπάρξει κυβερνητική δέσμευση) σε ατομικό επίπεδο θα αξιολογούνται από τον Δ/ντή του σχολείου και τον Συντονιστή Εκπαιδευτικού Έργου πάνω σε όλα τα θέματα. Οι εκπαιδευτικοί καθίστανται υπεύθυνοι και υπόλογοι για συγκεκριμένα ποσοτικά αποτελέσματα και δείκτες.

Σαν αποτέλεσμα των νομοθετικών ρυθμίσεων που έχουν κατατεθεί προς ψήφιση ο κλάδος και ο καθένας εκπαιδευτικός προσωπικά θα φορτωθεί όλες τις παραλείψεις της υποχρηματοδοτούμενης δημόσιας εκπαίδευσης και την απουσία αντίστοιχων κυβερνητικών πολιτικών που θα έπρεπε να στηρίζουν τη δημόσια εκπαίδευση, όπως επιβάλλει το Σύνταγμα.

Το υπουργείο παιδείας με το πολυνομοσχέδιο των 98 άρθρων δεν δείχνει καμία ευαισθησία να ρυθμίσει τα βασικά ζητήματα της δημόσιας εκπαίδευσης, όπως τους χιλιάδες διορισμούς σε ειδική και γενική αγωγή κοροϊδεύοντας ουσιαστικά τους χιλιάδες αναπληρωτές που στηρίζουν το δημόσιο όλα αυτά τα χρόνια της αδιοριστίας με μια βαλίτσα στο χέρι υπηρετώντας τη δημόσια εκπαίδευση σε κάθε γωνιά της Ελλάδας.

Το νομοθετικό έργο της Κυβέρνησης της ΝΔ, που αφορά τους αναπληρωτές, ξεκίνησε τον Ιανουάριο, με βαθιά νεοφιλελεύθερα χαρακτηριστικά, με την **ψήφιση νόμου που ουσιαστικά εξισώνει τα πτυχία των ι-διωτικών κολεγίων με αυτά των ΑΕΙ**, δίνοντας δικαίωμα στους αποφοίτους αυτών των κολεγίων να εντα-

χθούν στους πίνακες αναπληρωτών. Με παράκαμψη του άρθρου 16 του Συντάγματος και με κλείσιμο του ματιού στους ιδιοκτήτες κολεγίων ψήφισε τη συγκεκριμένη ρύθμιση μαζί με τη ρύθμιση της τιμωρίας για όσους δεν αναλάμβαναν διορισμό σε 2 χρόνια αποκλεισμού από την εργασία τα επόμενα χρόνια. Στην κριτική που ασκήσαμε, ότι αυτό στοχεύει να περάσει και στους αναπληρωτές, με κροκοδείλια δάκρυα ξεκαθάριζε η ηγεσία του υπουργείου παιδείας ότι δεν υπάρχει τέτοια πρόθεση. Δεν πέρασαν 3 μήνες και φέρνει τη συγκεκριμένη διάταξη και στους αναπληρωτές τιμωρώντας τους ουσιαστικά για την ανικανότητα της Κυβέρνησης να παρέχει ουσιαστικά κίνητρα, ώστε οι συνάδελφοι να αναλαμβάνουν υπηρεσία και να μην αναγκάζονται να μην αποδέχονται τη πρόσληψή τους. Το να μην αναλάβει ένας εκπαιδευτικός υπηρεσία σε πρόσληψη, αυτή τη χρονική περίοδο, δεν αποτελεί επιλογή γιατί έχει άλλες δυνατότητες αλλά τον ωθούν σοβαροί λόγοι και ανυπέρβλητες οικογενειακές και οικονομικές συνθήκες. Έτσι, θα τιμωρηθούν, οι αναπληρωτές που θα αρνηθούν πρόσληψη ή θα παραιτηθούν για οποιοδήποτε λόγο, για 2 έτη έως 3 έτη (αφορά τις ειδικές προκηρύξεις) από την εργασία.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΟΡΓΟΥΕΛ!

Την ίδια ώρα και ενώ βρισκόμαστε στη δύνη της υγειονομικής κρίσης οι οδηγίες του ΕΔΟΥ για την ορθή λειτουργία των σχολικών μονάδων είναι «ήξεις αφήξεις». Με μια πρωτοφανή κίνηση, που ενδεχομένως συνιστά απόπειρα εξαπάτηση της ελληνικής κοινωνίας στο σύνολό της, προχώρησε ο ΕΟΔΥ προφανώς σε συνεννόηση με το υπουργείο παιδείας που αναδεικνύει το θέμα της αποκλιμάκωσης των περιοριστικών μέτρων σε άλλη διάσταση. Συγκεκριμένα στις οδηγίες που εξέδωσε ο ΕΟΔΥ, το Σάββατο 2 Μαΐου προσδιόριζε την αναλογία ατόμων και τετραγωνικών μέτρων για τα σχολεία σε 1 μαθητή ανά 7 τ.μ. Με αυτή την οδηγία θα ήταν εφικτό να βρίσκονται στις σχολικές αίθουσες πολύ λιγότερος αριθμός από τον προβλεπόμενο που έχει ανακοινώσει το υπουργείο παιδείας δηλ. 15 μαθητές ανά σχολική αίθουσα. Όσοι έχουν εικόνα της πραγματικότητας (εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς) και όχι ενός επιτελικού σχεδίου επί χάρτου γνωρίζουν ότι οι αίθουσες των σχολικών μονάδων μας στην καλύτερη περίπτωση φτάνουν τα 40 τ.μ.

Η αντίφαση φάνηκε από την πρώτη στιγμή και ο ΕΟΔΥ, σε συνεργασία προφανώς με το υπουργείο παιδείας, τροποποίησε τις οδηγίες αλλάζοντάς τις αμέσως, μετά από μερικές ώρες, διαγράφοντας την αναλογία 1 (μαθητής) / 7 (τ.μ.) και ορίζοντας ότι την απόφαση για την αναλογία των μαθητών ανά τετραγωνικό μέτρο την έχει πλέον όχι ο ΕΟΔΥ, όχι το Υπουργείο Υγείας αλλά το Υπουργείο Παιδείας.

Η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας και συνολικά η κυβέρνηση είναι εκτεθειμένη απέναντι σε γονείς, μαθητές και εκπαιδευτικούς κι οφείλει άμεσα να δώσει «πειστικές» απαντήσεις για την αλλαγή των

οδηγιών του ΕΟΔΥ.

Το αποκορύφωμα των διαθέσεων της κυβέρνησης υπήρξε η απαράδεκτη, αντισυνταγματική και καθ' όλα πραξικοπηματικού χαρακτήρα τροπολογία στο υπό ψήφιση νομοσχέδιο του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, που κατέθεσε στις 8/5 στα κλεφτά, το Υπουργείο Παιδείας και προσπαθεί να στήσει, εν μέσω πανδημίας, **Οργουελιανό περιβάλλον στα σχολεία μας, με την ζωντανή μετάδοση του μαθήματος σε πραγματικό χρόνο.**

Όπως αποδεικνύεται περίτρανα από την τακτική του Υπουργείου Παιδείας, για την Κυβέρνηση της ΝΔ δεν αποτελούν στη δημόσια εκπαίδευση κεντρικά ζητήματα τα θέματα της υλικοτεχνικής υποδομής, του εκπαιδευτικού προσωπικού, του περιεχομένου της εκπαίδευσης αλλά η αξιοποίηση της πανδημίας για την κατάλυση κάθε έννοιας δημοκρατίας, προστασίας προσωπικών δεδομένων και παιδαγωγικών αρχών και σχέσεων. **Με αυτή την ενέργεια το Υπουργείο Παιδείας ανοίγει τον ασκό του Αιόλου σχετικά με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, την παραβίαση του Συντάγματος καθώς και τις δημοκρατικές και κοινοβουλευτικές αρχές. Η κάμερα, μέσα στη σχολική τάξη, δεν παραβιάζει μόνο την αίθουσα διδασκαλίας και το μάθημα, αλλά αφήνει τα παιδιά μας «βορά» σε τρίτα πρόσωπα χωρίς καμία διασφάλιση για το ποιος, για ποιους λόγους και πόσοι μπορούν να τα παρακολουθούν πίσω από μια οθόνη στο σπίτι.**

Όπως είναι γνωστό στην παιδαγωγική επιστήμη το σχολικό μάθημα παράγεται από όλη την τάξη κι όχι μόνο από τον εκπαιδευτικό. Το μάθημα δεν γίνεται καθέδρας αλλά με τη συμμετοχή όλων των μαθητών μεταξύ τους και με το καθένα χωριστά (εξατομικευμένα). Και μην ξεχνάμε ότι η σχολική τάξη είναι ο χώρος όπου αξιοποιείται το λάθος, γιατί, μέσα από το λάθος, οι μαθητές μας προχωράνε και προοδεύουν. **Μέσα στην σχολική τάξη χωρούν πολλά συναισθήματα όπως: η αγάπη, η προσοχή, το ενδιαφέρον κλπ. Αυτό που δε χωράει όμως σίγουρα είναι η φανερή ή η κρυφή κάμερα.**

Η παραβίαση των προσωπικών δεδομένων και η απαράδεκτη αυτή τροπολογία συνθλίβει παιδιά με γνωστικές αδυναμίες, με ειδικές μαθησιακές ανάγκες (μαθησιακά προβλήματα, ξεσπάσματα ενός μαθητή με ΔΕΠΥ, εκρήξεις θυμού ενός μαθητή με αυτισμό, συμπεριφορές μαθητών που προκύπτουν ενδεχομένως από οικογενειακά περιβάλλοντα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, κ.α.). Η παραβίαση των προσωπικών δεδομένων είναι προφανής τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς. **Η ανάπτυξη της παιδαγωγικής σχέσης παραβιάζεται κατάφωρα και πυροδοτεί αλυσιδωτές αντιδράσεις για τις στάσεις των ίδιων των μαθητών για το σχολείο και την κοινωνία εν γένει. Η τροπολογία αυτή εμφορείται από την αντίληψη της κατάλυσης της Παιδαγωγικής και ως επιστήμης και ως σχέσης.**

Ενάντια στις βίαιες, αντιδραστικές, αντεκπαιδευτικές και βαθιά νεοφιλελεύθερες, συντηρητικές αντιλήψεις της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας και της κυβέρνησης που υπηρετεί, η εκπαιδευτική κοινότητα έχει ορθώσει το ανάστημά της και καλεί τους γονείς να σταθούν στο πλάι της. Για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών και των μαθητών μας. Για την υπεράσπιση του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα του σχολείου μας. Για ένα σχολείο ανοιχτό σε όλους.

Αντώνης Τσαλαπάκης

Ποιήματα

Λεωνίδας Κακάρογλου

Μέχρι εκεί που φτάνει η φωνή μου

Μέχρι εκεί που φτάνει η φωνή μου
Θα ρωτώ κάθε βράδυ
Τις σκιές της νύχτας
Τα λόγια μας που πέτρωσαν από τα χρόνια
Και τώρα ψάχνουν
Τα παγκάκια που καθόμαστε
Όταν μιλούσαμε
Για τις χαμένες ευκαιρίες
Των ημερών
Που πια
Δεν κρύβουν μυστικά
Δεν θέλουν υποσχέσεις
Μόνο στις σκιές
Που καθρεφτίζονται τα βράδια
Στα μάτια σου

Ήθελα να 'μουν κι εγώ
Σκιά που πια δεν επιπλέει
Μα σώμα που μου κρατάς
Τα χέρια
Που σε κρατώ από το σώμα
Για ν' αντέχουμε
Στη σκόνη των καιρών
Που όλο και λιγοστεύει

Βιβλία του Λεωνίδα Κακάρογλου που κυκλοφορούν από τις Εκδό- σεις Ραδάμανθους:

Η συλλεκτική ποιητική συλλογή
«Στο λευκό του βυθού» και το βι-
βλίο—ντοκουμέντο «Ημερολόγιο
Ατομικόν Γεωργίου Κακάρογλου—
Εν Σμύρνη 1918-1919»

Τα Ωσαννά του κόσμου

Στα ουσιαστικά
Πάντοτε γένους αρσενικού
Στηρίχθηκε η Ιστορία

Στα ουσιαστικά
Γένους Θηλυκού
Στηρίχθηκε η γονυκλισία της Ιστορίας

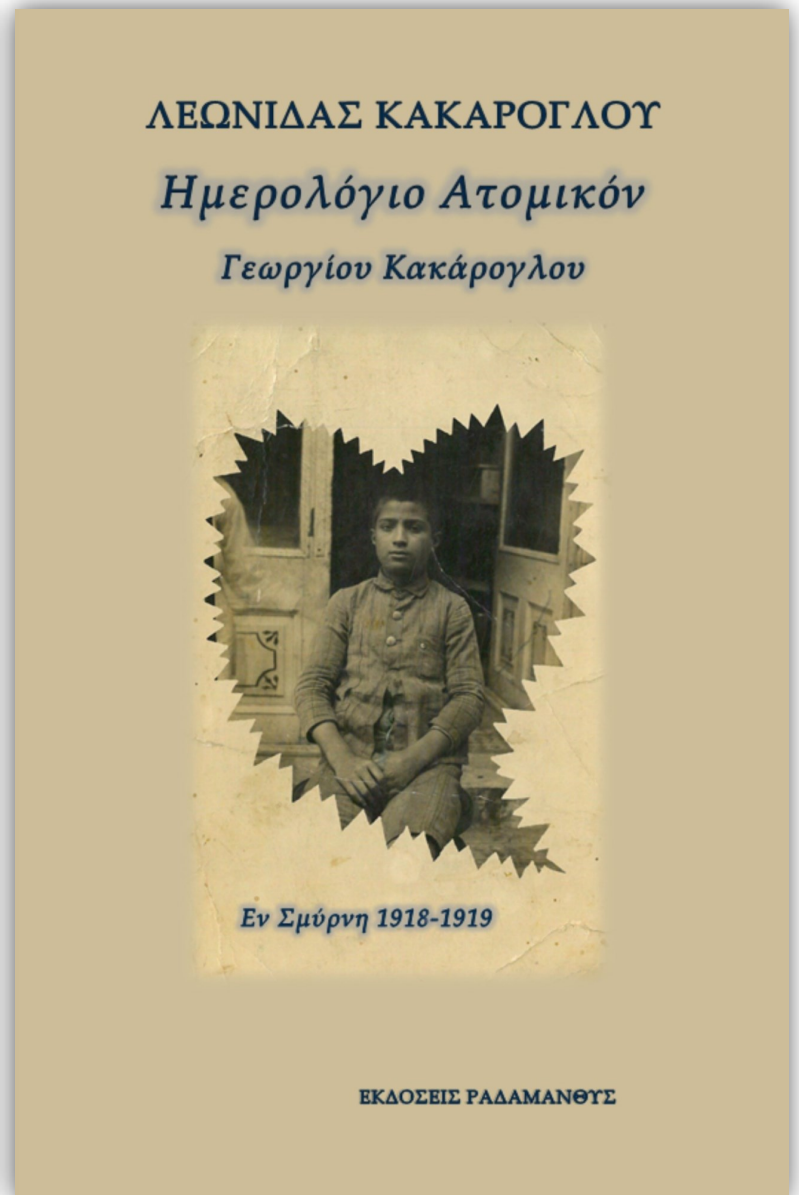
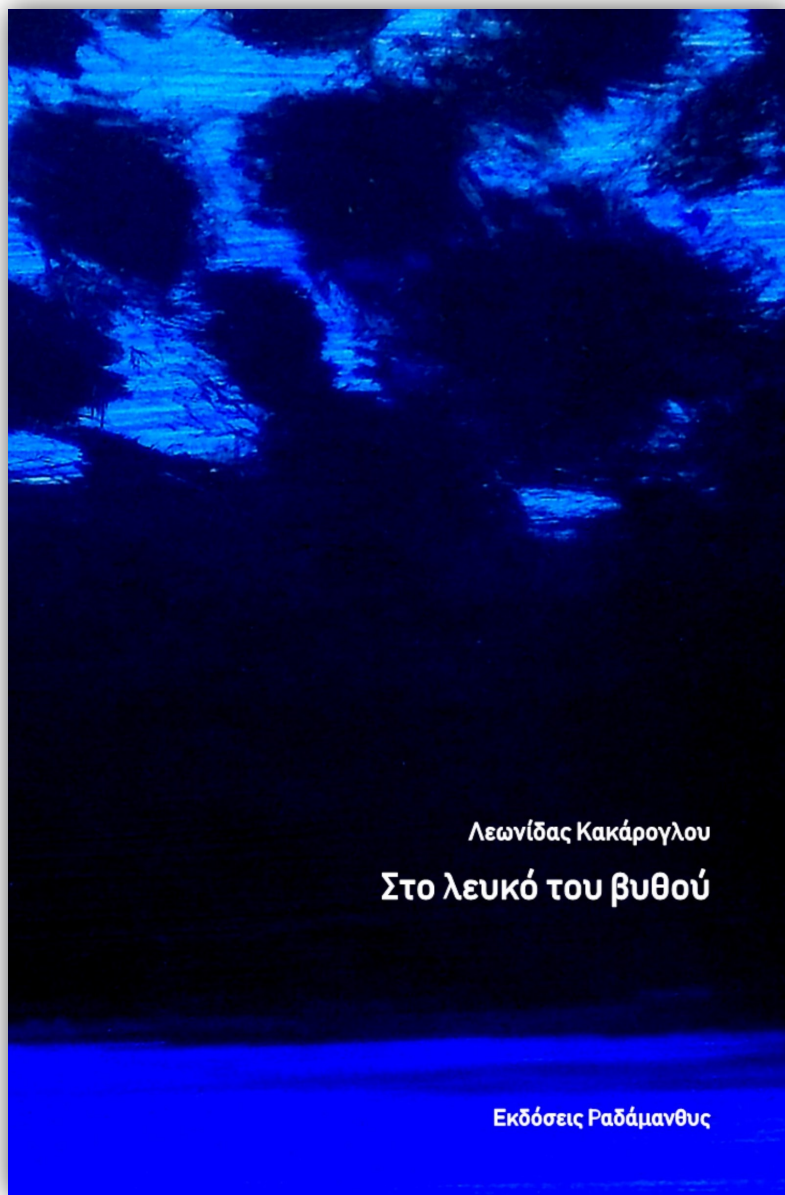
Μα στο μέλλον
Ουσιαστικό γένους ουδετέρου
Προσεύχονται οι αιώνες
Τα Ωσαννά
Του κόσμου

Είσαι

Είσαι το σύννεφο που φεύγει δυτικά
Κυνηγημένο από τον ξαφνικό βοριά
Είσαι η στάλα της υγρασίας που ποτίζει
Τα μικρά ανθάκια της βερικοκιάς
Είσαι ο ψίθυρος του απογεύματος
Το τελευταίο φως της μέρας

Είσαι το ξέφωτο της μνήμης
Η μυστική διάβαση των λέξεων
Πριν γίνουν ποίημα

Είσαι το ποίημα

«Στο λευκό του βυθού» υπάρχουν όλοι όσοι αγαπήσαμε, όλοι αυτοί που χάθηκαν, μα άφησαν στη ψυχή μας ένα χάδι για θύμηση. Διαβάζοντας τα ποιήματα του Λεωνίδα Κακάρογλου, γίνεσαι μέρος της μυσταγωγίας που γεννούν πάντοτε τα όνειρα, τής ατμόσφαιρας που ταιριάζει σε ένα – αταίριαστο με την εποχή – ιδανικό λιώγερμα.

Έτσι γίνεται πάντα με τους ποιητές που έγραψαν την ιστορία μας με στίχους. Τυπώνονται αιώνια στην μνήμη της καρδιάς, γιατί τολμήσανε να μιλήσουν αυθεντικά και γνήσια, ντύνοντας με άνθη του βυθού τις πιο αγαπημένες μας στιγμές... αυτές που, ό,τι κι αν γίνει, δεν πρόκειται να τις ξεχάσουμε ποτέ.

Το βιβλίο του Λεωνίδα Κακάρογλου δεν είναι άλλη μία ποιητική συλλογή που θα κοσμεί τη βιβλιοθήκη μας. Είναι η κατάθεση, σ' ένα κομμάτι χαρτί, της συλλογικής μας συναισθηματικής μνήμης, και μας καλεί – σαν ανοιχτό παράθυρο ανγάντια στη θάλασσα – να μπούμε μέσα στο σπιτικό του και να απολαύσουμε τα αρώματα της ζωής λίγο πριν δύσει ο ήλιος...

Χρήστος Τσαντής

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ / ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΑΤΟΜΙΚΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΚΑΡΟΓΛΟΥ, ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1918-1919

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Με σπάνια, αδημοσίευτα ντοκουμέντα από την καθημερινότητα της ζωής στη Σμύρνη 100 χρόνια πριν...

Προλογίζει ο Τάσος Σακελλαρόπουλος, υπεύθυνος Ιστορικών Αρχείων Μουσείου Μπενάκη

«ΟΝΟΜΑΖΟΜΑΙ ΓΙΩΡΓΟΣ, γεννηθείς στην Φιλαδέλφεια της Μικράς Ασίας, από γονείς Χριστιανούς Ορθόδοξους, που ονομάζονταν ο μεν πατέρας μου Ασλάν ως καταγόμενος από την οικογένεια των Κακάρογλου, η δε μητέρα μου Άννα ως καταγομένη από την οικογένεια των Καντάρογλου, παλιών κατοίκων της Φιλαδέλφειας, το σωτήριον έτος... την...».

Ο Γιώργος Κακάρογλου, σπουδαστής στην φημισμένη Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης το 1918-1919, σημειώνει στο ατομικό του ημερολόγιο την ώρα που γραφόταν η Ιστορία. Έναν αιώνα μετά, τα γραφτά του βλέπουν το φως της δημο-

σιότητας. Ο Λεωνίδας Κακάρογλου επιστρέφει για ένα ταξίδι με τον πατέρα στη Σμύρνη και στο Σαλιχλί, στα πατρογονικά εδάφη, το 1990. Ο Ευάγγελος Κακάρογλου αφηγείται τη ζωή του, τα παιδικά χρόνια στο Σαλιχλί, την περιπέτεια του ξεριζωμού, το νέο ξεκίνημα στα Χανιά και επιμένει: «Είμαι Ίων, να το γράψεις αυτό...», (από μια συνομιλία του Ευάγγελου Κακάρογλου με τον δάσκαλο-λογοτέχνη Βαγγέλη Κακατσάκη, ειδική έκδοση «Μικρά Ασία Χαίρε!», Χανιώτικα νέα – Κοινωφελές Ίδρυμα Αγία Σοφία, 13/7/1999)

Ένας παράλληλος λόγος της οικογένειας Κακάρογλου για τη χαμένη γη. Ένα βιβλίο για την Μικρά Ασία, αλλά πιο πολύ για την συλλογική Μνήμη που αρνείται να δεχτεί την απώλεια της ευλογημένης γης.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά και διορθώσεις:

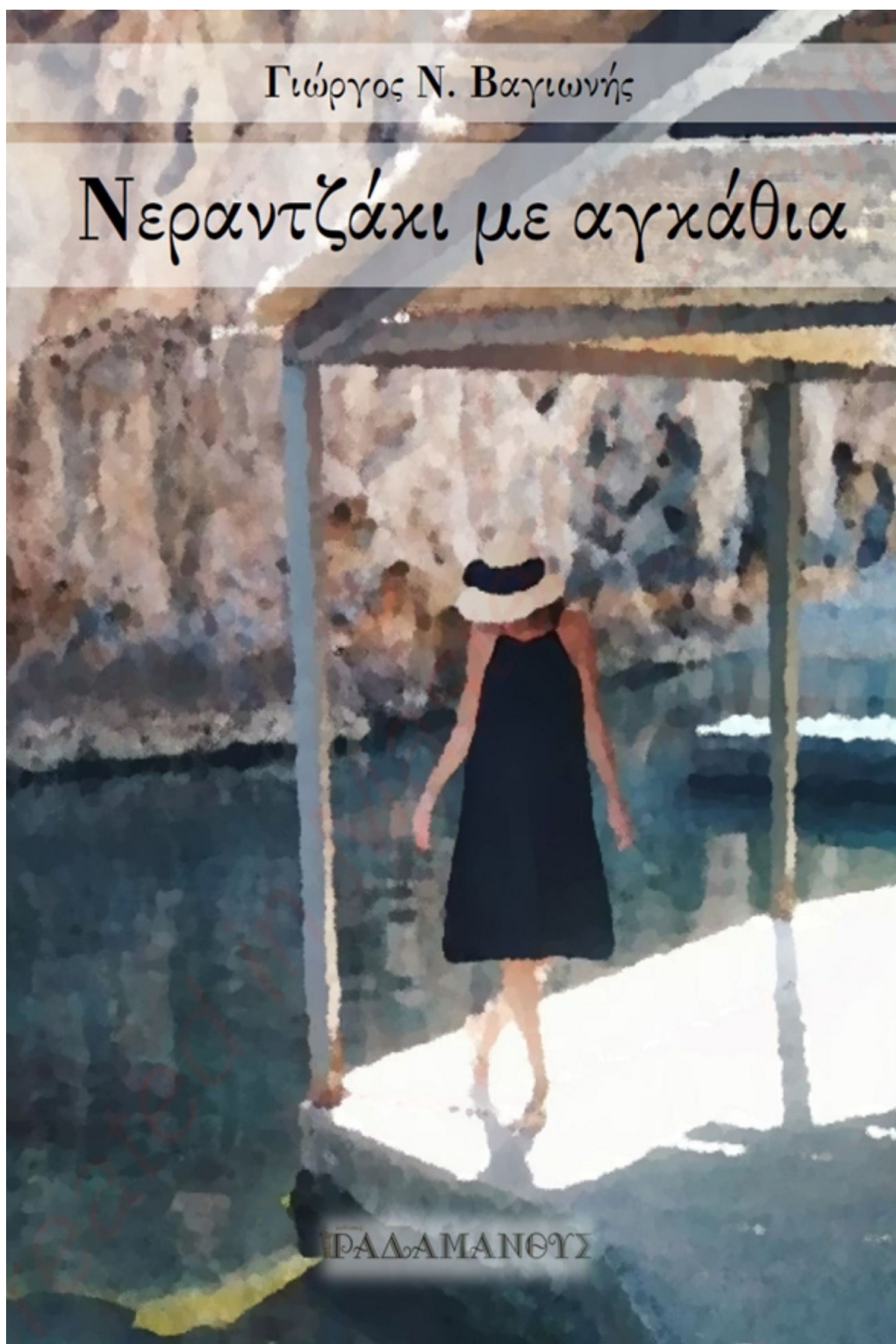
Άννα Λαμπαρδάκη

Επιμέλεια έκδοσης-σημειώσεις:

Χρήστος Τσαντής

Εικόνες στο εξώφυλλο:

Φωτογραφίες από το Αρχείο Μιχάλη Μανουσάκη

Ο Γιώργος Ν. Βαγιωνής μιλάει στο περιοδικό

**«Οι συναντήσεις μας καθορίζουν,
και γιατί όχι, ορίζουν την ζωή μας»...**

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΥΠΕΡΤΑΤΟ ΑΓΑΘΟ

«Οι γονείς αν πρέπει κάτι να κάνουν είναι να είναι γαλήνιοι οι ίδιοι. Κρίσεις υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν. Σε ένα δεύτερο χρόνο, πιστεύω αξίζει να ακούσουν τα παιδιά και οι έφηβοι πως ο άνθρωπος είναι το υπέρτατο αγαθό, το άλφα και το ωμέγα, και ότι κάθε ζωή αξίζει, ανεξάρτητα γένους, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, εθνικότητας»...

Πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους το πρώτο σας βιβλίο με τίτλο "Νεραντζάκι με αγκάθια". Ποιο είναι το θέμα του βιβλίου;

Πρόκειται για ένα υπαρξιακό δράμα που μιλά για τις διαδράσεις των ανθρώπων. Των καθημερινών ανθρώπων, αυτών της διπλανής πόρτας. Συνεπώς αν πρέπει να σας δώσω περιληπτικά το "θέμα" του βιβλίου είναι πως οι συναντήσεις μας καθορίζουν, και γιατί όχι, ορίζουν την ζωή μας.

-Πώς προέκυψε ο τίτλος του έργου;

Αρχικά δεν είχε αυτό τον τίτλο. Λίγες μέρες πριν την τελική μορφή του βιβλίου το είχα δώσει να το διαβάσει μια εξαιρετική επαγγελματική συνεργάτης. Μέσα στον διάλογο μας αναδύθηκε ο τίτλος. Η αρχική ιδέα ήταν "Νεραντζάκι με ξυράφια" αλλά και η παραπομπή σε πρακτικές μάχης πόλεων ήταν άμεση και δεν αντιπροσώπευε το κείμενο πλήρως. Συνεπώς ενώ το νεραντζί παρέμεινε σαν κεντρικός ρόλος η λέξη "αγκάθια" θεώρησα ότι θα βοηθούσε παραπάνω τον αναγνώστη να φτάσει στον πυρήνα του βιβλίου.

-Υπήρξε κάποια αληθινή ιστορία που λειτούργησε ως πηγή έμπνευσης για τη συγγραφή του βιβλίου;

Το βιβλίο είναι όλο μια αληθινή ιστορία. Υπάρχει μάλιστα στο "Αντί επιλόγου" η αποκάλυψη ότι είναι ένα παζλ από πραγματικές ιστορίες, από πραγματικούς ανθρώπους που όμως έχουν παραποιηθεί συγγραφικά για να μη μπορεί να γίνει η αναγωγή σε άτομα και καταστάσεις.

-Ποια είναι τα μηνύματα που εισπράττετε από τους αναγνώστες;

Θα έλεγα κύρια έκπληξης για το τέλος του βιβλίου, μια που αρχικά το βιβλίο δεν αποκαλύπτει αλλά κτίζει μια πλοκή αδιόρατα. Προσωπικά με χαροποιεί ακόμα ένα σχόλιο. Ότι θεωρούν την συμβουλή μου να το διαβάσουν όλο μαζί, με μια ρουφηξιά, πως τους βοήθησε.

-Ποιοι είναι οι αγαπημένοι σας συγγραφείς, τα αγαπημένα σας βιβλία;

Κύρια ποιητές θα έλεγα, με μια ιδιαίτερη αγάπη για τον Εμπειρίκο και τον Ναπολέον Λαπαθιώτη. Ίσως μάλιστα για τον τελευταίο θεωρώ ότι το έργο του δεν έχει αναδειχθεί όσο του αξίζει. Όμως, αν κάποιος διαβάσει τα ποιήματα του Λαπαθιώτη βλέπει μια ατόφια άποψη, μια καθάρια ματιά στη ζωή και στον έρωτα, σύγχρονα όσο ποτέ άλλοτε. "Ο γέρος και η θάλασσα" του Έρνεστ Χέμινγουεϊ, το "Γράμμα στον πατέρα" του Franz Kafka, "Τα χέρια της μητέρας" του Massimo Recalcati, "ο Αιώνιος σύζυγος" του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι και το "Κλεμμένο γράμμα" του Έντγκαρ Άλλαν Πόε, είναι μερικά από τα αναγνώσματα που αγάπησα και αξίζει κάποιος να τα διαβάσει, έστω και για μία φορά.

-Λόγω και της ιδιότητάς σας ως Παιδοψυχιάτρου, δεν μπορώ να αποφύγω τον πειρασμό να σας ρωτήσω σχετικά με τις επιπτώσεις που έχει για τα παιδιά η κρίση που βιώνουμε και τι θα συμβουλευάτε τους γονείς να κάνουν;

Η τελευταία - αυτή της πανδημίας του COVID-19 - θεωρώ ανέδειξε ένα μεγάλο κενό του κυρίαρχου οικο-

νομικού συστήματος που έθετε για χρόνια την υγεία στο περιθώριο, ένα σχεδόν περιττό έξοδο σε κάθε κρατικό προϋπολογισμό, κάτι που αφορούσε το άτομο -και την ιδιωτική του ασφάλεια- και όχι την συλλογικότητα. Οι γονείς αν πρέπει κάτι να κάνουν είναι να είναι γαλήνιοι οι ίδιοι. Κρίσεις υπήρχαν, υπάρχουν και θα υπάρχουν. Σε ένα δεύτερο χρόνο, πιστεύω αξίζει να ακούσουν τα παιδιά και οι έφηβοι πως ο άνθρωπος είναι το υπέρτατο αγαθό, το άλφα και το ωμέγα, και ότι κάθε ζωή αξίζει, ανεξάρτητα γένους, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, εθνικότητας.

-Το βιβλίο μπορεί να θεραπεύσει;

Μπορεί να προβληματίσει, να ευαισθητοποιήσει, να γεννήσει ερωτήματα. Αν το βιβλίο γίνει αφορμή για κουβέντα θα έλεγα μάλιστα πως βοηθά αρκετά αλλά με κανένα τρόπο δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κλασική ψυχοθεραπεία.

-Γράφετε κάτι άλλο τώρα;

Ναι. Πάντα κάτι υπάρχει στον σκληρό δίσκο του κομπιούτερ, αλλά μέχρι να πάρει την τελική μορφή θα περάσει αρκετός χρόνος, λόγω πολλαπλών εργασιακών υποχρεώσεων.

Ο Γιώργος Βαγιωνής γεννήθηκε, ζει και εργάζεται στα Χανιά της Κρήτης. Ιατρός – Παιδοψυχίατρος στο επάγγελμα, είναι μέλος του Δ.Σ. της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Χανίων, της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδας και του Διατομεακού Συμβουλίου Τομέων Ψυχικής Υγείας της 7ης Υ.ΠΕ. Επιμελείται και παρουσιάζει την εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή «Παιδολογώντας», ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες.

Τώρα μπορώ να το πω: είμαι από τους μακροβιότερους Χανιώτες. Γεννήθηκα το μακρινό 1927. Ενενηντάρισα πια. Μακρινό βέβαια το 1927 για σας τους νεότερους. Εμένα μου φαίνεται σα χθες. Περνούν τα χρόνια... Περνούν από πάνω μας. Σε μένα τουλάχιστον φαίνεται. Κάνει μπαμ με την πρώτη ματιά. Η φθορά του χρόνου.

Όλα αυτά τα χρόνια μένω στο κέντρο. Χωρίς να αλλάξω τόπο κατοικίας, άλλαξα τρεις φορές διεύθυνση. Τρεις φορές είδα να αλλάζουν τις πινακίδες μπροστά στα μάτια μου. Αρχικά έμενα σε βασιλική οδό: Οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου Β΄. Μεγαλεία! Ήταν της μόδας οι βασιλιάδες τότε. Οι μισοί Έλληνες ορκίζονταν στο όνομά τους και οι άλλοι μισοί τους αναθεμάτιζαν από το πρωί ως το βράδυ. Στα Χανιά βέβαια ποτέ δεν τους είχαν σε μεγάλη εκτίμηση. Θες το δημοκρατικό φρόνημα που λένε, θες η Βενιζελική παράδοση, πάντως ο θεσμός της Βασιλείας δε φτούρησε ποτέ. Έτσι το 1938, παιδάκι ήμουν ακόμη, οι Χανιώτες ξεσηκώθηκαν να ρίξουν τη δικτατορία του Μεταξά. Πέρασε το οργισμένο πλήθος από το δρόμο και ξέσπασε στις πινακίδες. Ξήλωσαν τον Βασιλέα και μετονόμασαν τον δρόμο σε «οδό Δημοκρατίας». Το κίνημα απέτυχε και τα βαφτίσια αναβλήθηκαν για 36 χρόνια. Λίγα χρόνια μετά στην μετέπειτα οδό Δημοκρατίας σουλατσάριζαν οι μπότες της βέρμαχτ και της γκεστάπο. Ιεροσυλία! Περνούσαν μπροστά στα μάτια μου οι αγέρωχοι κατακτητές, περνούσαν οι δωσίλογοι συνεργάτες τους, περνούσε κι ο ταπεινωμένος λαός. Στο τέλος είδα να περνούν θριαμβικές και οι πομπές της απελευθέρωσης μετά τον Μάη του '45. Αντάρτες που κατέβηκαν από τα βουνά, νιάτα που ξεχύθηκαν γελώντας από τα σχολεία τους, πολιτικοί που κόμπαζαν ως νικητές σε μια μάχη που δεν έδωσαν ποτέ.

Δε βαριέσαι. Έτσι και αλλιώς η χαρά κράτησε λίγο, το αίμα θα χυνόταν ξανά. Όχι όμως μπροστά στα μάτια μου. Ενώ ο εμφύλιος μαινόταν στα βουνά, στο κέντρο της πόλης η «καλή κοινωνία» των Χανίων έβρισκε τα γνωστά της βήματα. Καφέ στον Κήπο, ορχήστρες ελαφράς μουσικής, Κινηματογράφος. Α, ο κινηματογράφος! Μεγάλο χόμπι! Έχω δει στη ζωή μου πάμπολλα έργα! Κωμωδίες, ερωτικά δράματα, γουέστερν, τίποτε δεν έχανα! Σε μεγάλη ηλικία πια συνήθισα και τα κουλτουριάρικα, έμαθα τον Φελίνι και τον Κιαροστάμι. Όλα μ' αρέσουν. Κακώς λένε ότι κάποιος δε μαθαίνει πια άμα γεράσει. Προσαρμόστηκα κι εγώ στα γούστα της εποχής.

Τι λέγαμε; Για την εποχή του εμφυλίου. Ναι, την ώρα που τα κεφάλια των ηττημένων ανταρτών εκτίθονταν στον Κλαδισό, οι Χανιώτες - μαζί κι εγώ - παρακολουθούσαμε τα πρώτα μεταπολεμικά «Βενιζέλεια» στο Εθνικό Στάδιο. Εκείνη τη μέρα είδα με τα μάτια μου τον Σοφοκλή Βενιζέλο πρωθυπουργό, τον Μητσοτάκη νέο βουλευτή, τον Γύπαρη μεγάλο και τρανό Διοικητή της φρουράς! Εμβατήρια από την μπάντα του στρατού, ο όρκος του αθλητή, δεκάριοι λόγοι από πολιτικούς, αλαλαγμοί του πλήθους. Ενθουσιασμός και μεγαλεία εν μέσω ερειπίων. Έτσι ήταν πάντα η πατριδοκαπηλεία: Αντίδοτο στη συλλογική θλίψη, παυσίπονο για πάσα κοινωνική αδικία, ένα ωραίο χαλί που κρύβει από κάτω τα σκουπίδια.

Ας μην είμαι άδικος όμως. Ο αθλητισμός είναι πάντα ωραίος! Ακόμη και τώρα χαζεύω με τις ώρες τους Χα-

νιώτες, μικρούς και μεγάλους που τρέχουν στα κουλούαρ, πηδούν στα σκάμματα, ρίχνουν δίσκους. Μου αρέσει και το τένις. Περνώ ώρες ολόκληρες να χαζεύω αγώνες και προπονήσεις στην Αντισφαίριση. Θα μου πεις τι τα θες εσύ τώρα τα αθλητικά στην ηλικία σου; Δεν τα βαρέθηκες; Ε, όχι, δεν τα βαρέθηκα. Στο κάτω-κάτω κι η μοναξιά δεν αντέχεται. Άλλωστε δεν έχω πια και πολλές επισκέψεις. Σπίτι μου έρχονται πια μόνο οι γιατροί που με κουράρουν. Στην αρχή ήταν μόνο κάποιες αρρυθμίες. Τώρα πια έρχονται στιγμές που νιώθω να σταματούν τα πάντα. Χάνω εντελώς την αίσθηση του χρόνου. Νιώθω άχρηστος.

Όταν ήμουν βέβαια νεότερος μαγνήτιζα τα βλέμματά. Δεν υπήρχε κοπέλα να μην με κοιτάζει. Καμάρωνα, δεν το κρύβω. Ξεχωρίζα στη μικρή μας πόλη. Τώρα ζαρώνω. Μου το λέγανε, αλλά δεν το πίστευα. Το διαπιστώνω όμως μέρα τη μέρα. Τα νιάτα ψηλώνουν γύρω μου, κλέβουν την παράσταση. Κι αν κάποιο βλέμμα πέσει πάνω μου πιο πολύ οίκτο προκαλώ παρά θαυμασμό. Για την κατάντια μου.

Μου αρέσει πάντως που η γειτονιά είναι πολύβουη. Τουρίστες δεν έρχονται συχνά, αλλά οι Χανιώτες περνούν συνέχεια από μπροστά μου. Βιαστικοί. Φροντιστήρια, γιατροί, αθλητισμός, ψώνια στα μαγαζιά. Και να σου πω κάτι; Δε θα το πιστέψεις, αλλά εγώ τους ξέρω όλους. Αν εξαιρέσεις τους ξενομπάτες που τώρα τους γνωρίζω, τους Χανιώτες τους ξέρω όλους. Τους ξέρω από μικρούς. Από τότε που φορούσαν κοντά παντελόνια και έκαναν παρελάσεις. Γιατί, ας το πάρει το ποτάμι, δεν έχω χάσει καμιά παρέλαση. Δεκαετίες τώρα δεν έχω χάσει ούτε μία παρέλαση. Τις έχω δει όλες. Και να πω την αλήθεια ακόμη συγκινούμαι. Κι ας έχω τη φήμη ότι η καρδιά μου είναι από πέτρα. Συγκινούμαι ακόμη με τα νηπιαγωγεία που περνούν σε κλίμα χαβαλέ, με τα χορευτικά που ντύνουν μικρούς και μεγάλους βρακοφόρους και μαντιλοφορούσες, με τους προσκόπους που καμαρώνουν σαν καρικατούρες δασολόγων-κομάντος, με τα βαριεστημένα αγήματα του στρατού. Πιο πολύ όμως μου αρέσουν οι μπάντες, οι φιλαρμονικές, τα εμβατήρια. Γελάω βέβαια με τους κορδωμένους τύπους της εξέδρας των επισήμων. Ο δρόμος κάνει ένα μικρό άνοιγμα στο ύψος της οδού Κοραή και εκεί στήνεται κάθε φορά η εξέδρα. Κάθε φορά περισπούδαστοι οι άρχοντες του τόπου, κάθε φορά με το ίδιο ύψος. Υπουργοί, βουλευτές, δήμαρχοι, νομάρχες, διοικητές του στρατού. Έχω δει εκατοντάδες

από δαύτους. Θεωρούν τους εαυτούς τους αιώνιους, αλλά εγώ, ο γέρος, ξέρω πως πάντα αλλάζουν. Ο καιρός έχει γυρίσματα.

Όταν λοιπόν βλέπω τους συμπολίτες μου να καμώνονται τους σπουδαίους, κρυφογελώ. Βλέπω μερικά τρανταχτά ονόματα της οικονομικής ζωής να οδηγούν ακριβά αυτοκίνητα με αγέρωχο ύψος. Εγώ όμως τους θυμάμαι να κατουριούνται πάνω τους, γιατί τους κυνήγησε μια πάπια στον Κήπο.

Βλέπω προσηνείς τίμιους οικογενειάρχες να περπατούν αγκαζέ με την συμβία τους. Αλλά εγώ τους έχω πετύχει να περνούν μεσάνυχτα με την γκόμενα στο κάθισμα του συνοδηγού.

Έχω ακούσει καυχησιάρηδες ερωτύλους να διατυμπανίζουν τις επιτυχίες τους στο ωραίο φύλο. Μόνον εγώ όμως τους έχω δει να τρώνε χυλόπιτες στα γεμάτα σπυριά εφηβικά πρόσωπά τους.

Τους ξέρω τους Χανιώτες. Πολλές φορές έχουν την αυταπάτη πως το καφενείο του Κήπου είναι έρημο, πως μπορούν να πουν ό,τι θέλουν χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Εγώ όμως έχω ακούσει πολιτικούς να κλείνουν συμφωνίες κάτω από το τραπέζι. Έχω δει εργολάβους να δωροδοκούν με μίζες. Έχω πιάσει βλέμματα παράνομων εραστών να διασταυρώνονται πάνω από τους συζύγους τους. Έχω δει μπουτίνα να χουφτώνονται μέσα στο σκοτάδι του Κινηματογράφου. Ξέρω ακόμη και ποιοι κλέβουν στο τάβλι. Ξέρω πολλά. Αλλά δεν είπα ποτέ τίποτε. Ίσως γιατί, χρόνια ριζωμένος στο κέντρο της πόλης, την σέβομαι. Θεωρώ τον εαυτό μου πια ένα είδος ...μνημείου. Έμαθα να μετρώ τον χρόνο της, να ζω με τον ρυθμό της. Και αυτό τον ρυθμό τον κρατώ, δεν θέλω να τον διαταράξω. Είμαι μέρος αυτού του ρυθμού. Αγαπώ την τάξη και την αταξία της. Συνήθισα πια. Μου αρέσει να βλέπω τον πρώτο οδοκαθαριστή να πιάνει νυσταλέα τη σκούπα και να κουτουλιέται με τον τελευταίο ξενύχτη που γυρίζει μισομέθυστος.

Γι' αυτό και απολαμβάνω ακόμη ό,τι μου δίνει αυτή η πόλη. Άλλωστε ποιος άλλος στην ηλικία μου έχει το προνόμιο να απολαμβάνει τα νιάτα που σχολούν από τα σχολεία της οδού Κοραή; Ποιος έχει την τύχη να απολαμβάνει συναυλίες στα Αντιρατσιστικά φεστιβάλ; Ποιος μπορεί να δει ποδοσφαιρικά ματς και αγώνες τένις, χωρίς να το κουνήσει ρούπι; Μόνον εγώ. Το σώμα μου γέρασε, το βλέμμα μου όμως δεν έχει κουραστεί. Δεν μου αρέσει να κάθομαι και να μετρώ μόνο τις ώρες...

Πού και πού βέβαια θυμώνω κι εγώ. Όπως τότε που, πριν από καμιά εικοσαριά χρόνια η Δημοτική αρχή αποφάσισε να αλλάξει και πάλι το όνομα του δρόμου μου. Η Δημοκρατία έπεσε λίγη μπροστά στον άρτι αναπαυθέντα τότε Αντρίκο και κάτω από την μούρη μου άρχισαν πάλι να αλλάζουν ταμπέλες: «Οδός Ανδρέα Παπανδρέου». Ακόμα να το συνηθίσω. Αλλά και πάλι δεν μίλησα... Έδωσα τόπο στην οργή, το αποδέχτηκα.

Αυτή τη σιωπή μου ο Δήμος πρόσφατα αποφάσισε να την επιβραβεύσει με μια γενναία αμοιβή. Το Δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να με αποκαταστήσει: Να γίνουν μελέτες και να εξευρεθούν κονδύλια για να συντηρηθεί το ...Ρολόι του Κήπου. Λένε πως θα ξανανιώσω. Προς το παρόν βέβαια με έχουν φυλακίσει σε αντιασθητικές σκαλωσιές. Μου έχουν υποσχεθεί όμως ότι θα ζήσω μια δεύτερη νιότη. Αλήθεια σου το λέω, αν και είμαι ...Ρολόι, δε βλέπω την ώρα.

Μανόλης Χατζηπαναγιώτου

Σημ: Το κείμενο γράφτηκε στα πλαίσια του εργαστηρίου δημιουργικής γραφής των εκδόσεων Ραδάμανθυς.

Χρήστος Τσαντής

Νίκος Καζαντζάκης

Ενα πουλί πάνω από την άβυσσο

Δοκίμιο

Εκδόσεις Ραδάμανθους

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΚΑΙ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

ΣΤΟΝ ΠΟΛΥΧΩΡΟ

«ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ»

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΞΕΠΑΠΑ 7, 73136, ΧΑΝΙΑ

Συντονίζει ο Χρήστος Τσαντής

Τα χρώματα, έτσι κι αλλιώς,
βρίσκονται στην ψυχή μας...

Έναρξη θερινού κύκλου:

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ

7-9 μ.μ.

Δηλώσεις συμμετοχής στο:

6983 091 058

&

στο email:

ekd.radamanthys@gmail.com

Κυκλοφορεί

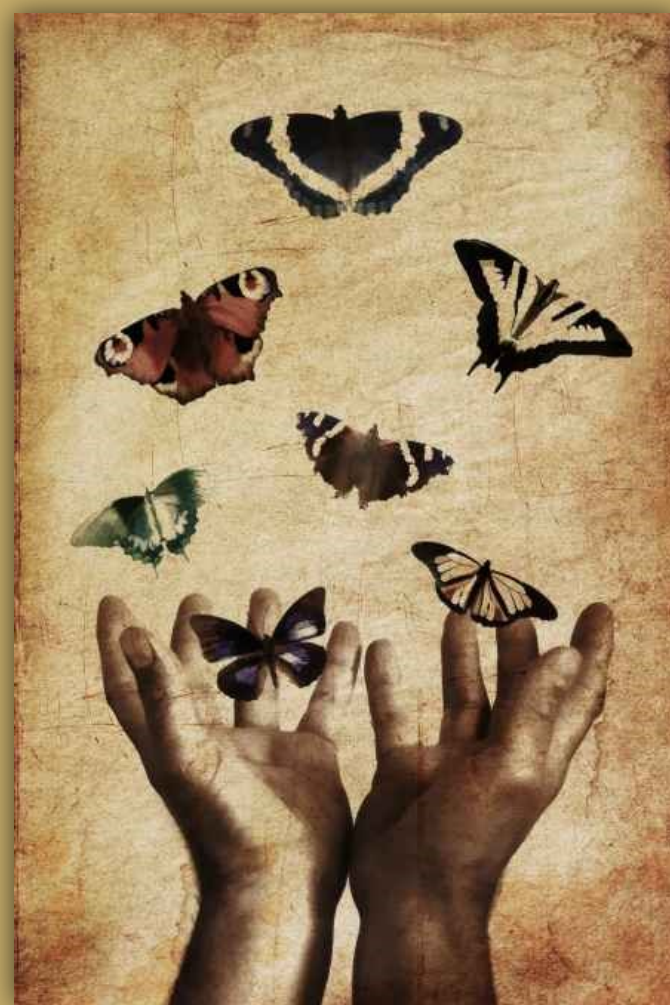
από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους

Το βιβλίο εστιάζει σε ορισμένα στιγμιότυπα της θεωρίας και της πράξης του Νίκου Καζαντζάκη, τα οποία είναι ανοιχτά σε περαιτέρω έρευνα. Ο συγγραφέας στρέφει τον φακό του στην Κρητική Ματιά του Νίκου Καζαντζάκη, αναδεικνύοντας τη συνθετική οπτική του και τη σχέση του με τον Σπινόζα. Παράλληλα, μια συνομιλία με τις θέσεις της Λιλής Ζωγράφου για τη θεωρία περί «ξενών ιδεών» στο έργο του Καζαντζάκη ανοίγει ευρύτερους προβληματισμούς για την πηγή της έμπνευσης, ενώ οι κοινωνικοπολιτικές του αναζητήσεις, η επιχείρηση διάσωσης των Ελλήνων της Ρωσίας, ο διωγμός του στη διάρκεια του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, καθώς και όσα αναφέρει ο Μενέλαος Λουντέμης για τον Νίκο Καζαντζάκη, θίγουν ορισμένες πλευρές της ζωής και του έργου του Νίκου Καζαντζάκη που παραμένουν σε έναν βαθμό στη σκιά.

Ο χαρακτηρισμός που έδωσε ο Ειρηνάιος Γαλανάκης, στη συγκλονιστική ομιλία που είχε κάνει σε ανύποπτο χρόνο για τον Νίκο Καζαντζάκη, «Ένα πουλί πάνω από την άβυσσο», «φωτογραφίζει» με τον καλύτερο ίσως τρόπο την προσωπικότητα του μεγάλου λογοτέχνη, ποιητή και στοχαστή.

Στο Εργαστήρι θα επιδιώξουμε να ανακαλύψουμε δυνατότητες, να αλληλεπιδράσουμε, να δώσουμε ώθηση στις διεργασίες δημιουργικής έκφρασης-γραφής, αξιοποιώντας βιώματα, εμπειρίες και συναισθήματα, σε μία νέα σύνθεση, στον μετασχηματισμό. Επιδιώκουμε την αλληλεπίδραση με τη διαφορετικότητα, καθώς γνωρίζουμε ότι μόνο μέσα από τη σχέση με τον διαφορετικό άλλο, ανεβαίνουμε τη σκάλα της προσωπικής μας ανάπτυξης.

Προσεγγίζουμε την έννοια της δημιουργικής γραφής, όχι ως ένα σύνολο από άκαμπτους κανόνες, αλλά ως μία συνεχή διαδικασία αλληλεπίδρασης. Η Δημιουργική Γραφή προϋποθέτει τη Δημιουργική Ανάγνωση, την απελευθέρωση της φαντασίας, τον μετασχηματισμό. Ο συμβολικός κόσμος συγκροτεί την ανθρώπινη κουλτούρα και μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο γραπτός λόγος, ο μύθος, η αφήγηση, η ποίηση, το παραμύθι, συνθέτουν μία κατάθεση στο θησαυροφυλάκιο της συλλογικής-κοινωνικής μνήμης. Προσεγγίζουμε λοιπόν, τη δημιουργική γραφή και την αυτογνωσία μέσα από δραστηριότητες που αφήνουν τη φαντασία να ζωγραφίζει ελεύθερα. Τα χρώματα, έτσι κι αλλιώς, βρίσκονται στην ψυχή μας.

*Ο χώρος των Εκδόσεων Ραδάμανθους απλώνεται σε δύο ορόφους συνολικής έκτασης 170 τετραγωνικών και πληροί όλες τις προδιαγραφές ασφαλείας. Οι θέσεις είναι περιορισμένες όμως, οπότε δηλώστε συμμετοχή.

Ο Χρήστος Τσαντής είναι συγγραφέας – Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας και υπεύθυνος των Εκδόσεων Ραδάμανθους. Είναι συντονιστής του Εργαστηρίου Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας στα Χανιά από το 2016. Συντόνισε πρόσφατα αντίστοιχο τμήμα στο Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Αγιάς Χανίων, στο πλαίσιο του προγράμματος «Θερινά Σχολεία 2019» της Γ.Γ. Νέας Γενιάς του ΥΠΕΠΘ. Συντόνισε επίσης εισαγωγικό βιωματικό εργαστήριο το 2018 και το 2019 σε συνεργασία με το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας του Καταστήματος Κράτησης Αγιάς. Ήταν εισηγητής σε βιωματικά εργα-

στήρια για εκπαιδευτικούς, που διοργάνωσαν η Περιφέρεια Κρήτης-Π.Ε. Χανίων, οι Διευθύνσεις Π.Ε. & Δ.Ε. Χανίων, η Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Χανίων, υπό την αιγίδα του ΥΠΕΠΘ. Ήταν εισηγητής σε κύκλο ενημερωτικών σεμιναρίων του 4ου Πανελλήνιου Φεστιβάλ Κωφοί και ακούοντες εν δράσει με τίτλο: «Από τη θεωρία στην πράξη με περιηγητή ένα βιβλίο», στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κρητικών Πολιτιστικών Συλλόγων, με θέμα: «Η λογοτεχνία στη σύγχρονη Κρήτη», καθώς και σε πρόσφατο Συνέδριο για τον Νίκο Καζαντζάκη, που διοργάνωσε η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρή-

της. Σπούδασε «Συμβουλευτική και Ψυχολογία» και έχει παρακολουθήσει τα προγράμματα του Ε.Κ.Π.Α. «Δημιουργική Γραφή και Αυτογνωσία», «Διαπαιδαγώγηση στην παιδική και εφηβική ηλικία». Έργα του έχουν αξιοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθώς και σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ). Κυκλοφορούν μέχρι σήμερα 9 βιβλία του και έχει επιμεληθεί λογοτεχνικά 48 ακόμα τίτλους άλλων συγγραφέων.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ

Κι όταν κοπάσουν οι αχοί
Και οι καμπάνες πια σωπάσουν,
Κι όταν τα χελιδόνια επιστρέψουν ασφαλή
Κι άφοβα μπρος στους καιρούς,
Και τ' ακριβά τα ρόδα ανθίσουνε ξανά,

Τότε, ας σταθούμε γυμνοί
Μπρος στον άνεμο
Να αναμετρηθούμε.
Με τη γύμνια,
Με τη φτώχεια,
Και με το Εγώ μας.

Και θα 'ναι ευτυχία στην αλήθεια
Το Εγώ να είναι δίπλα στο Εσύ
Και το μοναχικό, στο μόνο δίπλα!

Άρια Αθανασάκη

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τι είναι η αγάπη;
Σε αγαπώ μέχρι να μ' αγαπάς.
Με αγαπάς και θέλω να σ' αλλάξω,
Τώρα νομίζω πως μπορώ,
Κι έρχομαι εδώ
Ν' αναρωτιέμαι,
Εάν στ' αλήθεια σ' αγαπώ!

Τι είναι αλήθεια η αγάπη;
Αν μ' αγαπάς να μ' αγαπάς
Όπως εγώ το επιθυμώ
Αλλιώς κι εγώ δε σ' αγαπώ
αφού να σε αλλάξω,
τελικά, δεν το μπορώ!

Κι έρχομαι εδώ να αναρωτιέμαι
Εάν στ' αλήθεια ξέρω ν' αγαπώ!
Και τι είναι η αγάπη,
Πάντοτε φαίνεται
Θ' αναρωτιέμαι και θ' απορώ!

-Με αγαπάς;
-Σε αγαπώ!
-Τότε κι εγώ!

Άρια Αθανασάκη

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΖΟΡΜΠΑ

...Ο Κομφούκιος λέει: «Πολλοί ζητούν την ευτυχία υψηλότερα από τον άνθρωπο, άλλοι χαμηλότερα, μα η ευτυχία είναι στο μπόι του ανθρώπου». Σωστά. Υπάρχουν τόσες ευτυχίες, όσα και τα ανθρώπινα μπόγια. Ετούτη είναι, αγαπημένε μου μαθητή και δάσκαλε, η ευτυχία μου τώρα. Την μετρώ, την ξαναμετρώ ανήσυχος, για να μάθω τώρα ποιο είναι το μπόι μου. Γιατί ξέρεις καλά, το μπόι του ανθρώπου δεν μένει πάντα το ίδιο.
Πώς αλλάζει, ανάλογα με το κλίμα, με τη σιωπή, με τη μοναξιά, ή τη συντροφιά, η ψυχή του ανθρώπου! Οι άνθρωποι μου φαίνονται, από τη μοναξιά μου εδώ, όχι σαν μερμήγκια, καθώς σίγουρα θα νομίζεις, παρά το εναντίον: σα μεγαθήρια, δεινόσαυροι και φτεροδάχτυλοι, που ζουν σε αγέρα κορεσμένο ανθρακικό οξύ

και πηχτή κοσμογονική σαπίλα. Μια ζούγκλα ακατανόητη, ανόητη και θλιβερή. Οι έννοιες «πατρίδα» και «φυλή» που αγαπάς, οι έννοιες «υπερπατρίδα» κι «ανθρωπότητα» που μ' έχουν σαγηνέψει, αποκτούν την ίδια αξία στον παντοδύναμο αγέρα της φθοράς. Νιώθουμε πως είμαστε κουρδισμένοι για να πούμε μερικές συλλαβές, κάποτε ούτε καν συλλαβές, άναρθρες φωνές, ένα α! ένα ου! – κι ύστερα σπάζουμε. Κι οι πιο μεγάλες ιδέες ακόμα, άμα ανοίξεις την κοιλιά τους, βλέπεις πως είναι κούκλες κι αυτές, παραγεμισμένες με πίτουρα, και μέσα στα πίτουρα, πιτθήδεια παραχωμένο, ένα τενεκεδένιο ελατήριο....

Κάποτε ήταν το Λάθος...

(ένα παραμύθι για μεγάλα παιδιά)

ANNA ΜΟΥΣΟΓΙΑΝΝΗ

Μια φορά και έναν καιρό σε μια χώρα μακρινή που δεν υπήρχε ούτε στο χάρτη ζούσε ένας άνθρωπος μοναχικός, μια μορφή σκοτεινή. Ο Λανθεστάιν.

Με τα χρόνια η μοναξιά τον είχε μετατρέψει σε ένα αγέλαστο και σκυθρωπό πλάσμα. Κυκλοφορούσε κυρίως τα μεσάνυχτα. Χαρακτηριστικό του ήταν το βαρύ του βήμα που συνοδευόταν με το σύρσιμο των ποδιών του πάνω στην υγρή άσφαλτο. Ίσα που φαινόταν στο ημίφως το τραχύ και σημαδεμένο πρόσωπο του. Η όψη του προκαλούσε φόβο. Αιμορραγούσε η ψυχή του κάθε φορά που όποιος τον συναντούσε έστρεφε το πρόσωπο του από την άλλη μεριά. Κανείς δεν έβλεπε ότι κάτω από αυτή την αποκρουστική όψη υπήρχε μια όμορφη καρδιά που λαχταρούσε γι' αγάπη. Είναι επειδή εμείς οι άνθρωποι αγαπάμε ό,τι γυαλίζει, μια επιφάνεια και ας είναι απλό γυαλί που απλά αντικατοπτρίζει το φως.

Επιθυμούσε διακαώς να δημιουργήσει ένα τέλειο πλάσμα που όμοιό του δεν υπάρχει και έτσι θα έβγαινε από το σκοτάδι και θα γινόταν επιτέλους αποδεκτός από τον περίγυρο. Έτσι, κάθε βράδυ, μόλις το ρολόι της εκκλησίας χτυπούσε δώδεκα φορές έβγαινε έξω και μάζευε κομμάτια από συναισθήματα και τα χαρακτηριστικά τους. Τα έβαζε όλα σε ένα μεγάλο καλάθι και έπειτα τα συγκέντρωνε στο εργαστήριό του.

Όλη τη μέρα, δούλευε σκληρά. Έκοβε, έραβε, κολλούσε, μεταμόρφωνε. Τίποτα δεν μπορούσε να τον σταματήσει: λίγη αγάπη, λίγο πάθος, λίγος πόνος, λίγο έρωτας, λίγη συμπάθεια, λίγη λύπη, λίγο ζήλια, λίγο θυμός, λίγο φόβος, λίγο θαυμασμός, λίγη ευτυχία, λίγη ντροπή... Δούλευε ασταμάτητα με σκοπό να κάνει την ανατροπή.

Οι μέρες περνούσαν και ο Λανθεστάιν εργαζόταν πυρετωδώς, είχε τόσο πολύ αφοσιωθεί σε αυτό που έκανε, που κάποιες φορές έκανε μέρες να φάει. Και όσο παθιαζόταν τόσο ξεχνούσε τον εαυτό του. Όσο επιθυμούσε διακαώς την αναγνώριση, τόσο έχανε το δρόμο του. Ο πόνος της απόρριψης είχε σκληρύνει την καρδιά του. Μαζί με το κορμί του άφηνε και αυτή να λιμοκτονεί. Μια σκέψη μόνο είχε στο μυαλό του: Αναγνώριση!

Είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων που όταν τους γίνεται εμμονή η αναγνώριση ξεχνούν τον ίδιο τους τον εαυτό. Προσηλώνονται στο δέντρο και ξεχνάνε ότι υπάρχει και δάσος γύρω από αυτό. Χάνουν έτσι την ισορροπία τους.

Μετά από πολλή δουλειά και κόπο η μεγάλη μέρα για το Λανθεστάιν έφτασε ή έτσι τουλάχιστον νόμιζε. Το δημιούργημα του ήταν έτοιμο. Ένα πλάσμα μοναδικό που προερχόταν από όλα τα συναισθήματα και τα χαρακτηριστικά τους. Του έδωσε πνοή και το Πλάσμα άνοιξε τα μάτια του. Κούνησε τα χέρια του. Άρχισε να αναπνέει.

Ο Λανθεστάιν με κομμένη την ανάσα το παρατηρούσε μέσα στο σκοτεινό δωμάτιο αφού ούτε τα παράθυρα δεν άνοιγε. Και τότε το Πλάσμα σηκώθηκε. Και ο Λανθεστάιν πάγωσε. Είχε τέτοια εμμονή που δεν παρατηρούσε, δεν έβλεπε τι έφτιαχνε. Αυτό που είχε μπροστά του δεν ήταν αυτό που περίμενε. Η ειδικής όψη του το καθιστούσε ένα τέρας! Ναι, ένα τέρας!

Τρομαγμένο κρύφτηκε σε μια γωνία. Φοβήθηκε! Δεν ήξερε πώς να αντιδράσει. Απέρριψε το ίδιο του το δημιούργημα.

Απόρριψη! Όπως οι άνθρωποι είθισται να κάνουν όταν τα πράγματα δεν έρχονται όπως τα περιμένουν ή όταν κάτι δεν τους αρέσει.

Το Πλάσμα, μόνο και εγκαταλελειμμένο, χωρίς να ξέρει που βρισκόταν, σατισμένο έσπασε την πόρτα και άρχισε να περιφέρεται στους δρόμους την πόλης ζητώντας βοήθεια. Όμως κανείς δεν το πλησίαζε. Όλοι έτρεχαν τρομαγμένοι μακριά του. Το Πλάσμα χωρίς

όνομα, χωρίς ταυτότητα. Η απόρριξη όλων των συναισθημάτων. Ήταν ταυτόχρονα όλα τα όμορφα και τα άσχημα μαζί. Ισορροπία. Μόλις όμως άπλωνε το χέρι του σε κάποιον αυτός το έδιωχνε, δεν το αποδεχόταν. Όπως συμβαίνει με τα λάθη.

Οι μέρες περνούσαν και το Πλάσμα συνέχισε να τριγυρνάει μόνο του στους δρόμους ψάχνοντας επιματάρια να βρει κάποια ανταπόκριση, έσω ένα βλέμμα συμπάθειας.

Ήταν ένα τέρας, το δημιούργημα του τρωγλοδύτη Λανθεστάιν, ήταν ένα Λάθος! Όλοι το φοβόταν. Ακόμα και ο δημιουργός του το εγκατέλειψε και το άφησε στο έλεος της σκληρής πραγματικότητας. Αν όμως κάποιος κατάφερνε να το κοιτάξει κατάματα θα έβλεπε τα υγρά του μάτια που ικέτευαν για αποδοχή. Κανείς δεν κατάλαβαινε ότι αν σταματούσε να φοβάται και το αποδεχόταν θα ήταν αρκετό για να αλλάξει μορφή και να σταματήσει να είναι τρομακτικό στην όψη. Όπως συμβαίνει και με τα λάθη μας. Όταν σταματήσουμε να τα αποφεύγουμε και πάψουμε να εθελotuφλούμε τότε θα μπορέσουμε να τα κατανοήσουμε και τότε εκείνα θα αλλάξουν μορφή. Και θα μας κάνουν καλύτερους ανθρώπους.

Το Πλάσμα ήταν δημιούργημα των συναισθημάτων και των χαρακτηριστικών τους. Ήταν το παιδί τους. Ήταν όλα και τίποτα μαζί. Ένα ένα κομμάτι είχε αποσυνδεθεί και έπειτα σμιλευτεί από το Λανθεστάιν. Τροφή του ήταν ο φόβος και η ξεροκεφαλιά ενώ η κατανόηση γλύκαινε τη γεύση του και το μάθημα ζέσταινε την καρδιά του. Μάταια προσπαθούσε παρέα με την εξήγηση να κάνει τους ανθρώπους να καταλάβουν ότι δεν ήταν τόσο κακό όσο φαινόταν. Όλοι συνέχιζαν να το διώχνουν. Και ποιος άλλωστε να τους αδικήσει! Χρειάζεται ωριμότητα ούτως ώστε να αποδεχτεί κάποιος το λάθος είτε είναι δικό του είτε προέρχεται από κάποιον άλλο!

Πόσοι είναι αλήθεια αυτοί από εμάς που μπορούμε να αποδεχτούμε ένα Λάθος; Πόσοι αυτοί που καταλαβαίνουμε το γεγονός ότι είναι κομμάτι των συναισθημάτων μας και ότι όσο και να προσπαθήσουμε δεν μπορούμε να το αποφύγουμε σε όλες του τις εκφάνσεις! Κάνουμε λάθη από έρωτα, από θυμό, από παρανόηση, από δειλία, από ξεροκεφαλιά, από φόβο ή απλά από την προσπάθεια να (από)δείξουμε. Λάθη, λάθη, λάθη...

Η Ωρα περνοδιάβαινε, το κρύο ήταν τσουχτερό, το σκοτάδι είχε πέσει για τα καλά και το Λάθος σε μια γωνία πίσω από κάτι κάδους σκουπιδιών κοιμόταν! Τα δάκρυα είχαν παγώσει στο πρόσωπο του. Δίπλα του σε ένα άδειο βαρέλι είχε ρίξει ένα κομμάτι από την αγάπη, λίγο πάθος και μια μεζούρα καλοσύνη. Τα περιέλουσε με κατανόηση και έριξε μέσα τον έρωτα για να ανάψει η φωτιά. Ο ύπνος το είχε πάρει μέσα στα δάκρυα και το παράπονο. Δεν ήταν κακό, ήταν δημιούργημα τους, γιατί δεν το ήθελαν...

Και τότε, ακούστηκε ο ψίθυρος του ανέμου που έγινε αντίλαλος στα σκοτεινά σοκάκια:

«Ποιος είναι αυτός που μπορεί να μας πει τι είναι σωστό τι λάθος;»

Τα συναισθήματα τον άκουσαν και συμπλήρωσαν:

«Ποιος είναι αυτός που δεν τα θυσίασε όλα στο βωμό του Εγωισμού του;»

Η πραγματικότητα κούνησε το κεφάλι της και ψιθύρισε: «Ποιος είναι αυτός που απλά το αποδέχτηκε;» Η σιωπή με την παρουσία της έδωσε την απάντηση της!

Έτσι δε μας δίδαξαν άλλωστε στην παιδική μας ηλικίας; Σε ποιόν δε φώναξαν όταν ήταν μικρό παιδάκι και έσπασε εκείνο το ποτήρι από απροσεξία; Ποιος είπε «δεν πειράζει συμβαίνουν αυτά πρόσεξε να μην ξανασυμβεί», αλλά αντί αυτού άκουσε: «Γιατί το έκανες, γιατί είσαι τόσο απρόσεχτος;» σα να ήλθε η συντέλεια του κόσμου; Και από τότε το κουβαλάει μέσα του. Θεωρεί το λάθος αρκετό για να στήσει τον εαυτό του στον τοίχο και να αυτομαστιγωθεί.

Οι πρώτες ακτίνες του ήλιου χάιδεψαν απαλά το πρόσωπο του. Ο Λανθεστάιν άνοιξε τα μάτια του αργά και τεντώθηκε νωχελικά. Ούτε που κατάλαβε πώς κοιμήθηκε. Δύο μέρες τώρα, μετά από αυτό που έγινε με το Λάθος, δεν μπορούσε να ηρεμήσει. Δεν το χωρούσε ο νους του αυτό που του έλαχε. Και από την άλλη ένιωθε άσχημα για τον τρόπο που το αντιμετώπισε. Το έδωξε μακριά του προτού καλά καλά του μιλήσει. Το Λάθος ήταν το δικό του δημιούργημα έπρεπε να το παραδεχτεί και έπειτα αποδεχτεί. Μετά θα έβρισκε τη λύση. "Που να έχει πάει τώρα;" Σκεφτόταν ξανά και ξανά. "Και αν έχει κάνει σε κάποιον κακό; Και μάθαιναν ότι είμαι ο δημιουργός του; Όχι, όχι δεν μπορώ ούτε καν να το σκεφτώ, πρέπει να το βρω, να το φέρω πίσω στο εργαστήριο και μετά θα δω τι θα κάνω".

Το Λάθος υπάρχει μέσα μας. Είναι ένα κομμάτι φτιαγμένο από τα συναισθήματα μας. Η μη αποδοχή του το καθιστά τροχοπέδη στην εξέλιξη μας. Όσο και να προσπαθούμε δεν μπορούμε να το αποφύγουμε γιατί πολύ απλά είμαστε άνθρωποι. Η ζωή εξάλλου δεν έχει οδηγίες χρήσεως. Ένα tabula rasa είναι που πάνω του δια-γράφουμε τη δική μας πορεία. Τις περισσότερες φορές ζητάμε και περιμένουμε από τους άλλους τη συγγνώμη ,την ευκαιρία και την αποδοχή. Δεν βλέπουμε ότι όλα ξεκινούν και τελειώνουν σε εμάς. Εμείς πρέπει να συγχωρέσουμε τον εαυτό μας και να τον αποδεχτούμε με τα λάθη μας. Το παρελθόν δεν αλλάζει, τα λάθη όμως ξεθωριάζουν όταν τα κατανοούμε και μαθαίνουμε από αυτά. Οι άνθρωποι της ζωής μας είναι η επέκταση μας και όταν αξίζει να μείνουν σε αυτή αγαπάνε και τα λάθη μας, γιατί είναι ένα κομμάτι μας, αν έλειπε η θέση του θα ήταν κενή και ποιος νοιάζεται αληθινά για έναν ακρωτηριασμένο άνθρωπο;

Αποδεχόμαστε αυτό που είμαστε για να μας αποδεχτούν και οι άνθρωποι που αξίζει να μείνουν στη ζωή μας. Δεχόμαστε τα λάθη μας γιατί έτσι μπορούμε να βελτιωθούμε σαν άνθρωποι, να απελευθερωθούμε, να προχωρήσουμε. Η επίγνωση και η αποδοχή εξάλλου δείχνουν το δρόμο προς την ωριμότητα.

Το λάθος αν το διαχειριστούμε σωστά γίνεται όπλο στα χέρια μας και αρωγός για να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι και να κτίσουμε πιο δυνατές και υγιείς σχέσεις.

Πώς θα μάθουμε καλύτερα τον εαυτό μας αν δεν κάνουμε εκείνο το λάθος που θα κάνει την ανατροπή; Πώς θα μάθουμε τους ανθρώπους μας και τα όρια τους αν δεν γίνει αυτό το λάθος της άγνοιας;

August Strindberg (1849-1912) - Storm in the Skerries. The Flying

Πώς θα μάθουμε τι ενοχλεί εμάς και τους άλλους αν δεν πατήσουμε εκείνη τη λεπτή γραμμή της οριοθέτησης;

Και έτσι ο Λανθεστάιν κίνησε γη και ουρανό για να βρει το Λάθος. Μέχρι που το είδε σε μια σκοτεινή γωνιά πίσω από κάτι βαρέλια να έχει κουλουριαστεί φοβισμένο. Το πλησίασε σιγά-σιγά και για πρώτη φορά το αντίκρυσε κατάματα. Τα μάτια του ήταν υγρά. Έκλαιγε. Και τότε η καρδιά του ράγισε. "Πώς είναι δυνατόν να φερθώ τόσο παρορμητικά" σκέφτηκε. Άπλωσε το χέρι του προς εκείνο. Το Λάθος το άρπαξε και μετά μαζί αγκαλιά χάθηκαν στα σοκάκια της πόλης. Κανείς δεν τους είδε ποτέ ξανά.

Μονάχα κάποιες φορές ο άνεμος συνέχισε να ψιθυρίζει κάποια βράδια χωρίς φεγγάρι «Ποιος είναι αυτός που θα μας πει τι είναι σωστό τι λάθος;»

Άννα Μουσογιάννη

Salvator Rosa (1615-73)
Demokritus in Meditation, 1650-51

Φάρος

Τη θάλασσα τη ρώτησα:

«γιατί να σ’ αγαπήσω;»

Κογχύλι μ’ αποκρίθηκε κι είπε να σου μιλήσω:

«Πέλαγος χωρίς φουρτούνες

είναι λίμνη στα βουνά

με σκαριά παροπλισμένα κι αταξίδευτα πανιά».

Όταν κοιτάς τη θάλασσα,

ποτέ μη λησμονήσεις,

κογχύλια έχει να μιλά και πέλαγα να ζήσεις.

Όλα τα δώρα του βυθού,

σινιάλο και σημάδι.

Φάρος, να βρεις τη ρότα σου,

σαν άστρα στο σκοτάδι.

Χρήστος Τσαντής

ΤΟ ΛΕΜΟΝΟΣΠΙΤΟ

Δέσποινα Τζιάκη

Εικονογράφηση
Σμαράγδη Τζιτζικαλάκη

Εκδόσεις Παδάμανthus

«Τα παραμύθια όλα τα μπορούν, αρκεί να αφεθείς στη μαγεία τους, είτε μικρός είσαι είτε μεγάλος.

Σε παίρνουν απ' το χέρι και σε οδηγούν σε αλήθειες αναλλοίωτες στο πέρασμα του χρόνου, γίνονται αφορμή να σκεφτείς, να νιώσεις, να μάθεις και να συνειδητοποιήσεις πράγματα, τόσο σε σχέση με εσένα, όσο και σε σχέση με όσα σε περιβάλλουν. Τα παραμύθια μπορούν με το δικό τους τρόπο, με μια γλώσσα που φτάνει στην ψυχή μας, να πουν τα πάντα και για τα πάντα, έχοντας ταυτόχρονα τη δύναμη να διαφοροποιήσουν τον τρόπο που βλέπουμε και συμπεριφερόμαστε στην καθημερινότητα μας.

Η Δέσποινα δημιουργεί ένα πλαίσιο ή μάλλον ανακαλύπτει έναν τόπο που μέσα του ξετυλίγεται ρυθμικά η κόκκινη κλωστή της ιστορίας της, που τώρα είναι και δική μας. Διαλέγει τη Φολέγανδρο, έναν τόπο μικρό μα βαθιά ελληνικό.... Μας φέρνει σε επαφή με αυτό που στην αλήθεια είμαστε, ενωμένοι και σε αλληλεξάρτηση

με το όλο, το περιβάλλον, ανθρώπινο και φυσικό. Φωτίζει την ισορροπία ανάμεσα στο παίρνω και το δίνω, διαλύοντας κάθε διάθεση αρπακτικότητας, ασυνειδησίας και απληστίας. [...] Η λεμονιά, κυρίαρχη φιγούρα γύρω από την οποία κυλάει η ιστορία, σύμβολο ζωής, υγείας και θεραπείας, αναδύει την ανάγκη του ανθρώπου για επιβίωση, αναγνωρίζοντας, την αλληλεξάρτηση του από τους άλλους μα και από το περιβάλλον του. Ο ήρωάς μας φυτεύει μια λεμονιά, την φροντίζει, την προστατεύει από τον καιρό χτίζοντας γύρω της, το λεμονόσπιτο, την στολίζει γιορτινά, αφού τη θεωρεί κομμάτι αναπόσπαστο από εκείνον, αναγνωρίζοντας πόσο απαραίτητη του είναι.

Στην ιστορία μας συγκεκριμένα, ο παππούς, σύμβολο σοφίας, απεριόριστης εμπειρίας, φυτεύει για τον εγγονό του, για το μέλλον, μια λεμονιά, μαθαίνοντας στον μικρό Βασίλη, στη νέα γενιά, πώς να φροντίζει την ίδια τη ζωή και ό,τι αυτή του προσφέρει. Κουβαλάει τις πέ-

τρες με υπομονή και χτίζει μαζί με το εγγόνι του το λεμονόσπιτο, κανοντάς τον κοινωνό μιας παραδοσιακής τέχνης, της τέχνης της ξερολιθιάς, η οποία ανήκει στην άυλη πολιτιστική μας κληρονομιά. Η λεμονιά μεγαλώνει μαζί με το Βασίλη, διατηρώντας στο πέρασμα του χρόνου τη σχέση με τον παππού, ζωντανή και καθοριστική για το μέλλον του.

...Αυτά τα παιδιά, έτσι όπως συμπεριφέρονται στο παραμύθι, είναι το μέλλον που κρατά στα χέρια του τη συνέχεια μιας υγιούς παράδοσης, μια κληρονομιά αειφορίας και σεβασμού των φυσικών πόρων. Είναι τα παιδιά που αντιλαμβάνονται την ενότητα των πάντων, τη σύνδεση με όλα τα πλάσματα της γης και την ανάγκη να τα φροντίσουμε, να τα διατηρήσουμε για να κυλάει η ζωή αρμονικά και ισορροπημένα...».

Μαρία Κατσικανδαράκη, νηπιαγωγός.

ΣΤΙΓΜΕΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

«Τελικά η συν-ύπαρξη δικαιώνεται.
Αλλά η ζωή είναι έτσι όμορφη, αγγελικά πλασμένη;»

Αγγελική Μπεμπλιδάκη

Κάποια πράγματα δεν μπορούν να εξηγηθούν - ακό-
μη ίσως - επιστημονικά, με επιχειρήματα και στέρεες
αποδείξεις. Ακόμα και όταν συμβαίνει όμως, πολλοί
άνθρωποι διαλέγουν τι θα πιστέψουν. Η ενέργεια και η
μαγεία της ζωής που όλα τα περικλείει, αλλά ταυτόχρο-
να βρίσκεται και στον πυρήνα των πάντων, είναι εκείνη
που έρχεται αέρινη να καλύψει κάθε σχισμή ή όποιο
κενό έχουμε διαφυλάξει μέσα μας. Και έχουμε διαφυ-
λάξει μία ραγισμένη ψυχή, επίτηδες! Για να μπορέσου-
με να γεμίσουμε με εκείνη την αύρα της μαγείας, την
ζεστασιά, την θαλπωρή μίας δύναμης που χρειαζόμα-
στε να μας υπενθυμίσει, πως η ύπαρξή μας είναι κάτι
μεγαλύτερο απ' ότι μπορούμε να συλλάβουμε. Όπως
τα δίδυμα που αγκαλιάζονται, έτσι κι εμείς κουρνιάζου-
με στις φτερούγες του ασύλληπτου.
Και το κάνουμε διότι μέσα μας γνωρίζουμε... από την
αρχή που γεννιόμαστε...
...πως ένα θαύμα ήταν όλα εξαρχής!

Μαρία Δασκαλάκη

Ένα άγγιγμα δεν έχει να κάνει μόνο με την αφή, ξε-
φεύγει από τον κόσμο των αισθήσεων. Μια αγκαλιά
μπορεί να σημαίνει πολλά, μπορεί να γιατρέψει την
ψυχή, όμως η ψυχή μπορεί να γιατρέψει το σώμα;
Κι αν όχι σίγουρα δίνει δύναμη και η δύναμη βοηθά να
κάνεις το κάτι παραπάνω, να ξεπεράσεις εμπόδια και
δυσκολίες, να αγαπήσεις την ίδια την ζωή.
Μια αγκαλιά μπορεί να σώσει μια ζωή, αρκεί να είναι
αληθινή.

Άννα Γεωργούλη

Σαν να υπήρχαν

Τα δέντρα
αφήνουν
ανέγγιχτη
τη σκιά τους
στο φράκτη
μια υποψία
φωτός
μονάχα.

Ενδιάμεσα
Κι ύστερα
είδαμε τη θάλασσα
ήταν σαν πρώτα
ποιος το περίμενε...
ήταν σαν πρώτα
σαν να μην είχε τίποτα
-ενδιάμεσα-
συμβεί.

Αργυρώ Λουλαδάκη

Μετά από τα «Απομεινάρια Φωτός», το 2018, και τη συμμε-
τοχή της στη συλλογική έκδοση του Εργαστηρίου Δημιουργικής
Γραφής και Αυτογνωσίας, με τίτλο: «Γυναίκα – 17 Κείμενα με
προορισμό το θέατρο και αφετηρία τη μουσική», η δρ. Νεοελ-
ληνικής Φιλολογίας και ποιήτρια Αργυρώ Λουλαδάκη επιστρέ-
φει με μία νέα συλλογή.

«Just Words... ή Αναπαράστασις» είναι ο τίτλος της συλλο-
γής που περιλαμβάνει 82 ποιήματα. Η φιλόλογος και ιδιοκτή-
τρια του φροντιστηρίου Γαλλικών Αθηνά Γαλανάκη (Κροκιδά
Σωτηρίου 40), διάβασε τα ποιήματα και μοιράστηκε μαζί μας
ορισμένες από τις εξαιρετικές καλλιτεχνικές της φωτογραφίες,
οι οποίες συνομιλούν με τους στίχους της ποιήτριας.

Η Αργυρώ Λουλαδάκη, γεννήθηκε το 1973. Ζει στα Χανιά.
Είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου
Κρήτης, του τμήματος Νεοελληνικών & Βυζαντινών Σπουδών και
έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Νεοελληνική Φιλολογία, κα-
θώς και διδακτορική διατριβή με θέμα «Θεωρία και Πρακτική
της μεταφοράς σε ποιητικά κείμενα του 19ου αιώνα». Επίσης,
έχει ολοκληρώσει μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με ειδί-
κευση στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης. Μιλά Αγγλικά, Γαλλικά,
Γερμανικά και εργάζεται ως εκπαιδευτικός στο Μουσικό Σχολείο
Χανίων.

Διαβάστε περισσότερα:

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/argyro-loyladaki-just-words-i-anaparastaseis/>

Ανάσταση

Μέσα στο φόβο και στο θάνατο, θυμήθηκες να είσαι άνθρωπος
τον πλησίον σου στην άλλη άκρη της γης, ως εαυτόν ν' αγαπάς.
Στον απαγορευμένο σου περίπατο, εκεί, στο κοντινό παρκάκι
απρόσμενα όσους νόμιζες απέναντι, τους είδες δίπλα
δυο-δυο να ξεστρατίζουν για να μη κοντοσταθούν
και να καλημερίζονται με βήμα ρυθμικό κι ανήσυχο.
Κι άλλους σκόρπια, ν' αφουγκράζονται την ησυχία
παρέα με τα κύματα και τα αλαφιασμένα αλμυρίκια.
Στο μονοπάτι των χαμομηλιών, μεσόστρατα
σκιές μετρούσες μα και ξέφωτα, όταν ανέλπιστα
το δρόμο για τον κήπο της Εδέμ θυμήθηκες.
Κατά πως φαίνεται είναι ο δρόμος σου, ο κήπος σου
με τα παρτέρια του, τα φύλλα του, τα πρωινά θροΐσματά του
που αντάμα με τον άνεμο και το αγουροξυπνημένο πέλαγο
ψάλλει Χαιρετισμούς, σε χαμηλοφτερουγιασμένους γλάρους.
Εκεί να μείνεις, να μη βγεις, οι μάχες στο οχυρό σου,
σαν τον ιππότη νικητής θα βγεις με το όνειρό σου.
Μέσα στο φόβο και στο θάνατο, ανέμελες
ανθίσανε και φέτος πασχαλιές, στην ώρα τους θα πεις
για να στολίσουν επιτάφιους, μα υπομονεύουνε
για να απλωθούν σε ζωηρά τραπέζια, Ανάσταση!

18.4.2020

Γιούλη Αντωνάτου-Πατεράκη

ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μαίρη Βαβουράκη

Εμείς, όταν λέγαμε «Πάσχα στο χωριό», εννοούσαμε το «Πάσχα στην Κρύα Βρύση». Αν δε φεύγαμε Σάββατο ή Κυριακή των Βαΐων, το αργότερο Μεγάλη Δευτέρα πρωί, ήμασταν εκεί. Μια συνήθεια που κράτησε αρκετά χρόνια και δε θυμάμαι ποτέ σταμάτησε...

Μαζί με τα καινούρια μου ρούχα, τη λαμπάδα μου, το χάρτινο φαναράκι μου, έβαζα στην τσάντα μου και αποξηραμένο χαμομήλι. Αυτή τη συνήθεια δε θυμάμαι ποτέ την ξεκίνησα...

Με τον ερχομό της Άνοιξης, το περιβόλι της κ. Ευσεβίας, που βρισκόταν δίπλα στο πατρικό μου, γέμιζε μεταξύ άλλων και μ' εκείνα τα λευκά μοσχοβολιστά ανθάκια, τα οποία συλλέγαμε με τη γιαγιά Φωτεινή, αποξηραίναμε και τοποθετούσαμε σε γυάλινα βάζα.

Γνωρίζοντας πως θα πάω στο χωριό το Πάσχα, έφτιαχνα ένα, για την προγιαγιά Ασπασία, τη γιαγιά του πατέρα μου. Ποτέ δεν έμαθα, αν το έπινε εκείνο το χαμομήλι που της πήγαινα κάθε χρόνο, όμως το δεχόταν με τόση χαρά και το ξεπλήρωνε με τόσες αγκαλιές, που, ο κόσμος να χαλούσε, εγώ έπρεπε να έχω μαζί μου εκείνο το ασπροκίτρινο γέννημα της ομορφότερης εποχής του χρόνου και ό, τι άλλο σκεφτόμουν για δώρο, ώστε να της το κρατάω, όταν θα πήγαινα στο χωριό.

Μόλις φτάναμε, λοιπόν, στην Κρύα Βρύση, έπαιρνα το δωράκι μου κι ανηφόριζα το Κοθιανό, ένα στενό ανηφορικό σοκάκι που βρισκόταν δίπλα στο σπίτι μας, με αρχικό προορισμό την πλατεία του χωριού και στη συνέχεια, το σπίτι της προγιαγιάς. Εκεί στο Κοθιανό, έξω από την πόρτα του σπιτιού της, καθόταν πάντα μια γριούλα ντυμένη στα μαύρα. Δεν ξέρω, ακόμα και

σήμερα, τίποτα γι' αυτή τη γριούλα παρά μόνο πως το όνομα της ήταν Ελένη (Ελενιά, όπως τη φώναζε ο μπαμπάς μου) και πως μου ανταπέδιδε με μεγάλη προθυμία το χαιρετισμό που της απηύθυνα κάθε φορά που τη συναντούσα. Το σπίτι της ήταν χαμηλοτάβανο και μύριζε πολύ άσχημα, όποτε περνούσες από μπροστά. Θύμιζε πιο πολύ στάβλο παρά σπίτι, μα ποτέ δεν στάθκα στη μυρωδιά αυτή. Σα να μην υπήρχε. Τι μπορεί να κάνει σ' ένα παιδί ένας καλοσυνάτος χαιρετισμός! Αρχισα να φέρνω και σε κείνη χαμομήλι, λουκουμάκια κι ό, τι άλλο σκεφτόμουν κατά καιρούς. Ακόμα τη θυμάμαι να τα παίρνει και να τα κρατάει στα χέρια της με ευλάβεια, σα να κρατούσε θησαυρό, και γεμίζει, όπως και τότε, η ψυχή μου με Άνοιξη.

Αφού μοίραζα τα δώρα μου, η εβδομάδα των παθών του Κυρίου ήταν για μένα, όπως και για τα υπόλοιπα παιδιά που μαζευόμασταν στο χωριό, μια από τις πιο όμορφες εβδομάδες του χρόνου. Καμιά μέρα δεν έμοιαζε με την άλλη. Τα πρωινά δίνανε ραντεβού στην πλατεία του χωριού για βόλτες, παιχνίδια, γέλια και τη νύχτα στο γυναικωνίτη της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου. Εκεί πάνω μαζευόμασταν όλοι και γινόταν τέτοια ταραχή που κάθε τόσο σταματούσε τη λειτουργία ο παπά-Ηλίας, για να παρακαλέσει να κάνει ησυχία ο «γυναικωνίτης». Από εκεί, κατεβαίναμε μόνο τη Μεγάλη Παρασκευή, για να ψάλλουμε τα εγκώμια. Από τη μία πλευρά του επιταφίου μαζεύονταν τα αγόρια κι από την άλλη τα κορίτσια κι έτσι, χωρίς καμιά πρόβα, ψάλλαμε εναλλάξ βοηθούμενοι οι μεν από τον ιερέα και οι δε από τον ψάλτη. Δεν έφτανε που ήμασταν παράφωνοι, αλλά, συχνά πυκνά, βάζαμε και τα γέλια πράγμα που έκανε τον ιερέα να παρεμβάλει ανάμεσα στις ψαλμωδίες ένα μακρόσυρτο «σσσσουτ» ή και να διακόπτει, για να μας συνετίσει. Τέτοιο γέλιο σαν εκείνο της Μεγάλης Παρασκευής των παιδικών μου χρόνων δεν θυμάμαι να το ξαναέλασα. Και τόσο ωραία έδεναν τα αγνά παιδικά μας γέλια με την πένθιμη ατμόσφαιρα της Μ. Παρασκευής, όσο οξύμωρο κι αν ακούγεται αυτό, που είμαι σχεδόν βέβαιη πως ακόμα

και ο Χριστός θα στεκόταν σε μια γωνιά της εκκλησίας και, κοιτάζοντας μας, θα χαμογελούσε...

Το Μ. Σάββατο επιστρέψαμε σπίτι, νωρίς το μεσημέρι, κι αφού κάναμε όλοι μπάνιο, τρώγαμε και μετά έπρεπε να κοιμηθούμε, για να μη νυστάζουμε το βράδυ της Αναστάσεως. Δε θυμάμαι ποτέ να κοιμήθηκα. Ξάπλωνα, σηκωνόμουν και τριγύριζα στην αυλή... Πριν φύγουμε για την εκκλησία, πάντα στεκόμουν για λίγο, να παρακολουθήσω τις φωτιές που άναβαν στα απέναντι χωριά, στις Μέλαμπες και τα Σαχτούρια, για να κάψουν τον Ιούδα. Έναν Ιούδα τον οποίο άλλοι χαίρονταν να τον τιμωρούν, καίγοντας τον και άλλοι όπως για παράδειγμα η αδερφή μου, τον πενθούσαν όπως και το Χριστό. Η Γωγώ, λοιπόν, τον λυπόταν πάρα πολύ και κλαψούριζε κάθε φορά που τον αναφέραμε. Εκεί, λοιπόν, που όλοι πηγαίναμε πάνω κάτω, καθώς ετοιμαζόμασταν για την Ανάσταση άκουγες τον θείο το Μανώλη να λέει: « που λες Γωγώ, ο Ιούδας ο Ισκαριώτης...», τη Γωγώ να λέει «θείε σταμάτα...» και να γκρινιάζει και τον μπαμπά μου να λέει «άσε, μωρέ Μανώλη το κοπέλι να μη στενοχωριέται...». Τότε ο θείος Μανώλης ξεκαρδιζόταν στα γέλια, όπως κι εμείς τα υπόλοιπα παιδιά, κι έλεγε πως αναφερόταν σ' ένα κασικάκι που είχε ίδιο με τον Ιούδα όνομα κι όχι στο γνωστό «προδότη»...

Κλείνω τα μάτια και όλα περνούν από μπροστά μου τόσο ζωντανά και τόσο φρέσκα σαν να μην πέρασε μια μέρα. Μας βλέπω, τη Μ. Παρασκευή να περπατάμε το χωριό απ' άκρη ως άκρη για να μαζέψουμε Αρισμαρί (Δενδρολίβανο) να το πάμε στην εκκλησία και να το παραδώσουμε στις κυρίες που στόλιζαν τον επιτάφιο, για να τον ντύσουν με αυτό το μοσχοβολιστό βότανο... Βλέπω τις γυναίκες να μπαίνουν στις καρότσες φορτηγών να κατεβαίνουν στο κάτω χωριό, για να πλύνουν, στην εκεί βρύση, τα έντερα των ζώων που θα έκαναν το βράδυ μαγειρίτσα... Βλέπω κι ένα κοπάδι από πρόβατα κι ένα αρνάκι μικρούτσικο ανάμεσα τους... Θυμάμαι φεύγαμε, από το σπίτι, εγώ και η Γωγώ που τότε ήταν πολύ μικρούλα, με προορισμό την πλατεία

της Κρύας Βρύσης. Κάτω ακριβώς από το σπίτι μας περνούσε ένα μικρό κοπάδι από πρόβατα. Είχαμε σταθεί, για να περάσουν, και το βλέμμα μου καρφώθηκε σ' ένα τοσοδούλικο αρνάκι. Δεν ξέρω πώς το κοίταζα, αλλά μάλλον ο θαυμασμός μου γι' αυτό το πλάσμα ήταν τόσο έκδηλος που τράβηξε την προσοχή του ιδιοκτήτη του, ενός γλυκού ανθρώπου που χωρίς να ξέρω συμπαθούσα πάρα πολύ. «Να σου το χαρίσω;» με ρώτησε και λες και μου είπε πως θα μου δώσει χρυσάφι. «Ναι» του απάντησα με ενθουσιασμό, χωρίς να το πολυσκεφτώ. Το είχα πιστέψει πως θα μου το έδινε και τόση ήταν η χαρά μου που μάλλον έφερα σε δύσκολη θέση τον καλό εκείνο βοσκό ο οποίος δεν ήξερε πώς να μου πει ότι αστειευόταν.

«Θα σου το χαρίσω, αν μου δώσεις κι εσύ την αδερφή σου, θα μου τη δώσεις;» με ρώτησε. Γύρισα και κοίταξα τη Γωγούλα που ήταν επίσης ένα μικροσκοπικό πλασματάκι άσπρο με ξανθά μπουκλάκια και πράσινα μάτια και σκέφτηκα πως ήταν δίκαιη η δοσοληψία. «Ναι, σας τη δίνω» του είπα και τον έκανα να ξεκαρδιστεί στα γέλια. Δε μου είπε τίποτα άλλο. Έφυγε, γελώντας ενώ εγώ είχα μείνει με την απορία, γιατί δε μου έδωσε το αρνάκι, αφού είχαμε καταλήξει σε συμφωνία.

Ο δεύτερος σε σειρά που ξεκαρδίστηκε στα γέλια, όταν του ανέφερα το περιστατικό, ήταν ο μπαμπάς μου. Μάλιστα, του έδειξα εκείνο τον κύριο, για να τον ρωτήσω ποιος είναι. Μου είχε πει, μα δεν το συγκράτησα (ήμουν πάντα πολύ αφηρημένη και ενώ έκανα ερωτήσεις δεν άκουγα τις απαντήσεις, με αποτέλεσμα να διατυπώνω τις ίδιες ερωτήσεις μετά από λίγο. Το έκανα τόσο συχνά που στο τέλος οι άλλοι θύμωναν. Με τον καιρό, σταμάτησα να ρωτάω για οτιδήποτε, επειδή δεν θυμόμουν, αν το είχα ξαναρωτήσει). Δεν χρειαζόμουν όνομα, για να τον συμπαθώ. Ήταν ο κύριος με το τοσοδούλικο και πανέμορφο αρνάκι. Φέτος, μετά από ένα εκατομμύριο χρόνια, τον ξαναθυμήθηκα και ξαφνικά θέλησα η εικόνα μου ν' αποκτήσει όνομα. «Ο Δεσποينو-Μιχάλης ήταν» είπε ο μπαμπάς, όταν τον ρώτησα, κι εγώ έσπευσα να το σημειώσω...

Είναι κάποιες αναμνήσεις που δε σβήνουν όσα χρόνια κι αν περάσουν. Είναι κάτι πρόσωπα που ακόμα κι αν έφυγαν είναι ακόμα εδώ και τίποτα δεν τα σβήνει από τη μνήμη κι από την καρδιά. Είναι κάτι «παλιά» γέλια που, αν και έχουν πάψει να ηχούν, είναι πιο ηχηρά από κάθε καινούριο. Δε λυπάμαι που δε θα ξαναγυρίσουν εκείνες οι εποχές. Αφού μπορεί η ανάμνηση τους να με κάνει να γελώ, να χαμογελώ, να συγκινούμαι είναι σα να μην έφυγαν ποτέ. Στην τελευταία μου επίσκεψη στο χωριό, ανηφόρισα το Κοθιανό. Στάθηκα μπροστά από την πόρτα της γριούλας κι ενώ το στενό δεν κατοικείται από κανέναν πια, εγώ κατάφερα να δω όχι μόνο εκείνη να κάθεται στο κατώφλι του σπιτιού της αλλά είδα κι εμένα παιδί να της δίνω αποξηραμένο χαμομήλι και λουκούμια.

Χριστός Ανέστη, χρόνια πολλά!
ΗΡΑΚΛΕΙΟ 07.04.2018
Μαίρη Βαβουράκη

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Από μακριά ακούς τις κανονιές και τον μπουχό απ' το μπαρούτι βλέπεις
Κάποιες στιγμές δεν το αντέχεις
Δακρύζεις...
Γι' αυτούς που χάνονται, μα και γι αυτούς που μένουν...
Για μια στιγμή!

Έπειτα «βρίσκεσαι», καταλαβαίνεις...
Χάνονται όσοι ήταν να χαθούν και μένουν όσοι θέλουν.
Μένουν όσοι χρειάζονται το μάθημα να πάρουν
Κι αυτοί που το ελάβανε και όσοι δεν μπορούνε,
αυτοί αναχωρήσανε κι ώρα καλή να έχουν.
Δάκρυα δεν χρειάζονται λοιπόν!

Σειρά σ' αυτούς που μένουνε το μάθημα να πάρουν.
Για όλους η εξεταστική δίνεται κάθε μέρα
Κι αυτοί που αναχωρήσανε, κι αυτοί που παραμένουν
να 'χουν ταξίδι όμορφο και να το απολαμβάνουν.
Ο ήλιος θα λάμπει ξανά και θα ξανάρθουν μπόρες,
ανηφοριές, σκαρφάλωμα αλλά και κατηφόρες
Γι' αυτούς που μένουν!

Για όσο παραμένουνε, με όσους παραμένουν.
Καθένας πρωταγωνιστής στο ίδιο του το έργο,
με όλους τους υπόλοιπους τριγύρω του κομπάρσους.
Λαμβάνει ότι μοίρασε, μοιράζει ότι λαμβάνει,
μαθαίνει κι επανέρχεται να το επαναλάβει.
Άρα κι εδώ τα δάκρυα, αχρείαστα φαντάζουν!

Και σταματάει ο μπουχός, σωπαίνουν τα κανόνια,
τα δάκρυα στεγνώνουνε, τα μάτια καθαρίζουν,
η τάξη αποκαθίσταται και ησυχάζει η φύση,
για σήμερα!
Αύριο, άλλη μέρα!!!

Ηρακλής Παπαδάκης
Órgiva 2018
hercgr.blogspot.com

ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΛ. ΣΧΕΤΑΚΗΣ

ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

«Μια σπουδαία στιγμή για τη λογοτεχνία στον τόπο μας»

Ένα ιστορικό μυθιστόρημα με χαρακτηριστικά των πεζογράφων της γενιάς του 1930

«Το βιβλίο του Αντώνη Ελ. Σχετάκη είναι ένα από τα καλύτερα ιστορικά μυθιστορήματα της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Ένα έργο που θα μας ταξιδέψει από την Κίσαμο και τα Χανιά, στην Οδησό στη δύση του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου. Ένα συγκλονιστικό, κινηματογραφικό ταξίδι σε εποχές που δεν ζήσαμε, μα που ο συγγραφέας φροντίζει να αναπλάσει ως και στην τελευταία λεπτομέρεια», Χρήστος Τσαντής, υπεύθυνος των Εκδόσεων Ραδάμανθους.

«Οι δρόμοι του Αυγερινού μας οδηγούν σε ένα συναρπαστικό και συνάμα κατατοπιστικό ταξίδι μέσα στον τόπο, στον χρόνο, στην ιστορία, στην ατομική και την εθνική περιπέτεια προσφέροντας ό,τι προσφέρει η καλή λογοτεχνία: στιγμές συγκίνησης αλλά και αφορμές για στοχασμό, για βαθύτερη διερεύνηση και κατανόηση των νημάτων που κινούν την Ιστορία και τις ανθρώπινες συμπεριφορές. Εύχομαι ολόψυχα να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο γιατί

το αξίζει», Ελένη Γεωργακάκη, πρόεδρος του Φιλολογικού Συλλόγου Κισσάμου.

«Θεωρώ ότι έχει τις αρετές της πεζογραφικής γενιάς του '30 ο Αντώνης Σχετάκης. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό, είναι μια σπουδαία στιγμή για τον τόπο μας να δούμε ένα τόσο άρτιο μυθιστόρημα με χαρακτηριστικά της γενιάς του '30. Αναφέρομαι στον Μυριβήλη, τον Τερζάκη κλπ. Θεωρώ ότι έχει τέτοιες αρετές», Ανδρομάχη Χουρδάκη, ποιήτρια-φιλόλογος.

«Ήθελα να σας πω σαν αναγνώστης, να μη φοβηθείτε τις 424 σελίδες του βιβλίου. Όταν το ξεκινήσεις, δεν μπορείς να το αφήσεις. Είναι συναρπαστικό», Αριάδνη Νόβακ, Νηπιαγωγός-Θεατροπαιδαγωγός

(Φωτογραφία από την παρουσίαση του βιβλίου στο Θέατρο του Δημαρχείου στο Καστέλι Κισσάμου).

«Ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία σκοτώνουν τις κοινωνίες και δεν γυρίζουν πίσω τους νεκρούς»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΕΛ. ΣΧΕΤΑΚΗ ΣΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ ΟΜΗΡΑΚΗ

-Πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους το βιβλίο σας με τίτλο "Στους δρόμους του Αυγερινού". Ποιο ακριβώς είναι το θέμα του βιβλίου;

Το θέμα είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια ενός ανήσυχου πατριώτη Κρητικού που φεύγει από την Αυγερινή (την εξορία του Αδάμ, όπως έλεγε το χωριό του), για να βρει την τύχη του σε ξένους τόπους, όπως πολλές φορές αναγκάζονται να κάνουν οι Έλληνες.

-Η ιστορία του βιβλίου ξεκινά στο Καστέλι Κισσάμου και συνεχίζεται στα Χανιά στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα. Πώς καταφέρατε να προσεγγίσετε μια τόσο ταραγμένη αλλά και μακρινή εποχή;

Η ιστορία ξεκινά από την Αυγερινή κοντά στο Καστέλι και οι διηγήσεις του παππού μου ήταν που με βοήθησαν, μαζί με τα ατέλειωτα διαβάσματα που έκανα να προσεγγίσω την εποχή, όντως ταραγμένη, μακρινή και ενδιαφέρουσα στην οποία ο πατριωτισμός ήταν κυρίαρχο στοιχείο του χαρακτήρα των Ελλήνων, παρά το ότι δεν έλειπαν και τότε εκείνοι που τον χρησιμοποιούσαν σαν σημαία ευκαιρίας.

-Ποια είναι τα κύρια πρόσωπα του έργου;

Αν και το έργο είναι πολυπρόσωπο, και πολλά πρόσωπα μπορεί να μην φαίνονται κύρια, π.χ. οι ανακτορικοί όλων των βαθμίδων και όσοι έβαλαν την χώρα στο «αίσχος του 1897», τα κύρια πρόσωπα είναι σίγουρα ο Αντώνης Αυγερινός, η γυναίκα του, τα τέκνα του, οι Μελισσινοί στα Χανιά και στην Οδησό, η Αρετή, οι τσιγγάνοι Νικήσα, Τιμούρ και Λούνα εκεί, οι εχθροί - οικονομικοί και πολιτικοί - στην Κίσαμο, ο Σαΐτομιχάλης και ο γιος του, ο Φονιάς του γιου του κλπ. Στο τέλος της ζωής του ο συνονόματος εγγονός του ενώπιον του οποίου βρίσκει τη δύναμη να ζητήσει συγγνώμη για όσα έκανε για αυτόν, για την αδελφή του και την μάνα τους αλλά και για όσα δεν έκανε, νομίζω πως συμπληρώνει με επιτυχία το σύνολο των κύριων προσώπων του έργου.

«Πίσω και πάνω απ' όλα η γυναίκα πρωταγωνιστεί...»

-Πώς καταφέρνει ο πρωταγωνιστής να ξεπεράσει τα εμπόδια και να πραγματοποιήσει ένα τέτοιο απίστευτο για τα δεδομένα της εποχής ταξίδι, από την Κίσαμο στην Οδησό;

Ειλικρινά σε αυτήν την ερώτηση δεν έχω βρει ακόμη πειστική εξήγηση-απάντηση πέραν από το γεγονός ότι η οικογένεια των Αυγερινών που περιγράφω στο μυθιστόρημα, αν ζούσε σήμερα θα ήταν πλήρωμα σε ένα διαστημόπλοιο που θα εξερευνούσε τη σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού.

-Πώς επηρέασε την πόλη της Κισσάμου η επιστροφή του ήρωα από την Οδησό;

Το πώς και το πόσο επηρέασε την πόλη η εγκατάσταση του ήρωα στην Κίσαμο, όχι μόνο κατά την περιγραφή μου, αλλά και κατά τις διηγήσεις ηλικιωμένων, ήταν ακριβώς έτσι, όπως περιγράφεται στο βιβλίο, οπότε μαζί με τον Αυγερινό έλαμψαν κι άλλα άστρα τότε στον ουρανό της Κισσάμου.

-Αγγίζετε γεγονότα, όπως η κατοχή της Κρήτης από τους Γερμανούς, ο εμφύλιος, όμως δεν φαίνεται να υπάρχει ίχνος φανατισμού στην διήγησή σας, παρά το γεγονός ότι η οικογένειά σας ήταν θύμα της μισαλλοδοξίας.

Ξέρετε; Κάθε άνθρωπος μπορεί να είναι νευρικός, εγωιστής, περήφανος, υπερόπτης, ισχυρογνώμων, και να έχει ένα σωρό κουσούρια. Η κοινωνία είναι ένα μείγμα από όλους αυτούς τους τύπους, αλλά πάνω από όλα πρέπει να μένει κοινωνία. Ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία σκοτώνουν τις κοινωνίες και δεν γυρίζουν πίσω τους νεκρούς.

-Πίσω απ' τον πρωταγωνιστή, υπάρχει μία άλλη φιγούρα, η πραγματική - ίσως - πρωταγωνίστρια του έργου, η γυναίκα, η μάνα;

Νομίζω ότι πίσω και πάνω από όλα η γυναίκα πρωταγωνιστεί... Γεννά, θυζαίνει, κανακεύει, μεγαλώνει, αναθρέφει, δημιουργεί πάθος, έρωτα, αγάπη, στοργή. Μάνα κι αγαπητικά. Κι η Καλλιόπη με την Αρετή, η Νικήσα και η Λούνα, φαίνεται ότι στο μυθιστόρημα κράτησαν καλά τους ρόλους των.

-Φαίνεται πως το βιβλίο σας έχει τις δυνατότητες για μεταφορά στο θέατρο, την τηλεόραση ή τον κινηματογράφο. Πώς θα βλέπατε αυτό το ενδεχόμενο;

Μια τέτοια προοπτική, προφανώς με ενδιαφέρει και την βλέπω θετικά. Η εκτίμηση κάποιων ειδικών ότι το έργο μου μπορεί να παρουσιαστεί θεατρικά, κινηματογραφικά ή τηλεοπτικά με κολακεύει και με συγκινεί.

-Αναμφίβολα μια τέτοια συγγραφική προσπάθεια δεν μπορεί παρά να φέρνει στο φως τη μνήμη. Την ιστορική, κοινωνική και συναισθηματική μνήμη. Πώς νιώθετε σήμερα που το έργο σας κυκλοφόρησε;

Ικανοποίηση νοιώθω που κατάφερα να συνδυάσω την Ιστορία του τόπου με την ιστορία της οικογένειάς μου. Αυτό δεν έγινε άνετα χωρίς συναισθηματική φόρτιση, χωρίς κόπο και χωρίς δάκρυα. Ήταν μια σπονδή που ένιωθα πως την χρωστούσα στην οικογένειά μου

στην οποία και το αφιερώνω.

-Η σχέση σας με τη συγγραφή πώς ξεκίνησε; Γράφατε από μικρός ή προέκυψε η συγγραφή στην πορεία της ζωής;

Να είναι καλά όλοι μου οι φιλόλογοι και θεός σωρέσει στους αποθαμένους που με απέτρεπαν, ήξεραν ότι ένας συγγραφέας δεν ζει από το γράψιμο. Πιστεύω ότι ο Χρήστος ο Τσαντής ο εκδότης μου να τους διαψεύσει.

-Ποιοι είναι οι αγαπημένοι σας συγγραφείς, τα αγαπημένα σας βιβλία.

Καζαντζάκης, Μυριβήλης, Τερζάκης, Βασιλικός κ.α..

-Διατελέσατε για πολλά χρόνια δήμαρχος Κισσάμου. Τελικά πολιτική και τέχνη μπορούν να συνταιριάξουν αρμονικά ή μήπως το ένα αποκλείει το άλλο;

Κοιτάξτε, και η Πολιτική και η Τέχνη είναι για να εξυπηρετούν τον άνθρωπο και να τον κάνουν καλύτερο και νοιώθω ευτυχής που μπόρεσα να συνδυάσω αυτά τα δυο χωρίς να με ενδιαφέρουν οι κακές κριτικές. Εγωισμός; Όχι, το καθήκον μου έκανα, όχι για τα μπράβο και τα κούρταλα.

-Ξέρω ότι έχετε έργα στο συρτάρι σας! Τι να περιμένουμε να έρθει στο φως το επόμενο διάστημα;

Ναι, κάτι υπάρχει αλλά να τα αφήσουμε λίγο να μαρουβίσουν.

Επάνω, φωτογραφία από την παρουσίαση του βιβλίου στα Χανιά. Στο θήμα ο Αντώνης Ελ. Σχετάκης και στο πάνελ της εκδήλωσης που συντόνισε η Άννα Μουσογιάννης, κάθονται οι: Σήφης Μιχελογιάννης, Παναγιώτης Σημανδηράκης, Μαρία Περράκη.

Ο Αντώνης Ελ. Σχετάκης γεννήθηκε στο Καστέλι Κισσάμου το 1942. Σπούδασε στη Μαθηματική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Δίδαξε στο δημόσιο σχολείο για πέντε χρόνια και συνέχισε ως ελεύθερος επαγγελματίας φροντιστής Μαθηματικών στην Κίσαμο. Υπηρέτησε στο Πυροβολικό. Εκλέχτηκε Δήμαρχος Κισσάμου το 1975, επανεκλέχτηκε το 1978, το 1987, και το 1995. Ενδιάμεσα χρημάτισε δημοτικός σύμβουλος επί 12 χρόνια και τέσσερα χρόνια ως ειδικός συνεργάτης του Δημάρχου Μηθύμνης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του ΔΗΠΕΘΕ Κρήτης, πρόεδρος του Κέντρου Παιδικής Μέριμνας και του ΠΙΚΠΑ Χανίων, πρόεδρος του 9ου Συμβουλίου Περιχής Νομού Χανίων, αντιπρόεδρος της ΤΕΔΚ Χανίων, αντιπρόεδρος της ΑΝΕΤΕΚ, αντιπρόεδρος της ΑΝΕΝ, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πολυτεχνείου Χανίων, μέλος της επιτροπής σύνταξης του πολεοδομικού νόμου 1337/83, αντιπρόσωπος στο Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας, αντιπρόσωπος ΟΤΑ στην Διοικούσα επιτροπή του ΟΑΔΥΚ, μέλος στην επιτροπή επιστροφής του παππού Ειρηναίου, μέλος πολλών επιτροπών και συλλόγων.

Είναι παντρεμένος με την οδοντίατρο Αικατερίνη Τερζή Σχετάκη με την οποία έχουν δυο τέκνα. Το συγγραφικό του έργο ξεκίνησε το 1964 με το θεατρικό έργο «Τα μπερδεψομπερδέματα» σε έμμετρο δεκαπεντασύλλαβο που παρουσιάστηκε με επιτυχία από ερασιτεχνικό θίασο του Φιλολογικού συλλόγου «Κισσαμικός». Το θεατρικό μονόπρακτό του «Το βίντεο κλάμο η νταλικά και ο Αλβανός» παίρνει το πρώτο βραβείο στον Παγκρήτιο λογοτεχνικό διαγωνισμό του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αγίου Νικολάου Κρήτης και ακολουθεί η δίπρακτη θεατρική κωμωδία «Ο τετραγωνισμός του σμιτίου» μια παρωδία για τις εκλογές.

ΕΝΘΥΜΙΟΝ ΜΝΗΜΗΣ

Γράφει η Αγγελική Μπεμπλιδάκη

...Τ' αστέρι του βοριά
Θα φέρει η ξαστεριά
Μα πριν φανεί μέσα από το πέλαγο πανί
Θα γίνω κύμα και φωτιά
Να σ' αγκαλιάσω ξενιτιά... *

ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ

Και ποιος άλλος δικαιούται να την αγκαλιάσει την ξενιτιά παρά εκείνος που πληγώθηκε απ' αυτήν; Εκείνος που έχασε σε τρυφερότατη ηλικία τον πατέρα-προστάτη μέσα στο πλοίο που οδηγούσε προς την γη της επαγγελίας;

Σ' όλη του τη ζωή θυμάται: Τη μάνα να τους ντύνει με τα καλά τους τα γιορτινά φορέματα, για να πάνε να επισκεφτούν τους καινούργιους θείους. Μόλις είχαν πάρει γράμμα από την κόρη τους, που ο πατέρας είχε συνοδέψει πριν ένα μήνα στην Αμερική για να την παντρέψει με τον αδελφό του. Πήγαν για να μάθουν τα χαρμόσυνα. Να συγχαρούν τους συμπεθέρους και να δεθούν τα σόγια. Μα γι' αυτούς, τον πεντάχρονο Νίκο, την μικρούλα Κωνσταντίνα και την νεότερη μάνα, τα νέα δεν ήταν τα αναμενόμενα. Αρρώστησε λέει ο κύρης ο πρωτοπόρος μέσα στο καράβι και πέθανε. Ούτε να τ' ανάψουν ένα καντήλι δεν γίνεται, γιατί το σώμα του κηδεύτηκε μέσα στο πλοίο με συνοπτικές διαδικασίες και πετάχτηκε στην θάλασσα. Δεν γινόταν να υπάρχει νεκρός μέσα σε τόσο ανθρωπομάνι κι ας ήταν η στεριά κοντά, δίπλα. Δυο μερόνυχτα δρόμος.

Η Μητέρα άκουσε τα μαντάτα ανέκφραστη. Μετά έπιασε τα χεράκια των παιδιών της και σιωπηλή γύρισε στο σπίτι. Στην αυλή παραίτησε τα χέρια. Τα παιδιά μείνανε έξω. Αυτή πέρασε μόνη της την πόρτα. Την έκλεισε πίσω της και μετά μακριά πια από τα μάτια και τα αυτιά του χωριού, άδειασε. Άφησε τη φωνή που κρατούσε όλη αυτή την ώρα φυλακισμένη, να ξεχυθεί. Τα στεγνά ως τα τώρα μάτια, να πλημμυρίσουν. Παραμέρισε το μαντήλι από το κεφάλι και τράβηξε τις τρίχες. Να ξεριζωθούν. Έσυρε τα νύχια στο πρόσωπο να τραβήξουν το δέρμα να το βγάλουν. Να αισθανθεί τον σωματικό πόνο, ως το μεδούλι. Να ισοφαρίσει με την παγωνιά που της είχε πετρώσει την καρδιά. Από τότε, λένε, του έμεινε του ποιητή, ένα τρέμουλο στα χέρια. Κι ένας ενδόμυχος φόβος μη τυχόν χαθεί και η μάνα, ξαφνικά, σαν τον πατέρα. Γι' αυτό την περίμενε σκαρφαλωμένος στο παραθυράκι του οντά κάθε απομεσήμερο να γυρίσει από τα χωράφια. Μόλις την έβλεπε από μακριά, γύριζε στην μικρότερη και φώναζε θριαμβευτικά: Νάτη νάτη έρχεται!

Μεγάλωσε και τράνεψε ο μικρούλης από την Ασέα της Αρκαδίας. Έφυγε από τον γενέθλιο τόπο και εγκαταστάθηκε στην πρωτεύουσα. Εξ αρχής φάνηκε το τάλαντό του το ποιητικό. Έγραφε λοιπόν. Έγραφε, μετάφραζε. Άλλαξε τον κόσμο με τον λόγο του. Σήμερα τον ξέρουμε για τους στίχους του που μας ανάθρεψαν. Για τον τρόπο που μας έμαθε να καταλαβαίνουμε και να τραγουδούμε την ποίηση. Για τον τρόπο που πάντρεψε δύσκολα νοήματα και τρόπους έκφρασης με την παράδοση και το λαϊκό. Τον ξέρουμε για το πώς μας κοινώνησε δύσκολες έννοιες με τον απλούστερο, μα όχι απλοϊκό τρόπο, για το πώς μας περιέγραψε πολύ σύνθετες καταστάσεις με δυο κουβέντες. Τον ξέρουμε και για τις θρυλικές παρέες του. Στο πατάρι του Λουμίδα, στου Φλόκα. Με ανθρώπους άλλους σαν κι αυτόν. Τον Χατζηδάκη, τον Ελύτη, τον Τσαρούχη. Πνευματικά θηρία της γενιάς τους. Πήγαιναν κι άλλοι, νεότεροι, στα στέκια τους.

-Εσείς τι τους λέγατε; Ρωτήσανε κάποιον από αυ-

τούς.

-Εμείς; Εμείς δεν λέγαμε τίποτα. Ακούγαμε μόνο. Και σπουδάζαμε.

Γι' αυτό όταν ακούω κάποιους ν' αναρωτιούνται αν ο Γκάτσος ήταν ποιητής ή απλός στιχουργός γελώ. Για μένα το ερώτημα έχει απαντηθεί εξ αρχής. Γιατί αν δεν είναι ποιητής αυτός που βάζει το αποτύπωμά του, σημαδεύει και διαμορφώνει, ποιος είναι; Αν δεν είναι αυτός που ταυτίζεται με τον πόνο του κοσμάκη, τον κάνει λυγμό μα και γιορτή, τότε ποιος είναι; Αν δεν είναι αυτός που ψυχανεμίζεται και προφητεύει, που δίνει παρηγοριά κι ελπίδα, ποιος άλλος μπορεί να είναι;

*Δική τους είναι μια φλούδα γης,
Μα εσύ Χριστέ μου τους ευλογείς
Για να γλιτώσουν αυτή τη φλούδα
Απ' το τσακάλι και την αρκούδα.***

**Τραγούδι του Μάνου Χατζηδάκη σε στίχους του Ν. Γκάτσου γραμμένο για την κινηματογραφική ταινία του Ελία Καζάν Αμέρικα Αμέρικα (1963).*

***Στίχοι του Γκάτσου από το τραγούδι «Τσάμικος» πάλι σε μουσική Χατζηδάκη.*

Και ολίγα βιογραφικά

Ο Νίκος Γκάτσος γεννήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 1911 στην Κάτω Ασέα Αρκαδίας και πέθανε στις 12 Μαΐου 1992 στην Αθήνα.

Ο πατέρας του υπήρξε ο πρώτος μετανάστης από την περιοχή στις Ηνωμένες πολιτείες. Πηγαίνοντας το 1916 με πλοίο στην Νέα Υόρκη, για να συνοδεύσει μια κοπέλα από το χωριό νύφη στον αδελφό του, έπαθε πνευμονία πάνω στο καράβι. Δυο μέρες πριν φτάσουν στον προορισμό τους πέθανε και τον πέταξαν στην θάλασσα.

Στην εφηβεία, στην μεγαλύτερη πόλη την Τρίπολη, που πήγε για να συνεχίσει το σχολείο ανακάλυψε το θέατρο, τον κινηματογράφο και... τα βιβλιοπωλεία. Οι ενασχολήσεις του αυτές τον κρατούν ξύπνιο τα βράδια. Το πρωί στο σχολείο κοιμάται. Οι μαθητικές του επιδόσεις πέφτουν κατακόρυφα. Μα πάντα τα καταφέρνει να περνάει τις εξετάσεις γράφοντας ποιήματα σε γνήσιο παλαμικό ύφος. Διαβάζει τα πάντα. Ακούει τα πάντα. Καταγράφει τα πάντα. Και δεν ξεχνά τίποτα.

Είκοσι χρόνων μετακομίζουν οικογενειακώς στην

πρωτεύουσα για να παρακολουθήσει μαθήματα στην Φιλοσοφική. Δημοσιεύει τα πρώτα ποιήματα και γνωρίζεται με κάποιους το ίδιο ανήσυχους μ' αυτόν, νεαρούς. Σαν τον Οδυσσέα Αλεπουδέλη (Ελύτη) και τον Νάνο Βαλαωρίτη. Τον Εμπειρικό και τον Εγγονόπουλο. Αναγνωρίζονται μεταξύ τους, οσμίζονται την πνευματική συγγένεια. Στήνονται οι πρώτοι φιλολογικοί κύκλοι, συζητάνε για υπερρεαλισμό, για τα ρεύματα της εποχής και απαγγέλουν τα έργα τους ενώπιον όλων.

Ο πόλεμος διασκορπίζει τις παρέες. Άλλοι σκοτώνονται, άλλοι τραυματίζονται. Ο Γκάτσος ως προστάτης οικογενείας παραμένει βοηθητικός στα μετόπισθεν. Το 1943 δημοσιεύει το έργο του «Αμοργός». Ο μύθος λέει πως την έγραψε μέσα σε μια νυχτιά. Παρ' όλο το όνομά της, η δημιουργία δεν έχει σχέση με το νησί. Είναι ένας τόπος ουτοπικός. Η ομήγυρης εκπλήττεται πώς τα κατάφερε να παντρέψει τον υπερρεαλισμό με την παράδοση και το λαϊκό. Οι κριτικοί που δεν τον καταλαβαίνουν, τον λοιδορούν.

Απτόητος μαθαίνει μόνος του Ισπανικά γιατί θέλει να διαβάσει Λόρκα στο πρωτότυπο. Ένας φίλος του καπετάνιος, του φέρνει από την Αργεντινή ένα αντίτυπο του Ματωμένου Γάμου.

«Ο Γκάτσος δεν μετάφρασε την ποίηση του Λόρκα. Ο Γκάτσος έγραψε ποίηση πάνω στην ποίηση του Λόρκα», υποστήριζε ο Μάνος Χατζηδάκης.

Ενώσω ζούσε δεν δημοσίευσε άλλο ολοκληρωμένο ποιητικό έργο. Μόνο την «Αμοργό» και 2-3 ακόμα σκόρπια ποιήματα. Κάποιοι υποστηρίζουν πως δεν χρειαζόταν γιατί τα είχε πει όλα σ' αυτήν. Οτιδήποτε άλλο θα ήταν περιττό και φλύαρο. Κάποιοι άλλοι πως δεν μπορούσε να φτάσει ξανά σε τέτοιο ύψος έκφρασης. Έγραψε όμως στίχους για πάνω από 350 τραγούδια. Τα περισσότερα πασίγνωστα και πολυτραγουδημένα. Χάρτινο το φεγγαράκι, μυρτιά, σε πότισα ροδόσταμο, ένα μεσημέρι στις Ακρόπολης τα μέρη, μάτια βουρκωμένα, Κεμάλ, ο Γιάννης ο φονιάς, το δίχτυ, γειά σου χαρά σου Βενετιά... Συγχρόνως μεταφράζει θεατρικά και ποιητικά έργα και σκηνοθετεί για το ραδιόφωνο.

Η παρέμβαση του Γκάτσου άλλαξε ριζικά τα δεδομένα του λόγου στο ελληνικό τραγούδι, κατά πως λένε οι πιο ειδικοί από εμένα. Ήταν ο πρώτος ποιητής που ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη στιχουργική, αναβαθμίζοντας τον ρόλο και την υπόστασή της συγκεκριμένης ιδιότητας. Μετέφερε στο τραγούδι την υψηλή αισθητική, την τεχνική αρτιότητα και την πρωτοπορία της γραφής του.

Του αναγνωρίζουν πως σημάδεψε το Ελληνικό τραγούδι. Κατάφερε να μπάσει τον υπερρεαλισμό και την ποίηση μέσα στον στίχο και να την κάνει κτήμα του κοσμάκη.

Γι' αυτό και οι γνώστες υποστηρίζουν πως το ελληνικό τραγούδι χωρίζεται στην προ και την μετά τον Γκάτσο εποχή.

Αγγελική Μπεμπλιδάκη

Αποδράσεις σε Καιρούς Πανδημίας

Γράφει η Κωνσταντίνα Χαριτάκη

Το πρώτο φως της μέρας, προσπαθούσε δειλά να ξεστάνει το μικρό παιδικό δωμάτιο, εκεί που η νεαρή μάνα θήλαζε το νεογέννητο μωρό της. Οι κινήσεις της απαλές και όσο το δυνατόν πιο άηχες, όχι τόσο για το βρέφος, αλλά από φόβο μήπως ξυπνήσει τον σύντροφό της, ο οποίος κοιμόταν στη διπλανή κάμαρα. Είχε προηγηθεί άλλο ένα δύσκολο βράδυ. Το μωρό έκλαιγε και ήταν ανήσυχο αφού οι κολικοί δεν είχαν ακόμη σταματήσει. Όσο χαμομήλι και αν του είχε δώσει, όσο μασάζ και αν είχε κάνει στην κοιλίτσα του, δεν μπορούσε να σταματήσει το κλάμα του.

«Πάρε το και πήγαινε στο άλλο δωμάτιο, δεν με αφήνει να κοιμηθώ» της φώναζε. Πήρε τα απαραίτητα και μεταφέρθηκε στο παιδικό δωμάτιο το οποίο δεν είχε ακόμη ετοιμαστεί, κι έτσι κοιμήθηκε - όσο μπόρεσε - στην μικρή ψάθινη πολυθρόνα, βάζοντας το μωρό στο καρότσι του για να το κουνάει ώστε να αποκοιμηθεί κι αυτό.

Του έψησε ένα καφέ και με την πρόφαση πως θέλει να τακτοποιήσει το σπίτι, εκμεταλλευόμενη την ανοιξιάτικη λιακάδα έφυγε από την κουζίνα και άρχισε να βγάζει τα σκεπάσματα στον ήλιο. Γνώριζε εξάλλου πως θα απουσίαζε για λίγες ώρες, αφού ο περιορισμός στις μετακινήσεις είχε γίνει πλέον κομμάτι της καθημερινότητάς τους. Αυτός βέβαια, κοκορευόταν ότι δεν τον ενοχλούσε τίποτα, ότι ήταν υπεράνω των νόμων και μπορούσε να κινείται ελεύθερα. Η πανδημία του κορωνοϊού είχε κρατήσει δισεκατομμύρια ανθρώπων κλεισμένους μέσα στα σπίτια τους. Κλεισμένους να πολεμάνε με έναν αόρατο εχθρό και τον φόβο για ένα αβέβαιο μέλλον.

Άκουσε τον κινητήρα του αυτοκινήτου και όταν απομακρύνθηκε αρκετά, τότε μόνο κατάφερε να πάρει μια βαθιά ανάσα ελευθερίας. Τακτοποίησε το σπίτι, έβαλε το φαγητό στον φούρνο, θήλασε το μωρό όπου

ήρεμο πια απολάμβανε την αγκαλιά της. Είχε λίγη ώρα ακόμη μέχρι να επιστρέψει αυτός, είχε λίγη ώρα για το εαυτό της. Η ζωγραφική και το διάβασμα ήταν τα πράγματα που την ευχαριστούσαν και της άρεσε να κάνει, ήταν ο τρόπος διαφυγής της. Η παλέτα με τα χρώματα, της χάριζε τα ομορφότερα ταξίδια, όταν βυθιζόταν σ' εκείνο το βαθύ μπλε της θάλασσας, το λαμπερό κίτρινο του ήλιου, το πολύτιμο ασημί του φεγγαριού, το φλογερό κόκκινο του πάθους, μα υπήρχαν φορές που την τρόμαζε το βαρύ μαύρο τ' ουρανού, που της πλάκωνε την ψυχή. Ναυαγός σε μία ακτογραμμή γεμάτη από κοφτερά βράχια, ένιωθε τότε τότε δίπλα του, το αλάτι που μαζεύονταν στις λακκούβες, αδικώς πίστευε πως έδινε γεύση στη ζωή της. Μαύρος ουρανός την σκέπαζε, αισθανόταν πως δε γνώριζε χρησιμοποιήσει τον εξάντα που είχε κρυμμένο στην ψυχή της. Ο εξάντας που θα της έδειχνε μια νέα πορεία, όταν τα αστέρια θα έλαμπαν στον ουρανό της, γιατί όσο μαύρος κι αν είναι ο ουρανός, πάντα υπάρχουν αστέρια που μας οδηγούν σε άλλους δρόμους. Όσο κι αν την τρόμαζαν τα θεριεμένα κύματα που έσκαγαν στα πόδια της, μια μικρή φωνούλα της έλεγε πως έπρεπε να βουτήξει ανάμεσά τους και να τα δαμάσει ώστε να την οδηγήσουν σε μια χρυσαφένια αμμουδιά. Το πρώτο αστέρι που θα ακολουθούσε δεν ήταν άλλο από το λίγων μηνών βρέφος που είχε στην αγκαλιά της. Είχε καιρό να ζωγραφίσει, αφού σε μια ακόμη έκρηξη του θυμού του, της είχε καταστρέψει αρκετά από τα υλικά τα οποία χρησιμοποιούσε. Πήρε το βιβλίο από το ράφι, γιατί ήξερε πια, πως μόνο όταν ήταν μόνη της μπορούσε να διαβάσει. Βρήκε τον σελιδοδείκτη κάπου στην αρχή της ιστορίας, μιας ιστορίας που αν και διαδραματιζόταν αιώνες πριν, σ' ένα νησί πολύ μακριά από την δική της όμορφη πόλη, αυτή τη Νύφη του Θερμαϊκού, είχε αρκετές ομοιότητες με τη ζωή της.

«... Είχε περάσει σχεδόν ένας χρόνος από τότε που οι Οθωμανοί ξεκίνησαν να πολιορκούν τον Χάνδακα για να τον κατακτήσουν, 1646 έλεγε το ημερολόγιο. Οι άνθρωποι βρίσκονταν κλεισμένοι στα τείχη του Μεγάλου Κάστρου, ο κρητικός αυτός πόλεμος έμελλε να κρατήσει σχεδόν εικοσιπέντε χρόνια, μέχρι ο Χάνδακας να περάσει από τα χέρια των Ενετών, στα χέρια των Οθωμανών, που ήδη είχαν κατακτήσει τα Χανιά και το Ρέθυμνο. Αιώνες τώρα το νησί δεν είχε βρει ηρεμία, από τους λογής λογής κατακτητές που το καταπατούσαν. Κοντά στην πύλη Σαμπιονάρα, κοντά στη θάλασ-

σα ήταν το σπίτι που έμενε το δεκαπεντάχρονο κορίτσι μαζί με τη μάνα της και τον πατέρα της. Ένας πατέρας-τέρας, αφού δεν ήταν λίγες οι φορές που χτυπούσε την ίδια και την αδύναμη πλέον μητέρα της. Δύο γυναίκες μόνες, που δεν είχαν που να μιλήσουν. Μέθυσος και βίαιος ερχόταν στο χαμηλό σπίτι και έβγαζε όλο το μίσος και την οργή του, πάνω στα δυο ταλαιπωρημένα πλάσματα που έβρισκε, κουρνιασμένα και φοβισμένα στη γωνιά της μικρής κουζίνας, αποκαμωμένες από τα μεροκάματα που έκαναν στο αρχοντικό ενός ενετού. Ολημερίς καθάριζαν και ξεχορτάριαζαν τις αυλές του αρχοντόσπιτου για ένα ξεροκόμματο. Ήθελαν και οι δύο τους να είναι αόρατες, να μην τις βλέπει, να μη μπορεί να τις ακουμπήσει.

Ο μαύρος θάνατος, είχε για μια ακόμη φορά εμφανιστεί στο νησί. Κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας στο νησί, είναι γνωστές 22 μεγάλες επιδημίες. Από τις μεγαλύτερες ήταν αυτή το 1571 όπου η επιδημία της πανώλης αποδεκάτισε τον πληθυσμό του Μεγάλου Κάστρου. Δεν προλάβαιναν να θάβουν τους νεκρούς τους, μια καταστροφή ανυπολόγιστη για εκείνη τη γωνιά της Κρήτης. Τώρα για μια ακόμη φορά το νησί βρισκόταν στο έλεος του θανάτου. Τους νεκρούς τους πετούσαν έξω από τα τείχη, για να μεταδώσουν το θανατικό στους πολιορκητές του Κάστρου. Δεν έφτανε όμως μόνο η σκιά του Μαύρου Θανάτου, είχαν να αντιμετωπίσουν και την έλλειψη της τροφής, αφού η ανομβρία και η απαγόρευση της εισόδου από τις πύλες του Κάστρου, είχαν περιορίσει αρκετά την προμήθεια σιτηρών από τα γύρω χωριά. Στα χέρια της, ξεψύχησε η μάνα της, όταν για μια ακόμη φορά είχε δεχτεί το βίαιο και λερό κορμί του πάνω στο εξασθενημένο δικό της.

«Καλιά το είχα κόρη μου, να αποθάνω από πανούκλα παρά από αυτόν το θάνατο, εδά και είκοσι ολόκληρα χρόνια, από τότες που τον επαντρεύτηκα... Μόνο, γροίκα ήντα θα σ' ορμηνέψω, να 'μολάρεις, να γλυτώσεις από τα νύχια ντου. Εγώ ζωή δεν έχω μπλιό...».

Ατελείωτη άφησε την κουβέντα της η πονεμένη μάνα. Αγκαλιασμένη με το άψυχο κορμί της, την βρήκε το βράδυ, όταν άκουσε τη βραχνή φωνή του από τη χαμηλή κάμαρα.

«Απόθανε; Ήντα η πανούκλα την έκοψε; Σύρε να την βγάλουμε όξω να την κάψουμε μη μας εκολλήσει ούλους...», έλεγε με τη βροντερή φωνή του, και το χνώτο του βρόμαγε κρασί.

Αμίλητη η δεκαπεντάχρονη κοπέλα τον άκουσε και

έκανε ότι της είπε. Ούτε την έθαψε, ούτε βρέθηκε παπάς να ψάλει την άμοιρη γυναίκα. Δεν ήξερε πόσα μερόνυχτα την έκλαιγε, όταν με μια βίαιη κίνηση την έριξε στο πάτωμα και δέχτηκε την ίδια βία που και η μάνα της δεχόταν τόσα χρόνια. Έμεινε κουλουριασμένη στο χωμάτινο πάτωμα, αγκάλιαζε το ίδιο της το κορμί και προσπαθούσε να δώσει κουράγιο στον εαυτό της, καθώς δυο ματωμένα ρυάκια χάραζαν γραμμές στα αδύναμα πόδια της. Αρκετή ώρα αργότερα, και όταν ακουγόταν μόνο ο απαίσιος ήχος από τη βαριά ανάσα του και η ξινίλα του ιδρώτα του έλουζε την κάμαρη, άνοιξε την πόρτα του χαμηλού σπιτιού, όπου βγήκε στην αμμουδερή ρούγα που οδηγούσε στο λιμάνι. Ο πρωινός αέρας ανακατεμένος με την υγρασία της θάλασσας που απλωνόταν πάνω από τις φτωχικές γειτονιές ήταν για το μικρό απροστάτευτο κορίτσι, αέρας λυτρωτικός. Μικρός και απροστάτευτος κι αυτός ο προμαχώνας, όπου χρόνια αργότερα από μια εσωτερική προδοσία το Μεγάλο Κάστρο θα έπεφτε στα χέρια των Οθωμανών. Σε λίγο θα ξημέρωνε, τα χρώματα της ανατολής έπαιρναν τη θέση τους στον κρητικό ουρανό, παραμερίζοντας την μαυρίλα της άγριας εκείνης νύχτας, μα ούτε που την ένοιαζε.

Στα αφτιά της άκουγε μόνο την ορμήνια που της έδωσε η μάνα της, να φύγει δηλαδή όσο πιο μακριά γινόταν. Ο φόβος του θανατικού είχε ερημώσει τους δρόμους, δεν κυκλοφορούσε κανείς και όσοι κυκλοφορούσαν ήταν ρακένδυτοι ζητιάνοι ή ετοιμοθάνατοι, σκιές του εαυτού τους, δεν σίμωναν με όσους αντάμωναν. Αυτό την βοήθησε, αφού κανείς δεν θα την έβλεπε, κανείς δεν θα γνώριζε προς τα πού πήγε. Ήταν μια καλή ευκαιρία να χαθούν τα ίχνη της...».

Το μωρό ακόμη κοιμόταν, όταν άκουσε τα κλειδιά στην πόρτα και βιαστικά έκλεισε το βιβλίο της.

«Πάλι διαβάζεις;» της είπε μόλις μπήκε μέσα στο σπίτι. «Θα κοιμάσαι μαζί του, στο άλλο δωμάτιο. Τα βράδια θέλω να κοιμάμαι και όχι να ακούω το κλάμα του. Εξάλλου και μαζί μου που κοιμάσαι μήπως κάνεις και τίποτα; Ανέραστη και κρύα είσαι»

Άκουγε τα λόγια του και προσπαθούσε να μείνει ήρεμη για να μην προκαλέσει φασαρία, ώστε να μην ξυπνήσει το παιδί. Του σέρβιρε το φαγητό και βρίσκοντας πάλι μια δικαιολογία αποχώρησε από την κουζίνα.

Όλες αυτές τις μέρες του εγκλεισμού γινόταν όλο και πιο βίαιος, κάθε του κουβέντα και μια προσβολή, μέχρι που η σταγόνα ξεχείλισε το ποτήρι. Το φαγητό δεν ήταν κατά τη γνώμη του, καλομαγειρεμένο. Για τότε γύρισε η κατσαρόλα στο πάτωμα, τα πιάτα με την κόκκινη σάλτσα να έχουν απλωθεί σαν ματωμένοι στρατιώτες στον πάγκο και στον τοίχο, ούτε που πρόλαβε να το καταλάβει. Το χτύπημα στο πρόσωπο, της άφησε σημάδι που το είχε για αρκετό καιρό, όπως και το άλλο στη βάση του λαιμού.

Συμμάζεψε αμίλητη την κουζίνα και περίμενε να φύγει αυτός. Έβαλε σε μια τσάντα μερικά δικά της ρούχα και του μωρού. Όταν άκουσε πάλι τον κινητήρα του αυτοκινήτου και κατάλαβε ότι απομακρύνθηκε, έβαλε γρήγορα το μωρό στο καρότσι και βγήκε στον δρόμο. Ήξερε ότι κάπου κοντά θα συναντούσε κάποιο περιπολικό, πράγματι, στην επόμενη στροφή εντόπισε ένα σταθμευμένο όχημα της αστυνομίας. Τους πλησίασε και έδειξε τα χτυπήματα στο κορμί της.... αυτά στην ψυχή της ήταν βαθύτερα.

Κων/να Χαριτάκη
Μηχανολόγος Μηχανικός ΑΤΕΙ - Εκπαιδευτικός

Πίνακας στη σελίδα 23:
Altdorfer Altbrecht - Madonna and Child Giving a Benediction to Nature
Πίνακας στη σελίδα 24:
Frederic Leon - Allegory of Fertility

ΜΟΝΑΞΙΑ

Μοναξιά, που παραμονεύεις στη γωνιά
Εκεί στην άκρη του δρόμου σε είδα
Είδα τα χνώτα σου
στο παγωμένο σκοτάδι της λησμονιάς
Δε θέλω να το πω μα σε φοβήθηκα...
Φοβήθηκα ότι θα μου πάρεις την κουρασμένη ευτυχία
που έχει αλειφθεί κάτω απ' το δέρμα μου
σαν βούτυρο πηχτό
και με ζεσταίνει ως την ψυχή...
Κι όσο και να μη θέλω
η σκέψη μου σε πλησιάζει
μα ξεφεύγει απότομα

σα να τη χτύπησε ρεύμα
Σα να έπεσε πυλώνας ραδιενεργός
σα να με βραχυκύκλωσε...
Και ξέρεις τί θέλω;
να σε ξεχάσω
Να κάνω πως δεν υπάρχουν
Να κάνω πως δε θα 'ρθεις
Έτσι θα μπορέσω ν' ανάψω
τις σπίθες που τρεμοπαίζουν
Σαν πάω να κλείσω τα βλέφαρα τα μαραμένα

Μωυσίδου Μαρία-Ελένη

ΣΑΝ ΠΡΟΒΑΤΟ ΣΤΗ ΣΦΑΓΗ

Ειδήσεις...
Στεγνή Πλύση Εγκεφάλου
Σε χρόνο δευτερολέπτων και εικόνων
Μελετημένα πριν ανοιγοκλείσεις τα βλέφαρα
Θα καρφωθούν μέσα στην ίριδα των ματιών.
Πίσω από μια μελετημένη είδηση
Που θέλουν Αυτοί να ακούς
Υπάρχει κάτι Μεγάλο που πρέπει να κρύψουν.
Πρόσεχε, πίσω από την οθόνη είναι η αλήθεια
Μπροστά δεν θα μάθεις
Τα λερωμένα χέρια τους, με τη βρώμα απ' τα λεφτά και το αίμα
Θέλουν να κρύψουν
Και θα σε βομβαρδίσουν με ψέματα, αρρώστιες, και θλίψη.
Μην τους αφήνεις ..
Ένας ψεύτικος πόλεμος κρύβεται από πίσω
Ένας ψεύτικος κόσμος που τον ετοίμασαν Αυτοί
Για τις αχόρταγες τις τσέπες και τα μεγαλεία τους
Καθώς πάνω σε πτώματα πατάνε
Καθαρίζοντας το δρόμο τους με υποκρισίες και υποταγές
Για να ανέβουν ακόμα πιο ψηλά.
Θρησκείες, καλυμμένες δικαιολογίες για να ταΐζουν ψέμα
Μα σαν είδαν πώς αυτό πια δεν πιάνει
Βρήκαν καινούργιους τρόπους
Τη σκέψη σου να ορίζουν
Κι εσύ σαν Πρόβατο στη Σφαγή
Ακολουθείς τον όχλο..
Πάνω στην ταμειακή τους μηχανή
Με τα σκισμένα ρούχα σου, τρεκλίζεις
Και ενώ οι παρωπίδες, σου σφίγγουν τον εγκέφαλο
Σε μια οθόνη, τα μάτια σου σαπίζουν

ΞΕΝΙΤΙΑ

Μακριά από το χώμα που πρωτοπάτησες
Το Σώμα κι η Ψυχή σκληραίνουν
Όπως το αλάτι τα φύκια τα μαλακά
πριν τα φτύσει απ' τα σπλάχνα της
και τα ξεβράσει
σε μια Άφαντη πια θάλασσα
Μακριά, η καρδιά μαθαίνει
Κομματιασμένη
να υπάρχει ακόμα...
Η Νοσταλγία
σκοινί γερό
Κρατά σφιχτά τα κομμάτια της
Όσο τα μάτια ξεχνούν
αυτή σφίγγει πιο δυνατά
μέχρι να στάξει αίμα...
Και κάθε φορά τη στιγμή του αποχαιρετισμού
ένα κομμάτι πέφτει σάπιο...
Σα μικρός θάνατος το κάθε αντίο...

«Οι απαντήσεις στην υπαρξιακή αγωνία δεν δίνονται, αλλά ανιχνεύονται απ' τον καθένα μας, με αγώνα και πάλεμα στην καθημερινότητα της ζωής μας...»

«Η θάλασσα η βαθιά με την τρικυμία της, βρίσκεται μέσα μας κι εκεί ο συγγραφέας μάς παραπέμπει για το ψάξιμο της ελπίδας. Αυτή η ανίχνευση είναι το ταξίδι ολόκληρης ζωής. Είναι το ταξίδι για την Ιθάκη του καθενός. Δύσκολα την προσεγγίζουμε. Ίσως να μη φτάσουμε ποτέ στο λιμάνι της. Οι Ιθάκες αχνοφαίνονται πολύ μακριά μας. Μας έδωσαν όμως το ωραίο ταξίδι, κι αυτό είναι το νόημα και η ουσία της ζωής».

«Ο μικρός πρίγκιπας συναντά τον Κύριο Καζαντζάκη στο δρόμο της αναζήτησης». Ένας τίτλος που όποιος τον δει στις προθήκες των βιβλιοπωλείων κεντρίζεται με ενδιαφέρον από την πρωτοτυπία του. Οι λέξεις κλειδιά που σε συνοδεύουν στο ταξίδι των σελίδων είναι: η συνάντηση, ο δρόμος και η αναζήτηση.

Η συνάντηση δύο μεγάλων συγγραφέων, από διαφορετικές χώρες, με διαφορετικές κουλτούρες, με διαφορετική εθνική συνείδηση, που όμως και οι δύο, τουλάχιστον στη δική μου γενιά, σημάδεψαν και καθόρισαν τη σκέψη των νεανικών μας χρόνων και συνεχίζουν να το κάνουν. Ο Αντουάν Ντε-Σαιντ Εξυπερί και ο Νίκος Καζαντζάκης. Εδώ πραγματικά μας ξαφνιάζει η σύλληψη, η κυοφορία και η γέννα του έργου.

Οι συγγραφείς συναντώνται μέσα από τους ήρωές τους. Ο μικρός πρίγκιπας με τον παπά-Φώτη, τον Καπετάν-Μιχάλη, τον Ζορμπά, την χήρα, τον Καλό Ποιμένα σ' ένα ονειρικό θεατρικό δρώμενο.

Η άλλη λέξη κλειδί είναι ο δρόμος. Δηλαδή η συμπίεση και η σύγκρουση των ιδεών. Οι ιδέες που πέρασαν και συνεχίζουν να περνούν μέσα από το καμίνι της Προμηθεϊκής βασάνου και καθόρισαν τις αξίες του ανθρώπινου είδους. Ο δρόμος για τη ανεύρεση της αλήθειας, που δεν είναι άλλος από το φως της γνώσης, για τον κόσμο που μας περιβάλλει και τον κόσμο που κουβαλούμε μέσα μας. Και αυτή η γνώση έγινε επιστήμη, πολιτισμός και κοινωνική συμβίωση πολιτικών και κοινωνικών όντων.

Και τέλος η αναζήτηση, που δεν είναι άλλη, από την πορεία του ανθρώπινου γένους προς την ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο. Έναν κόσμο αγάπης, αλληλεγγύης, κατανόησης, καλοσύνης, με αίσθημα δικαίου, έναν κόσμο με χαμόγελα, όραμα και όνειρα.

Αν σ' αυτό το έργο του Χρήστου Τσαντή δεν υπήρχαν τα δραματικά και τα λυρικά στοιχεία, που είναι τα

κύρια συστατικά που το συνθέτουν, εγώ θα τολμούσα να το χαρακτηρίσω «Δοκίμιο» κι αυτό γιατί περικλείει όλη την ατμόσφαιρα που προανέφερα.

Ο συγγραφέας μέσα από τα κείμενά του, υπερσπίζεται τα γραφόμενά του και τα υποστυλώνει με πάθος. Ένα πάθος λυρικό και δραματικό μαζί. Αυτό θα το λέγαμε δραματοποιημένο λυρισμό, γεμάτο εικόνες, χρώματα και μυρωδιές που ο αναγνώστης διαβάζοντας τις σελίδες έχει τη δυνατότητα συνειρμικά να συνθέσει και να σκηνοθετήσει θεατρικά τα τεκταινόμενα του έργου.

Ο άπλετος λυρισμός γεμάτος στοιχεία καλολογικά που χαρακτηρίζουν τα λογοτεχνικά κείμενα και κυρίως τα κλασσικά, όπως αλληγορίες, προσωποποιήσεις, παρομοιώσεις, μεταφορές, με αρώματα λουλουδιών, χρυσάνθεμα και τριαντάφυλλα, αρώματα θάλασσας και βουνών, γεμίζουν τις αισθήσεις μας μουσική, ήχους και χρώματα της φύσης.

«Αχνό φως ροδοκόκκινο έβαψε τον ορίζοντα. Δεν ήξερα αν έμοιαζε με λιόγερμα ή με χαραυγή ετούτη η σκηνή. Λες και ξημέρωσαν λευκές νύχτες. Οι μέρες μας βυθίστηκαν μέσα σε πέλαγα πνιγμένα στους ατμούς και στο βαθύ μπλε της θάλασσας. Χρώματα του ονείρου σκέπαζαν ζεστά το ξύπνιο μας αλλά μόνο σαν έκλεινες τα μάτια μπορούσες πραγματικά να το δεις και να το νοιώσεις» (απόσπασμα από τον πρόλογο του βιβλίου).

Η διαλεκτική σχέση του χωροχρόνου μεταξύ του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος, εκφράζεται με την αέναη πανανθρώπινη αγωνία για την τύχη του κόσμου, μην τυχόν και μαραθεί το τριαντάφυλλο του «μικρού πρίγκιπα». Τότε... το μέλλον δυοίον!

Οι ήρωες του Καζαντζάκη συνεπικουρούν και με κάθε μέσο και δύναμη που διαθέτουν και με την ηθική υπόσταση του καθήκοντος μέσα σ' ένα ονειρικό δρώμενο παλεύουν να πετύχουν τον σκοπό για την σωτηρία του κόσμου. Λόγος υπαρξιακός, λόγος βαθιά κοινωνικός και πολιτικός έρχεται στα μάτια μας και φτάνει στο νου και στην καρδιά μας, θίγοντας την κοινωνική, πολιτική, οικονομική, ηθική παρακμή της χώρας μας σήμερα.

«Πάντα συγκρούονταν ο μοχθηρός κι ο άπληστος με τον δίκαιο και τον αντάρτη. Πάντα συγκρούονταν η καλοπέραση του ραγιά κι η κραυγή του πολεμιστή που μάχεται να έχουν ψωμί τα παιδιά, δουλεμένο τίμια, γράμματα και τέχνες, για να μιλήσει το χαρμάνι μας στις ψυχές των ανθρώπων και λευτεριά, για να διαφεντεύει τη μοίρα του ο καθένας. Πάντα; Ε... ίσως κάποτε-κάποτε!»

Η μάχη δόθηκε κάποια στιγμή κι έγιναν πολλοί οι σπουδαγμένοι την αγυρτεία. Δίχως τελειωμό η κατρακύλα, η κατηφόρα κι ήρθε η στιγμή που έσπασε το σόφλι. Ωρίμαζε, ωρίμαζε το σκουλήκι και βγήκε στα σκοτάδια να πει αίμα, να τραφεί με τις σάρκες μας. Κι είχαμε γίνει τόσο ξένοι μέσα, που κάναμε και Ναζιστικό Κόμμα να έχει φωνή και να ουρλιάζει, να διώξουμε λέει... τους έξω ξένους! Και βγήκαν οι τσαρλατάνοι να κάνουν αστείο στο στόμα των παιδιών τα κρεματόρια,

τα Μπέλσεν και τα Άουσβιτς κι άλλοι να κάνουνε μόδα τα πουλιά, όχι της Άνοιξης όμως αλλά της χούντας. Όρνια έτοιμα να ξεσκίσουν κορμιά ξανά κι όλοι να λένε... «δεν πειράζει! Είναι οργισμένος ο κόσμος!». Κι έγινε της παρακμής και της σαπίλας δικαιολογία η «οργή»! Νέος νόμος αναδύθηκε. Σου έβγαλαν το μάτι; Βγάλε μόνος σου και τ' άλλο, να γίνουν όλοι τέλεια τυφλοί! Οι μάχες πότε χάνονται, άλλοτε κερδίζονται, ο πόλεμος όμως είναι αιώνιος»

Οι απαντήσεις στην υπαρξιακή αγωνία δεν δίνονται, αλλά ανιχνεύονται απ' τον καθένα μας, με αγώνα και πάλεμα στην καθημερινότητα της ζωής μας. Ένα ποίημα του Χρήστου Τσαντή που στολίζει κυριολεκτικά τις σελίδες αυτού του βιβλίου, μας καλεί σ' αυτό το αέναο ταξίδι:

Η θάλασσα η βαθιά με την τρικυμία της, βρίσκεται μέσα μας κι εκεί ο συγγραφέας μάς παραπέμπει για το ψάξιμο της ελπίδας. Αυτή η ανίχνευση είναι το ταξίδι ολόκληρης ζωής. Είναι το ταξίδι για την Ιθάκη του καθενός. Δύσκολα την προσεγγίζουμε. Ίσως να μη φτάσουμε ποτέ στο λιμάνι της. Οι Ιθάκες αχνοφαίνονται πολύ μακριά μας. Μας έδωσαν όμως το ωραίο ταξίδι, κι αυτό είναι το νόημα και η ουσία της ζωής.

Από παιδί ονειρευόμουν να κρατήσω, έστω για λίγο, το μαγικό τριαντάφυλλο του «μικρού πρίγκιπα», για να αλλάξω τον κόσμο κι ας μάτωναν απ' τα αγκάθια του τα δάχτυλά μου. Όμως η αδυσώπητη καθημερινότητα μου το στέρησε. Εγώ όμως συνεχίζω να ονειρεύομαι, γιατί φέρω μέσα μου, το γονίδιο ενός λαού ταξιδιάρη και παραμυθά και συνεχίζω να ονειρεύομαι, γιατί έχω δίπλα μου τον Χρήστο και όλους τους παραμυθάδες απ' την εποχή του Ομήρου που μας μίλησαν με τα ωραία Ελληνικά και έβαλαν στο στόμα μας τραγούδια όμορφα και στη ψυχή μας όνειρα και οράματα. Και έτσι υπάρχουμε και με όπλο την παιδεία μας αντιστεκόμαστε με αξιοπρέπεια σε κάθε είδους παρακμή και στην πτώση των αξιών.

Προσέγγισα το βιβλίο αυτό με αγάπη, εντιμότητα και ειλικρίνεια και με την δική μου αλήθεια το παρουσίασα. Οι δικές μου προσλαμβάνουσες ακούστηκαν σήμερα σ' αυτήν εδώ την αίθουσα. Εύχομαι τύχη καλή στο ταξίδι του βιβλίου στον κόσμο των πνευματικών αξιών. Σας ευχαριστώ...

Ο Ανδρέας Βάσαμος είναι ποιητής. Παρουσίασε το βιβλίο στην εκδήλωση που έγινε στην Πάτρα στις 20 Οκτωβρίου 2014 στο στέκι της εφημερίδας «Δρόμος».

Οι ιστορικές μελέτες του Νομικού Θεοδ. Παναγόπουλου έγιναν best sellers. «Τα ψιλά γράμματα της Ιστορίας», «Όλα στο φως» και «ο Φυλακισμένος του Ιτς-Καλέ», διαβάστηκαν και αγαπήθηκαν από το αναγνωστικό κοινό, αναγνωρίζοντας στο συγγραφέα τους την άοκνη προσπάθειά του να ερευνήσει και να αποκαταστήσει τα «κακώς κείμενα» μιας εποχής που γέννησε το ελληνικό κράτος βάζοντας στο ίδιο «τσουβάλι» ήρωες και προδότες, αγωνιστές και ιδιοτελείς αρχομανείς.

-Κε Παναγόπουλε, τα τελευταία χρόνια τα ιστορικά βιβλία σας προκάλεσαν πολλές και ποικίλες συζητήσεις, καθώς ανατρέπουν με τρόπο τεκμηριωμένο, την επιβληθείσα ιστορική γνώση που δυστυχώς αποτέλεσε και την επίσημη εκδοχή της ιστορίας της επαναστατικής περιόδου. Θεωρείτε πως υπάρχει περιθώριο για ιστορική «αποκατάσταση» όλων αυτών των στρεβλώσεων;

Όχι μόνο υπάρχει μεγάλο περιθώριο, για την επανεξέταση της ιστορίας, αλλά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική και σοβαρή κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση. Όλο και περισσότεροι, κυρίως νέοι επιστήμονες, όχι κατ' ανάγκη επαγγελματίες ιστορικοί «ψάχνουν», ερευνούν τα αρχεία, αναζητούν τις πηγές, προκειμένου να προσεγγίσουν την αλήθεια, που δεν τους φανερώθηκε μέσα από τα σχολικά βιβλία και τις «επίσημες» ιστορίες.

-Ποιος είναι ο ρόλος και η σημασία της ιστορικής γνώσης στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την διαπαιδαγώγηση των μελλοντικών πολιτών της χώρας;

Οι μαθητές – μελλοντικοί πολίτες, πρέπει να σχηματίσουν την δική τους άποψη για τα ιστορικά γεγονότα και μην αρκούνται στα «σκονάκια» των (sic) ειδικών, που τους προσφέρονται ως άκοπα λυσάρια. Για να γίνει όμως αυτό, χρειάζεται να έχουν πρόσβαση σε όλες τις πηγές και όχι μόνο σε εκείνες, που άλλοι, με τα δικά τους κριτήρια, ετοιμάζουν για τους αυριανούς πολίτες. Πρέπει επιτέλους το κράτος να θεωρεί «εθνικό ότι είναι αληθές», κατά την πασίγνωστη ρήση του Σολωμού.

-Κατά τη γνώμη σας χειρότερη είναι η αποσιώπηση γεγονότων ή η στρέβλωσή τους, για την παραχάραξη της ιστορίας;

Το ίδιο πράγμα είναι και τα δύο, γιατί οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα, στην παραποίηση της ιστορίας, επειδή το κύριο συστατικό τους είναι το ψέμα. Όταν ψεύδονται κρύβεις την αλήθεια. Στους διαλόγους του Πλάτωνα, ακούμε τον Τίμαιο να υποστηρίζει ότι, είναι πολύ μεγάλο ατόπημα, τα ψέματα που αφορούν την ιστορία. Με άλλα λόγια, δεν πρέπει να διαστρεβλώνουμε την ιστορία, να λέμε και να γράφουμε ψέματα για την ιστορία.

-Διαβάζοντας όλα τα βιβλία σας ο αναγνώστης παρατηρεί την τοποθέτησή σας πως η δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους δεν άλλαξε επί της ουσίας τη θέση του μέσου Έλληνα εκείνης της εποχής. Μήπως είναι υπερβολική αυτή η άποψη;

Δεν είναι ακριβώς αυτή η θέση μου. Αναμφίβολα υπάρχει σημαντική διαφορά εκείνης της εποχής, από το σήμερα. Δεν αρνούμαι ότι στις ημέρες μας υπάρχει υπερπαραγωγή «πτυχιούχων», σε όλους τους τομείς. Το ζήτημα όμως είναι τι αντίκρισμα έχουν όλοι αυτοί οι τίτλοι. Ανταποκρίνονται σε ένα καλλιεργημένο, νοήμονα, με γνώσεις, κρίση και χαρακτήρα, κατά την αρχαι-

σελληνική αντίληψη, πολίτη, ή μήπως είναι εισιτήρια εισόδου στις αγορές; Φοβάμαι πως στις περισσότερες περιπτώσεις συμβαίνει το δεύτερο. Εγώ θα ήθελα να ισχύει το πρώτο. Ρίξτε μια ματιά τι γίνεται με τις περιφερόμενες συνεντεύξεις των πολιτών στους δρόμους. Αξιολογείστε τις απαντήσεις που δίνουν. Ένα μεγάλο μέρος, όσων απαντούν, είναι λειτουργικά αναλφάβητοι. Δηλαδή δεν μπορούν να αναπτύξουν επιχειρήματα λογικά, να διατυπώσουν σκέψεις με σαφήνεια και να τις εντάξουν στην πραγματικότητα. Το σύνολο αυτών των πολιτών υπολογίζεται σε 4.000.000. Το 45% των Ελλήνων πάνω των 15 ετών ανήκουν σ αυτή την κατηγορία. Ένας στους δέκα Έλληνες δεν έχει τελειώσει το δημοτικό σχολείο. Το 66,7% δεν έχει διαβάσει ούτε ένα βιβλίο. Ακούγεται βαρύ αυτό που γράφω, αλλά δεν είναι δική μου διαπίστωση. Είναι από παλαιότερη έρευνα αρμόδιων φορέων. Βλ. εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 30.10. 1999, δηλώσεις Γεράσιμου Τσιώκου, προϊστάμενου Τμήματος Αναλφαβητισμού της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης. Ομοίως, Χρήστος Κάτσικας 19.10. 2002. Διαβάστε τι έγραφε σχετικά ο Κοραΐς τον προηγούμενο αιώνα: «Έθνος φωτισμένο δεν εμπορεί να ονομασθεί το έθνος εκείνο, εις το οποίον ευρίσκονται διακόσιοι ή τριακόσιοι σοφώτατοι άνδρες από δε τους λοιπούς δεν εξεύρουν μήτε να γράψωσι, μήτε να αναγνώσωσι μιαν επιστολήν». Νομίζω ότι το καλύτερο επιχείρημα της παιδείας και της ακρισίας των Ελλήνων, μας το παρέχει, η επιλογή που κάνουμε, για όλους εκείνους που θέλουμε να μας κυβερνήσουν. Δεν χρειάζεται να προσκομίσω αποδείξεις. Είναι δίδαγμα της κοινής πείρας. Το βλέπουμε, το ακούμε, το ζούμε! Και ο σοφός Κοραΐς, επίκαιρος όσο ποτέ, το επιβεβαιώνει: «δυναστεύει την σήμερον η αμάθεια, η κακία, το ζορμπαλίκι, η αυθάδεια, η αναισχυντία. Κυβερνώνμεθα οίμοι από ποιούς; ή από ντεβεζήδες, ή από βάρβα-

ρους καλογερίσκους.... έως πότε υπομένετε να καταπατήσθε ως κνώδαλα (σαν ανάξιοι, τιποτένοι) από τοιούτους ανθρώπους;Τι κακόν ήτο τούτο; Εξηυτελίσθημεν τόσον, ώστε να κλίνωμεν τον αυχένα άνευ αντιλογίας, εις ανθρωπίσκους των οποίων το επάγγελμα, αν ήτο το γένος μας εις την πάλαι του δόξαν, ήθελον ήτον αχθοφόρων ή κεκβρετζήδων»! Κάθε ομοιότητα με την παρούσα κατάσταση, είναι απλή σύμπτωση!

-Κε Παναγόπουλε, πιστεύετε πως η ιστορική έρευνα είναι δουλειά μόνο της Ακαδημαϊκής κοινότητας ή όχι; Εσείς ως διαπρεπής νομικός και πρώην δικαστής έχετε δεχθεί επικρίσεις γιατί εμφιλοχωρείτε στα λημέρια της «ακαδημαϊκής» ιστοριογραφίας;

Δεν χρειάζεται να είσαι ειδικός, για να πεις την γνώμη σου. Για την Ιστορία μιλάμε πάντα. Άποψη μπορεί να έχει ο καθένας. Το ζήτημα είναι αν έχει και γνώση για να έχει και άποψη. Πάντως όλα ζυγίζονται. Όλοι πρέπει ν' ακούγονται. Όλοι κρίνονται. Γι' αυτό υπάρχει ο διάλογος. Η αλήθεια βγαίνει μέσα από αντιπαραθέσεις, όχι από τον μονόλογο.

-Αν σας ζητούσαν να «βαθμολογήσετε» από το ένα ως το δέκα την ιστορική γνώση του μέσου Έλληνα, τι βαθμό θα του βάζατε;

Κυκλοφορεί ένα ανέκδοτο. Ο δάσκαλος ρωτάει ένα μαθητή. Πες μου παιδί μου, τι είπε ο Λεωνίδας στις Θερμοπύλες στους Πέρσες; «Μολών λαβέ», κύριε. Τι σημαίνει αυτό; «Δεν ξέρω, κύριε. Τους μίλησε στα περσικά!».

-Μια στερεότυπη άποψη που διατυπώνεται είναι πως «η ιστορία γράφεται από τους νικητές». Δέχεστε αυτή την άποψη και πώς η ιστορική αποτίμηση θα μπορούσε να γίνει δικαιότερα και κυρίως εντιμότερα;

Είναι αλήθεια ότι η ιστορία γράφεται από τους νικητές. Αυτοί διαθέτουν και το μαχαίρι και το κοντύλι. Μην περιμένουμε από αυτούς αλλαγή. Η ανατροπή μπορεί να έρθει από κάτω, από τους ηττημένους. Ευτυχώς αυτό γίνεται, εδώ και αρκετά χρόνια στον τόπο μας. Το μονοπώλιο του νικητή έσπασε, η γνώση πολλαπλασιάστηκε, η αλήθεια ξεσκεπάστηκε.

-Ποιο πρόσωπο από την περίοδο της Επανάστασης του 1821 θεωρείται υπερτιμημένο και ποιο υποτιμημένο βάσει των ιστορικών ερευνών σας;

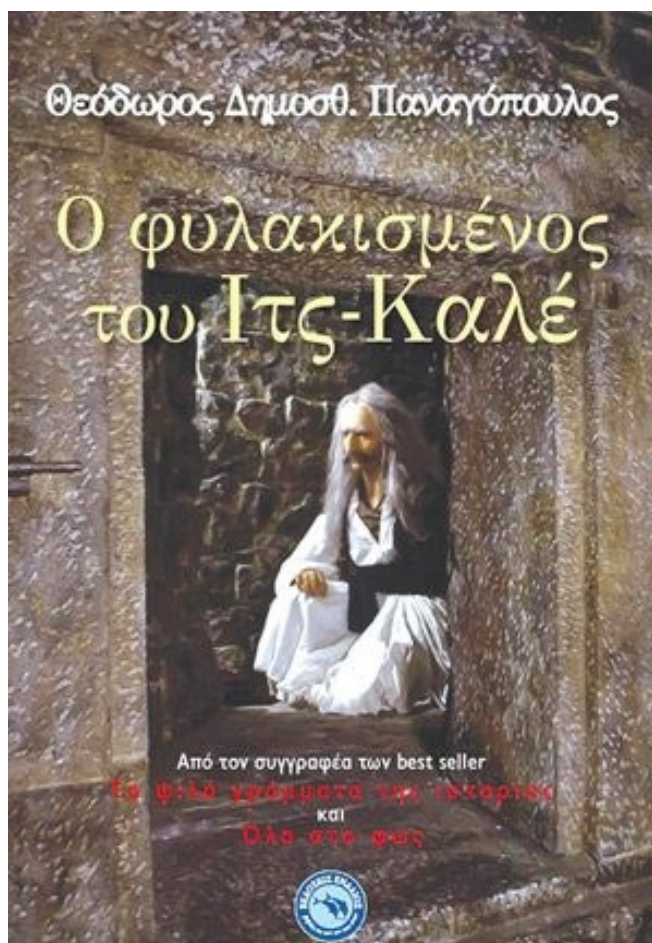
Δεν είναι ένα τα πρόσωπα, που υπερτιμήθηκαν και υποτιμήθηκαν. Είναι πολλά. Ενδεικτικά μόνο, θα σας έλεγα, ότι δεν αναγνωρίστηκε όσο τους άξιζε η προσφορά στην Επανάσταση του Κολοκοτρώνη και του Καποδίστρια. Τους άξιζε μεγαλύτερη αναγνώριση. Ο Μεγάλος όμως αδικημένος του Αγώνα είναι ο Νικηταράς, το διαμάντι του 1821. Έπρεπε το έθνος να του αναγνωρίσει τις θυσίες του και να του στήσει υπέρλαμπρο ανδριάντα. Ποτέ όμως δεν είναι αργά. Ο επόμενος χρόνος είναι μια τέτοια ευκαιρία. Από την άλλη πλευρά τιμήθηκε, υπερτιμήθηκε, ενώ δεν του άξιζε, ο Μακρυγιάννης. Δεν αρκεί ο χώρος αυτός να εκθέσω τους λόγους, να προσκομίσω τις αποδείξεις. Τις έχω όμως καταχωρίσει στα βιβλία μου: «Όλα στο Φως» και στον «Φυλακισμένο του Ιτς –Καλέ». Και οι κρίνοντες, κρίνονται. Κάθε ένσταση παραδεκτή.

-Εν όψει των επικείμενων εκδηλώσεων για τα διακόσια χρόνια της ελληνικής επανάστασης του 1821, πώς κρίνετε την οργανωτική ανάθεσή τους στην κα Γιάννα Αγγελοπούλου;

Κάθε κρίση, από τώρα, είναι πρόωρη. Θα την κρίνω από το έργο της. Αν δεν περιοριστεί σε φουστάνελες ,

τσαρούχια και φολκλορικές εκδηλώσεις, αλλά αναζητήσει το ουσιαστικό νόημα της Παλιγγενεσίας μέσα από τις πρωτογενείς πηγές και όχι από τους απολογητές του ψευδοπατριωτισμού, ενημερώσει τους πολίτες Έλληνες και ξένους, για το τι ακριβώς συνέβη το 1821, χωρίς παρασιωπήσεις, για το ποιοι ήσαν φίλοι και ποιοι εχθροί, νομίζω ότι θα έχει επιτύχει στο έργο της. Δεν πρέπει να υπάρχουν προκαταλήψεις. Κακά τα ψέματα. Την κ. Αγγελοπούλου την ζηλεύουμε επειδή είναι πλούσια. Στην Ελλάδα κυριαρχεί το σύνδρομο της «κατοίκας του γείτονα». Δεν πρέπει να ξεχωρίζεις. Η επιτυχία του άλλου, θεωρείται ποινικό αδίκημα. Ο φθόνος και η ζήλεια βρίσκονται στο DNA του Έλληνα. Έλεγαν οι αρχαίοι... ημών πρόγονοι: Και ο φτωχός τον πλούσιο φθονεί, και ο φτωχός τον φτωχό, ο αγγειοπλάστης τον αγγειοπλάστη και ο συγγενής τον συγγενή! Και σε κάθε περίπτωση: «Ουδ' ο Ζεύς πάντεσσ ανδάνει». Ούτε ο Δίας αρέσει σε όλους! Πάντως προτιμώ την κ. Αγγελοπούλου, που μπορεί να προσφέρει, αν το θελήσει, όντως εθνικές υπηρεσίες, λόγω των διεθνών διασυνδέσεων που διαθέτει, από τους κεκράκτες των τηλεοπτικών παραθύρων, τους ημιμαθείς «διαμορφωτές γνώμης», τους φανατικούς ρασοφόρους, τους λαϊκούς καλογερίσκους, τους πατριδοκάπηλους και κυρίως από τους περισσότερους πολιτικούς. Κάποιοι από αυτούς, πρέπει να είναι απόντες, πρέπει να κρυφτούν, ή να τους κρύψουνε.

Ο Θεόδωρος Παναγόπουλος γεννήθηκε στο Καλλιάνοι Κορινθίας και ζει στην Κρήτη. Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μετά τις σπουδές του εισήλθε στο δικαστικό σώμα, στο οποίο υπηρέτησε για πολλά χρόνια ως δικαστής της Τακτικής Δικαιοσύνης. Υπήρξε επίσης μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Ηρακλείου. Τα πνευματικά του ενδιαφέροντα κινούνται γύρω από τα θέματα της Ιστορίας, της Θρησκευσιολογίας και των Κοινωνικών Επιστημών. Σχετικά άρθρα και δοκίμιά του έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά των Αθηνών και σε εφημερίδες.

Η 2η έκδοση της συναρπαστικής μυθιστορηματικής βιογραφίας του Καπετάν Κόρακα, του συγγραφέα Μιχάλη Τζανάκη, κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους.

Ο Μιχάλης Τζανάκης συνδυάζει με αριστοτεχνικό τρόπο το αφηγηματικό του ταλέντο, με τα στοιχεία που συγκέντρωσε κατά τη διάρκεια πολύχρονης και συστηματικής ιστορικής έρευνας για τον σπουδαίο αγωνιστή της Ελευθερίας Μιχάλη Καρούζο ή Κόρακα. Στις σελίδες του βιβλίου ζωντανεύει η μαχόμενη Κρήτη που παλεύει να ξεσκαλωθεί από τα δεσμά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η ζωή και οι συνήθειες των κατοίκων, γεγονότα και περιοχές, θρύλοι και πραγματικά περιστατικά.

Το βιβλίο του Μιχάλη Τζανάκη για τη ζωή του καπετάν Κόρακα είναι ένα σπουδαίο ιστορικό μυθιστόρημα, που άνετα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων με σκοπό την προσέγγιση των μαθητών – φοιτητών στην τοπική Ιστορία. Η 2η έκδοση εμπλουτίστηκε με φωτογραφίες και αρχειακό υλικό, καθώς και μια σειρά από ιστορικές σημειώσεις.

«Το βιβλίο του καθηγητή φιλολογίας Μιχάλη Τζανάκη «Ο Αιώνας του Καπετάνιου—Μυθιστορηματική Βιογραφία του Μιχάλη Κόρακα», είναι ένα χρέος τιμής του συγγραφέα με τρεις αποδέκτες: την ιδιαίτερη πατρίδα του την Πόμπια, η οποία είναι ο τόπος καταγωγής του Μιχάλη Καρούζου ή Κόρακα, την Κρήτη και την Ελλάδα. Αυτή η αξιέπαινη προσπάθεια διάσωσης και διάδοσης της ιστορικής μνήμης πραγματοποιείται μέσα από ένα πρωτότυπο λογοτεχνικό έργο, καθώς είναι η πρώτη φορά που γράφεται βιβλίο γι' αυτή την σημαντική ιστορική προσωπικότητα. Το εγχείρημα είναι δύσκολο καθώς, όπως είναι γνωστό, οι πηγές είναι ελάχιστες, πληροφορίες έχουν χαθεί και οι προφορικές μαρτυρίες πολλές φορές αποδεικνύονται ανακριβείς. Εντούτοις, ο συγγραφέας πετυχαίνει τους στόχους, τους οποίους έχει θέσει, δηλαδή το σεβασμό στην ιστορική αλήθεια, την ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη παρουσίαση της προσωπικότητας του Μιχάλη Κόρακα, την διδαχή μεγάλου μέρους της κρητικής ιστορίας κατά τον 19ο αιώνα, καθώς και την τέρψη του αναγνώστη. Αυτό οφείλεται στη σωστή επιλογή της τεχνικής αφήγησης, καθώς και στην ολοκληρωμένη δομή του μυθιστορήματος...».

Αγησίλαος Κ. Αλιγιζάκης

ΕΙΠΕ Η ΠΟΡΝΗ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΤΙ ΞΟΦΛΗΣΑΜΕ...

Γράφει ο Μιχάλης Τζανάκης

Στο αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου ο σπουδαίος Θεοχάρης Δετοράκης επέμενε: «*Η Ιστορία αποτελεί τον ιστό όλων των επιστημών... Προσέχετε λοιπόν και μελετάτε*».

Για τους φοιτητές των φιλολογικών τμημάτων τα μαθήματα ιστορίας θεωρούνταν «απλούστερα» σε σχέση με τα κείμενα της Λατινικής Γραμματείας ή της Γλωσσολογίας, αλλά περνώντας τα χρόνια ανακαλύψαμε πόσο δίκιο είχε ο καθηγητής μας.

Η διδάσκουσα Ιστορία δίνει το πρόσταγμα και την κατευθυντήρια γραμμή για να εμπεδωθεί νωρίς το ιδεολογικοπολιτικό υπόβαθρο μιας κοινωνίας που πρέπει να συνεχίσει, αν όχι να δικαιωνίσει τα ιστορικά της στερεότυπα. Αυτά πρέπει να εκπληρώσουν κάποιες βασικές αρχές ενός ιδιότυπου κατεστημένου που θα ξεκινήσουν από την εποχή του... Παπαρρηγόπουλου και τα οποία θα ανατροφοδοτούνται από την σταθερή πρόσδεση της χώρας σε μια σχέση αποικίας-προτεκτοράτου με τους οιονεί «προστάτες» της αλλά και το τρίπτυχο «πατρίς-θρησκεία-οικογένεια», το οποίο δεν ήταν εφεύρημα της χούντας αλλά πολύ προγενέστερο.

Πρωταγωνιστές της ιστορίας θα έπρεπε να είναι εκείνοι που είχαν ή μπορούσαν να ασκήσουν αρχή και εξουσία δια της ισχύος, οικονομικής κυρίως και δευτερευόντως πολιτικής. Προϋπόθεση η υποστήριξη του ξένου παράγοντα και της μεγαλοαστικής τάξης.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονη κινητικότητα στον χώρο της ιστορικής μελέτης, καθώς οι αλλαγές ήταν ραγδαίες και έντονες και μπορούσαν να φέρουν επαναδιατύπωση κάποιων κεφαλαίων της ιστορίας και πάντα βέβαια το ζητούμενο είναι η διδάσκουσα Ιστορία εκείνη που θα καθορίσει τις μελλοντικές γενιές «πολιτών». Ευτυχώς γι' αυτούς βασικότατα κεφάλαιά της είναι εξαφανισμένα, σταθερή εθνικοφροσύνη, παρών ο Μεταξάς, απών ο Βελουχιώτης, ο Μακρυγιάννης «ήρωας», οι εμφύλιοι της επανάστασης σε τρεις γραμμές, ώστε οι εννιά στους δέκα Έλληνες θεωρούν ότι το 1821 ...απελευθερωθήκαμε(!!!).

Ο νεοσυντηρητισμός, η ξενοφοβία, ο νεοελληνικός πολιτικός μακαρθισμός, η εκπόρνευση της ιδέας του πατριωτισμού, είναι σίγουρα απότοκα αυτών των αγκυλώσεων που προέρχονται όχι από τη λειψή, αλλά

παντελώς στρεβλή ιστορική προσέγγιση. Μέσα σε ένα μιντιακό περιβάλλον πλήρους ολοκληρωτισμού, όπου τα ΜΜΕ δεν αποτελούν παρά μια ακόμα «επένδυση» για τους κατόχους τους, ένα εκπαιδευτικό σύστημα που διαμορφώνεται από «παιδαγωγικά ινστιτούτα» στείρου τεχνοκρατισμού κι ένα σύστημα εξουσίας ασφυκτικά προσκολλημένο στην ιδέα της πολιτικής «αυθεντίας» που δεν επιδέχεται της παραμικρής αμφισβήτησης, η Ιστορική γνώση έχει δευτερεύοντα ρόλο για την πολιτική «ωρίμανση» του πολίτη, αφού αυτόν τον ρόλο έχουν αναλάβει άλλοι. Αν για κάποιους η ανάθεση του συντονισμού για τον επετειακό εορτασμό των διακοσίων χρόνων από την επανάσταση του 1821 στην εθνική μας «ευεργέτιδα», αποτέλεσε έκπληξη, μάλλον έχουν άδικο! Δεν είναι εκπρόσωπος του κατεστημένου, είναι αυτό το ίδιο αυτοπροσώπως, επομένως γιατί και Ιστορία της να μην είναι άθυρμα στα τόσα που παίζει η εν λόγω κυρία παρέα με την ιθύνουσα άρχουσα τάξη;

«Αισθητικά Σημειώματα» Πετρούλα Ψηλορείτη, Περιοδικό Γράμματα, 1911. Ένας ύμνος στη ζωή...

Γράφει ο Χρήστος Τσαντής

Με αφορμή την παρουσίαση της δουλειάς ορισμένων νέων ποιητών της εποχής - δημιουργών που βρίσκονταν πλάι στον Νίκο Καζαντζάκη- η Γαλάτεια με έναν ιδιαίτερο όσο και ξεχωριστό τρόπο παρουσιάζει μια φιλοσοφική άποψη της ζωής, που μοιάζει όμως να μιλά στις καρδιές μας, παρότι έχει μεσολαβήσει ένας ολόκληρος αιώνας από την ημερομηνία εκείνης της διάλεξης στο Ηράκλειο της Κρήτης. Η ματοκυλισμένη και περήφανη Κρήτη ξαποσταίνει για λίγο ανάμεσα στις επαναστάσεις, ατενίζει την ένωση με την Ελλάδα που βρίσκεται προ των πυλών, βγάζει κοροϊδευτικά τη γλώσσα της στους ξένους «προστάτες» και λίγο πριν ριχτεί και πάλι στο καμίνι της ιστορίας αναπνέει το δικό της λεύτερο αέρα, ζώντας στιγμές πνευματικής αναγέννησης. Όμως ετούτη η αντρίκια φύση στέκεται με αμφιβολία και σκεπτικισμό, αν δεν καταδικάζει κιόλας, τις παρεμβάσεις μιας γυναικείας φωνής.

Η Γαλάτεια Καζαντζάκη σπάει τα δεσμά της γυναικείας υποδούλωσης, αμφισβητεί δόγματα και προαιώνιες συνθήκες. Οι περιπλανήσεις της, μέσα από τους στίχους των ποιητών, δρασκελίζουν την ιστορία. Διαβάζοντας την ομιλία της, κλείνεις τα μάτια κι ονειρεύεσαι μια μακριά λεπτή κλωστή που ενώνει στο διάβα

της τη φιλοσοφία του Επίκουρου, τα έργα του Σαίξπηρ, κι ακόμα, τον Νίτσε, κι άλλοτε πάλι, ακούς τα λόγια της μέσα από τα κείμενα του Kierkegaard, όταν μας άφηνε την πολύτιμη παρακαταθήκη του: «*Η εποχή δεν χρειάζεται μια ιδιοφυΐα –έχει αρκετές- αλλά έναν μάρτυρα, που θα διδάξει στους ανθρώπους τον σεβασμό, με το παράδειγμά του. Η εποχή χρειάζεται αφύπνιση*».

Δεν ισχυρίζομαι φυσικά πως το όραμα της αφύπνισης της ανθρωπίνης συνείδησης, αφύπνισης της ίδιας της ζωής, αποτελεί προνομιακή αποκλειστικότητα του Υπαρξισμού ως φιλοσοφικού ρεύματος κι ούτε το νόημα του εισαγωγικού σημειώματος για τη σπουδαία ομιλία της Γαλάτειας Καζαντζάκη έχει αυτό το στόχο. Αλλά και δεν μπορείς εύκολα να αγνοήσεις και να μην προσπαθήσεις να φέρεις στο μυαλό τις συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την εποχή-μέρες που η επανάσταση φλόγιζε τις ψυχές και νέα, τότε, απελευθερωτικά κηρύγματα καλούσαν τους ανθρώπους να πάρουν τη τύχη της ζωής τους στα δικά τους χέρια-με τις σημερινές συνθήκες επιβολής ενός βάρβαρου μεσαίωνα, ενός σύγχρονου σκοταδισμού. Παράλληλα ένας ιδιότυπος για μας σήμερα συντηρητισμός ήταν πανταχού παρών. Κάθε εποχή φέρνει μαζί με τα σκοτάδια της και τις δικές της ανατολές. Τί, κι αν κρατούν λίγο! Πόσο επίκαιρα ηχούν σήμερα τα λόγια της στην «Άρρωστη Πολιτεία», (2010), Αθήνα, Εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα»: «*Ποτέ δυστυχία δεν παρουσιάστηκε με τραγικότερη όψη. Ανθρώπους να μιλούν με όμοιο κυνισμό για τη δυστυχία τους δεν θα μπορούσε κανείς να συναντήσει πουθενά. Πόσο ήταν χαλασμένοι! Πόσο είχαν άρρωστη τη ψυχή! Ποιος θα τους γιατρέψει, θε μου! Το σκοτάδι*

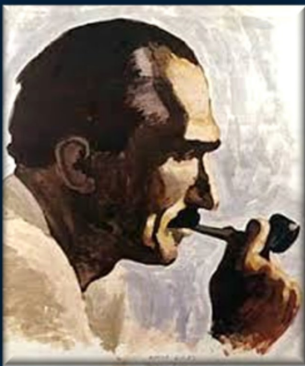
της ψυχής τους είναι άβυσσος. Και δεν έφταιξαν αυτοί καθόλου. Κι όμως πάνω από την αθλιότητα του κόσμου κάποτε φάνηκε ένας γλυκός προφήτης, που έσυρε τα πλήθη γοητευμένα στη σωτηρία, που υποσχέθηκε την απολύτρωση. Που δρόσισε τις στερεμένες, τις κλεισμένες καρδιές. Που έγειρε πονετικούς στις

Χρήστος Τσαντής

Νίκος Καζαντζάκης

Ενα πουλί πάνω από την άβυσσο

Δοκίμιο

Εκδόσεις Ραδάμανθους

πληγωμένες ψυχές, που έπλυνε τις πληγές τους, έδεσε τις λαβωματιές τους, υποστήριξε τα κουρασμένα πόδια των αποσταμένων... Αλλά από τότε πέρασαν ένα πλήθος αμέτρητα χρόνια και πια κανένας δεν παρηγορά και δεν οδηγεί σε κανένα φως. Η πολιτεία είναι ένας βάλτος με σαπισμένα νερά, που την επιφάνειά του δεν ανθεί ούτε ένα λευκό λουλουδάκι... Όλα τα πράγματα έχουν χιλιάδες όψεις. Όπως θέλεις τα παίρνεις».

Η αναζήτηση και το ταξίδι διαπερνούν το έργο της, μα και η πίστη στη δύναμη τ' ανθρώπου, ακόμα και στις πιο αντίξοες συνθήκες να βρίσκει το δρόμο για μια νέα θέαση της ζωής, με ζήτα κεφαλαίο, τέτοια που να γιομίζει το βλέμμα από τα χρώματα της θάλασσας κι έτσι πάντα, ταξιδεύοντας κι αναζητώντας, να σε βρίσκει ο θάνατος, σαν μια βάρκα που αφήνει πίσω της γραμμή τεθλασμένη στα απόνερα, οδηγός για τους ναυαγούς και σημάδι πως η ρότα δείχνει πάντα κατά τη μεριά της ζωής. Γιατί θάνατος είναι όπου η ζωή έχει φύγει.

Μας λέει η Γαλάτεια Καζαντζάκη στο «Άνθρωποι και Υπεράνθρωποι»: «Υπάρχουνε κακές αρρώστιες αγιάτρευτες, που μόνο να τις λογιάζεις, σαν είσαι γερός, και πως μπορεί να σου 'χε η μοίρα σου γραμμένο τέτοιο κακό, σε παίρνει φόβος και χαλά η καρδιά σου. Και να που 'ρχεται μια ώρα κι ότι φοβόσουνα γίνηκε. Και συ υπονομεύεις, κι ελπίζεις, κι είσαι σαν και τότε που 'σουνα γερός, κάθε που σου περνούν λιγάκι οι πόνοι...

Η Γαλάτεια Καζαντζάκη έζησε στο πετσί της τους διωγμούς από τη Μεταξική δικτατορία. Δεν θα φανταζόταν ίσως ποτέ ότι πολλές δεκαετίες αργότερα, η χώρα που έδωσε ποτάμια αίματος στον αγώνα ενάντια στους Ναζί και στο φασισμό, θα φιλοξενούσε στα χώματά της ένθερμους ψηφοφόρους και οπαδούς του ναζισμού, ξένους ολότελα προς τη προαιώνια Ελληνική παράδοση. Το 1932 ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» δημοσιεύει επιστολή με τίτλο «Γύρω από ένα θεατρικό έργο». Στο απαξιωτικό ύφος της επιστολής συνεχίζει την κριτική ο αρθρογράφος υπερθεματίζοντας. Την επικρίνει δριμύτατα γιατί στο θεατρικό της έργο «Ενώ το πλοίο ταξιδεύει» - έργο ιδιαίτερα επίκαιρο στις μέρες μας - δεν προβάλλει ως λύση την πρόταση του Κόμματος. Έτσι, και παρότι η εφημερίδα σε παλιότερα άρθρα της εκθειάζει την πένα της συγγραφέως, τώρα την καταγγέλλει γιατί «το μήνυμα του έργου δεν είναι αριστερό», φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να γράφει ότι «οι εργάτες αξιούν να κατέβει από τη σκηνή η πρόκληση αυτή κατά του φιλότιμού τους»!!

Αυτά βέβαια έχουν ξεχαστεί (!!) κι έτσι η ίδια εφημερίδα σε άρθρο της στις 29/1/2006 με τίτλο «Ωδή στη Γαλάτεια Καζαντζάκη» και υπογραφή της Αλίκης Ξένου-Βενάρδου, αναφέρει ότι: «Το θεατρικό της έργο «Ενώ το πλοίο ταξιδεύει» που ανέθηκε στο Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Φώτου Πολίτη θα προκαλέσει πολλές αντιδράσεις, αλλά θα υποστηριχθεί από μεγάλους του θεάτρου, όπως η Μαρίκα Κοτοπούλη». Φυσικά δεν γίνεται πουθενά λόγος για τα «Αίσχος» που ξεστόμιζε το φύλλο της εφημερίδας το 1932.

Η Γαλάτεια Καζαντζάκη τόλμησε να συγκρουστεί με το κατεστημένο, αλλά και με προκατασκευασμένες αλήθειες. Κατήγγειλε την αθλιότητα της αστικής κοινωνίας, κατήγγειλε την σαπίλα, όπου κι αν αυτή βρίσκεται κατάλληλο περιβάλλον και συνθήκες για να απλωθεί και να συντηρηθεί.

ΑΜΑΡΤΩΛΟ

Στίχοι: Γαλάτεια Καζαντζάκη

Μουσική: Νένα Βενετσάνου

Στη Σμύρνη, Μέλπω. Ηρώ, στη Σαλονίκη.

Στο Βόλο, Κατινίτσα, έναν καιρό.

Τώρα στα Βούρλα με φωνάζουν Λέλα.

Ο τόπος μου, ποιος ήταν; Ποιοι οι δικοί μου;

Αν ξέρω, ανάθεμά με.

Σπίτι, πατρίδα έχω τα μπορντέλα.

Ως κι οι πικροί μου χρόνοι, οι παιδικοί μου,

θολές, σβησμένες ζωγραφιές.

Κι είν' αδειανό σεντούκι η θύμησή μου.

Το σήμερα χειρότερο απ' το χτες.

Και τ' αύριο απ' το σήμερα θε να 'ναι.

Φιλιά από στόματ' άγνωστα, βρισιές

κι οι χωροφύλακες να με τραβολογάνε.

Γλέντια, καυγάδες ως να φέξει.

Αρρώστιες, αμφιθέατρο, Συγγρού

κι ενέσεις εξακόσια έξι.

Πνιγμένου καραβιού σάπιο σανίδι.

Όλη η ζωή μου του χαμού.

Μ' από την κόλασή μου, σου φωνάζω:

Εικόνα σου είμαι, κοινωνία, και σου μοιάζω.

Μ' από την κόλασή μου, σου φωνάζω:

Εικόνα σου είμαι, κοινωνία, και σου μοιάζω.

Βιβλιογραφία:

-Άγνωστος, «Γύρω από ένα θεατρικό έργο» (επιστ.) στο «Ο Νέος Ριζοσπάστης» (εφημ.), 10/11/1932

-Καζαντζάκη, Γ. (2007). «Άνθρωποι και υπεράνθρωποι». Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

-Καζαντζάκη, Γ. (2010). «Η άρρωστη πολιτεία-Επίμετρο Κέλη Δασκαλά». Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

-Καζαντζάκη, Γ. (1959). «Αυλαία.» Αθήνα: Εκδόσεις Δίφρος.

-Καζαντζάκης, Ν. (2009). «Αναφορά στον Γκρέκο». Αθήνα: Εκδόσεις Καζαντζάκη.

-Καστρινάκη, Α. & Γεργατσούλη, Ε. (2012). «Γαλάτεια Καζαντζάκη : Εργογραφία και Βιβλιογραφία». Πανεπιστήμιο Κρήτης, Open Access eBook

-Kierkegaard, S.(2005). «Το ημερολόγιο ενός διαφθορέα». Αθήνα: Εκδόσεις Ερμείας.

-Nietzsche, F. (2003). «Τελευταίες επιστολές». Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.

-Ξένου-Βενάρδη, Α. «Ωδή στην Γαλάτεια Καζαντζάκη». στο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» (εφημ.), 29/1/2006.

Ο ΝΕΟΣ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 19 ΤΥΡΩ ΑΠΟ ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ

Πήραμε και δημοσιεύουμε την παρακάτω επιστολή:

«Άγαπητέ «ΡΙζο».

Πολλοί εργάτες που προπαγανδίζαμε το θεατρικό έργο της Γαλάτειας Καζαντζάκη «Ενώ το πλοίο ταξιδεύει» ρωτάμε γιατί ο «ΡΙζος» δεν εφρόντισε να κριτικάρει το έργο αυτό από την πρώτη μέρα που ανέβηκε στη σκηνή, παρά το λανσάρισε τόσες μέρες.

Δημιουργήθηκε κακή εντύπωση στη γειτονιά μας. Θέλουμε να μάς δώσετε όπλα να το πολεμήσουμε.

7)11)32

Πολλοί συμπαθούντες εργάτες της συνοικίας 'Αγίας Ζώνης».

Οι εργάτες που παραπονούνται παραπάνω έχουν κάθε δίκιο να εκφράζουν τη δυσφορία τους. Δεν έχουν δίκιο να μέμφονται ίσως το «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ». Γιατί μόλις ήρθαν ή πρώτες κρίσεις ότι το έργο της Καζαντζάκη είναι κάθε άλλο, παρά «άριστερό», όπως «άριστερό» ήταν γνωστό το όνομά της, θελήσαμε να το εξακριβώσουμε καλύτερα. Αποδείχθηκε πέρα για πέρα σωστή η κριτική του εργάτη Θήτα που δημοσιεύσαμε. Και μάλιστα η κριτική εκείνη είναι το έπαικότερο που μπορούσε να γράψει κανένας για ένα έργο, όπου ένας αγριάνθρωπος από τους σπάνιους της 'Αφρικής αποτελεί τον αντιπροσωπευτικό τύπο του προλετάριου, όπου μέσα στους τόσους ναυτεργάτες μόνον ένας πλανώδιος φωτογραφιτζής βρέθηκε ικανός ν' αντιπροσωπεύσει τον «έπαναστάτη» και όπου ο αγριάνθρωπος — προλετάριος εξωργισμένος δίνει ολοταχώς άριστερά και το πλοίο γίνεται συντρίμια!

Στη διαμαρτυρία που μάς έστειλε για την κριτική τρῶ εργάτη ή κ. Καζαντζάκη επιμένει ότι ο συγγραφέας είναι υποχρεωμένος να χτυπήσει τη σαπίλα που υπάρχει στο προλεταριάτο. 'Αλλοίμονο! Μέσα στο σημερινό βρωμοκαθεστώς της σάπιας κεφαλαιοκρατίας δεν βρήκε παρά να τονίσει «τη σαπίλα του προλεταριάτου...».

Αίσχος! είναι η μόνη κραυγή αγανάκτησης που βγαίνει από το στόμα κάθε εργάτη και συνειδητού διανοούμενου που είδε το έργο. Και ντροπή στους άριστερους «συνταξιδιώτες» της Καζαντζάκη, που καλούνται κι αυτοί σήμερα να πάρουν θέση. τη σκηνή ή πρόκληση αυτή κατά τι

Οι εργάτες αξιούν να κατεβεί από τη σκηνή ή πρόκληση αυτή κατά του φιλοτίμου τους. Δεν θα κατεβεί: Τοσο το χειρότερο για το έργο και τον συγγραφέα του.

Ο σκοπός της μέλισσας

Λέων Τολστόι

«Πόλεμος και Ειρήνη»

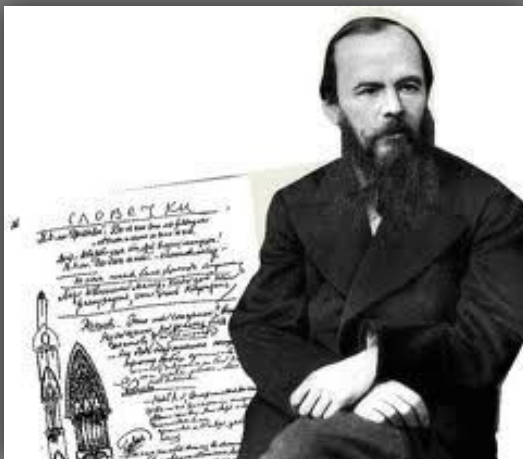
Μια μέλισσα καθισμένη σ' ένα λουλούδι κέντρισε ένα παιδάκι. Και το παιδί φοβάται τις μέλισσες και λέει πως σκοπός της μέλισσας είναι να κεντρίζει τους ανθρώπους. Ο ποιητής θαυμάζει τη μέλισσα που είναι προσκολλημένη στην καρδιά του λουλουδιού και λέει πως ο σκοπός της μέλισσας είναι να ρουφάει το άρωμα του λουλουδιού. Ο μελισσοκόμος, βλέποντας πως η μέλισσα μαζεύει τη γύρη των λουλουδιών και το γλυκό χυμό τους και τα μεταφέρει στη κυψέλη, λέει πως ο σκοπός της είναι να συγκεντρώνει το μέλι. Άλλος μελισσοκόμος, που μελέτησε από πιο κοντά τη ζωή του μελισσιού, λέει πως η μέλισσα μαζεύει τη γύρη και το χυμό για να θρέψει τις νέες μέλισσες και να βγάλει καινούργια βασίλισσα, πως ο

σκοπός της είναι η διαιώνιση του είδους. Ο βοτανολόγος παρατηρεί πως καθώς η μέλισσα πετάει με τη γύρη των δίοικων λουλουδιών στον ύπερο, τον γονιμοποιεί και βλέπει σ' αυτό το σκοπό της μέλισσας. Άλλος παρακολουθώντας τη διασπορά των φυτών, βλέπει πως η μέλισσα συνεργεί στη διασπορά αυτή κι καινούργιος αυτός παρατηρητής μπορεί να πει πως σ' αυτό βρίσκεται ο σκοπός της μέλισσας.

Όμως ο τελικός σκοπός της μέλισσας δεν εξαντλείται ούτε με τον ένα ούτε με το, άλλο, ούτε με τον τρίτο σκοπό, που είναι σε θέση να ανακαλύψει ο ανθρώπινος νους. Όσο ψηλότερα προχωρεί ο ανθρώπινος νους στην ανακάλυψη των σκοπών αυτών, τόσο πιο φανερό γίνεται γι' αυτόν το απρόσιτο του τελικού σκοπού. Για τον άνθρωπο είναι προσιτή μονάχα η παρακολούθηση της αντιστοιχίας της ζωής της μέλισσας προς τ' άλλα φαινόμενα της ζωής. Το ίδιο πρέπει να ειπωθεί και για τους σκοπούς των ιστορικών προσώπων και των λαών.

ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΕΦΣΚΙ

«ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΟΙ»

Ο Σάτοβ έσκυψε και πάλι στην καρέκλα του και-για λίγο-σήκωσε το δάκτυλό του.

Κανένας λαός-άρχισε σα να διάβαζε κάποιο βιβλίο κι εξακολουθώντας ταυτόχρονα να κοιτάει απειλητικά τον Σταυρόγκιν-κανένας λαός δεν οργανώθηκε ακόμα πάνω στη βάση της επιστήμης και της λογικής. Δεν υπήρξε ούτε ένα τέτοιο παράδειγμα, εκτός από ορισμένες συντομότατες περιό-

για την επιστήμη, έδινε λύσεις χονδροειδέστατες.

Ιδιαίτερα διέπρεψε σ' αυτό η ημιμάθεια, η τρομερότερη μάστιγα της ανθρωπότητας, χειρότερη απ' το λοιμό, τον λιμό και τον πόλεμο. Η ημιμάθεια εμφανίστηκε μόλις τώρα στον αιώνα μας. Η ημιμάθεια είναι ένας τύραννος πρωτοφανής στα χρονικά. Ένας τύραννος που έχει τους ιερείς και τους σκλάβους του, ένας τύραννος που τον προσκύνησαν όλοι μ' αγάπη και τυφλή πίστη-αγάπη και πίστη που ήταν αδύνατο να τη φανταστούμε ως τα τώρα-ένας τύραννος που τρέμει μπροστά του κι η ίδια η επιστήμη και συμβιβάζεται επονεϊδιστα μαζί του. Όλα αυτά είναι δικά σας λόγια, Σταυρόγκιν, εκτός απ' όσα είπα για την ημιμάθεια. Αυτά είναι δικά μου, γιατί και εγώ ο ίδιος δεν είμαι παρά ημιμαθής και για αυτό τη μισώ ιδιαίτερα...

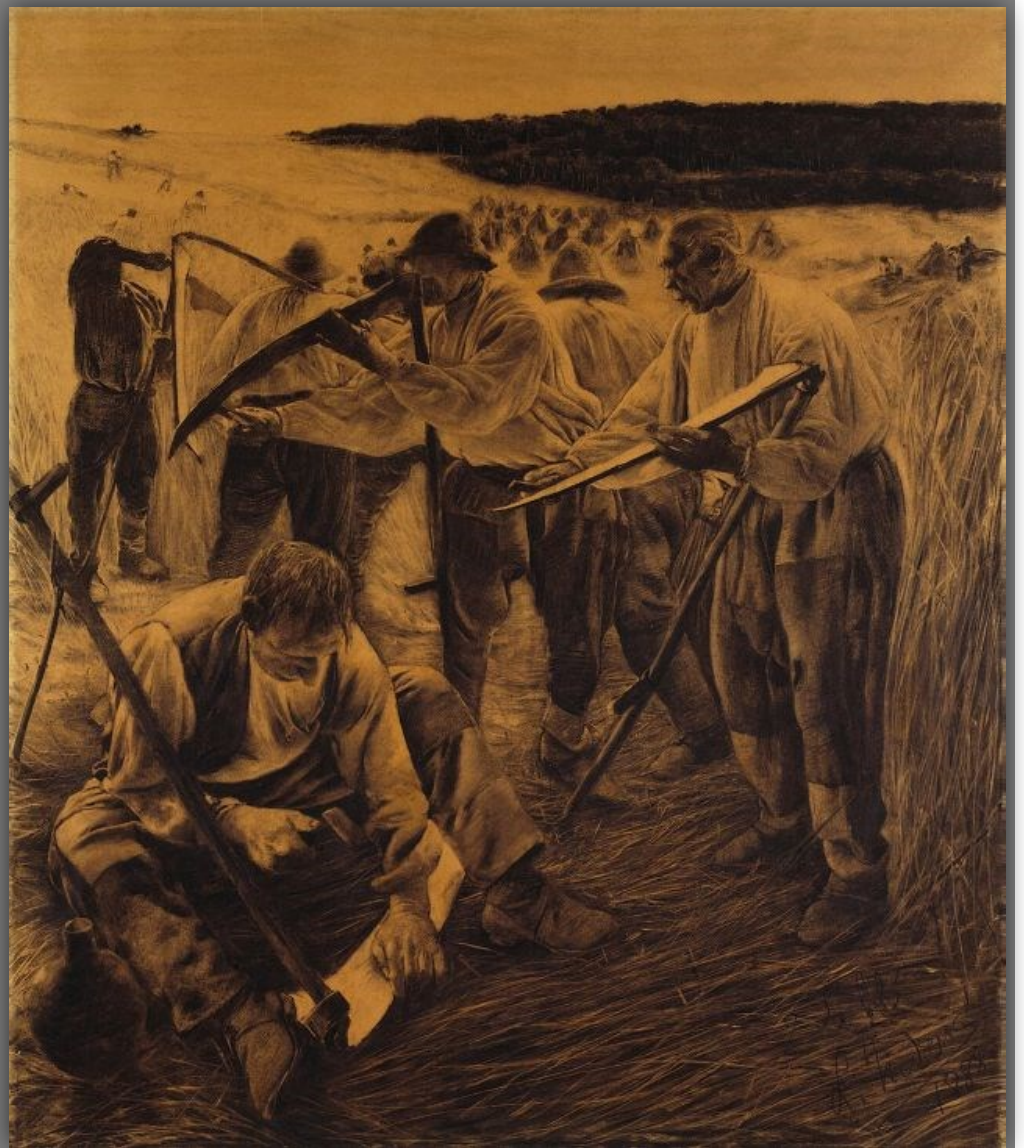
δους, και στην περίπτωση αυτή, μονάχα από βλακεία. Η ουσία του σοσιαλισμού δεν μπορεί παρά να είναι ο αθεϊσμός, διότι διεκήρυξε από μιας αρχής πως είναι θεωρία αθεϊστική, κι έχει σκοπό να οργανωθεί αποκλειστικά πάνω στις αρχές της επιστήμης και της λογικής. Η λογική και η επιστήμη εκτελούσαν πάντα στη ζωή των λαών, τώρα κι απ' αρχής των αιώνων, μια δευτερεύουσα μοναχά και βοηθητική υπηρεσία. Το ίδιο θα εκτελούν ως τη συντέλεια των αιώνων.

Οι λαοί διαμορφώνονται και κινούνται από μian άλλη δύναμη, προστακτική και κυρίαρχη, που η προέλευσή της είναι άγνωστη κι ανεξήγητη. Αυτή η δύναμη είναι η δύναμη της άσβεστης λαχτάρας να φτάσει κανείς ως το τέλος, ενώ ταυτόχρονα η ίδια αυτή δύναμη αρνιέται κάθε τέλος. Είναι η δύναμη της ακατάπαυστης κι ακούραστης επιβεβαίωσης της ύπαρξης κι η άρνηση του θανάτου. Το ζωοποιών πνεύμα, όπως λέει η Γραφή, οι «ποταμοί ζώντος ύδατος», που η Αποκάλυψη μας απειλεί πως θα στερέψουν. Αρχή αισθητική όπως λένε οι φιλόσοφοι, αρχή ηθική, όπως το λέω εγώ πιο απλά.

Ο σκοπός κάθε λαϊκής πορείας, για τον κάθε λαό, και σε κάθε περίοδο της υπαρξής του, δεν είναι άλλος απ' την αναζήτηση του Θεού, του δικού του Θεού, του Θεού που πρέπει το δίχως άλλο να είναι απόλυτα δικός του, και είναι ακόμα-ο σκοπός-να πιστέψει σ' αυτόν το Θεό σαν τον μόνο αληθινό. Ο Θεός είναι η συνθετική προσωπικότητα όλου του λαού-απ' την αρχή ως το τέλος της ιστορίας του. Ποτέ ως τα τώρα δε συνέβη όλοι, ή πολλοί λαοί μαζί, να έχουν έναν κοινό Θεό. Πάντοτε ο κάθε λαός είχε τον ιδιαίτερο Θεό του.

Όταν οι Θεοί αρχίζουν να γίνονται κοινοί, έχουμε κιόλας το πρώτο σημάδι της καταστροφής των λαών. Όταν οι Θεοί γίνονται κοινοί, πεθαίνουν και οι Θεοί και η πίστη των λαών σ' αυτούς, μαζί με τους ίδιους τους λαούς. Όσο πιο δυνατός ο λαός, τόσο ο Θεός του είναι πιο ιδιαίτερος. Ποτέ ως τα τώρα δεν υπήρξε λαός χωρίς θρησκεία, που να μην έχει δική του αντίληψη για το καλό και το κακό. Κάθε λαός έχει το δικό του καλό και το δικό του κακό.

Όταν αρχίζουν πολλοί λαοί ν' αποκτούν κοινές αντιλήψεις για το καλό και για το κακό, τότε πεθαίνουν οι λαοί, και τότε ακόμα η διάκριση ανάμεσα στο καλό και στο κακό αρχίζει να σβήνει και να εξαφανίζεται. Ποτέ δεν τα κατάφερε η λογική να καθορίσει το καλό και το κακό ή τουλάχιστο να χωρίσει το κακό απ' το καλό, έστω και κατά προσέγγιση. Απεναντίας πάντα τα μπέρδευε επονεϊδιστα κι αξιολύπητα, όσο

Πίνακας: Léon-Henri-Marie Frédéric

Σίγκμουντ Φρόυντ

«Το Εφήμερο»

Πριν από λίγο καιρό έκανα έναν περίπατο σε ένα ανθηρό θερινό τοπίο μαζί μ' έναν σιωπηλό φίλο και έναν νεαρό ποιητή, που είναι ήδη ξακουστός. *[Ο Φρόυντ πέρασε τον Αύγουστο του 1913 μερικές ημέρες στις Δολομιτικές Άλπεις. Δεν είναι γνωστό ποιοι τον συνόδευαν].*

Ο ποιητής θαύμαζε την ομορφιά της φύσης γύρω μας, αλλά δεν του προκαλούσε χαρά. Τον ενοχλούσε η σκέψη ότι όλη αυτή η ομορφιά είναι ταγμένη να παρέλθει, ότι τον χειμώνα θα έχει εξαφανιστεί, όπως βέβαια κάθε ανθρώπινη ομορφιά και καθετί ωραίο και ευγενές που δημιουργήσαν και θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οι άνθρωποι. Αλλά και όσα άλλα είχε αγαπήσει και θαυμάσει του φαίνονταν μειωμένα στην αξία τους από τον μοιραίο προορισμό τους να είναι εφήμερα.

Γνωρίζουμε ότι από έναν τέτοιο περιορισμό στον πρόσκαιρο χαρακτήρα κάθε ομορφιάς και τελειότητας μπορούν να προκύψουν δύο διαφορετικές ψυχικές διεγέρσεις. Η μία οδηγεί στον επώδυνο κορεσμό του νεαρού ποιητή από τον κόσμο, η άλλη στην εξέγερση κατά αυτού του ισχυρισμού. Όχι, δεν είναι δυνατόν, όλα αυτό το μεγαλείο της φύσης και της τέχνης, του κόσμου των αισθημάτων μας και του εξωτερικού κόσμου, να αφανισθεί πραγματικά. Θα ήταν πολύ ανόητο και πολύ ανόσιο να το πιστέψουμε. Πρέπει να εξακολουθήσουν οπωσδήποτε να υπάρχουν πέρα από όλες τις καταστρεπτικές επιρροές.

Μόνο που αυτό το αίτημα για αιωνιότητα απορρέει τόσο καθαρά από τους ευσεβείς πόθους μας, ώστε δεν θα μπορούσε να έχει την αξίωση να θεωρηθεί σύμφωνο με την πραγματικότητα. Και το επώδυνο μπορεί να είναι αληθινό. Δεν μπορούσαν να πάρω την απόφαση να αμφισβητήσω τη γενική παροδικότητα των πραγμάτων ούτε να επιβάλω μια εξαίρεση για το ωραίο και το τέλειο. Αρνήθηκα όμως απέναντι στον απαισιόδοξο ποιητή ότι ο εφήμερος χαρακτήρας του ωραίου συνεπάγεται τη μείωση της αξίας του.

Αντίθετα μια αύξηση της αξίας του!

Η αξία του εφήμερου είναι μια αξία βασιζόμενη στη σπανιότητα μέσα στο χρόνο. Ο περιορισμός της δυνατότητας απόλαυσης αυξάνει την πολυτιμότητά της. Είναι ακατανόητο, εξήγησα, πως η σκέψη ότι το ωραίο είναι εφήμερο μπορεί να μας εμποδίζει να το χαρούμε. Όσον αφορά την ομορφιά της φύσης, ύστερα από κάθε καταστροφή που της επιφέρει ο χειμώνας επανέρχεται τον επόμενο χρόνο, και αυτή η επάνοδος μπορεί να χαρακτηριστεί αιώνια, αν τη συγκρίνουμε με τη διάρκεια της δικής μας ζωής.

Την ομορφιά του ανθρώπινου σώματος και του προσώπου τη βλέπουμε ήδη κατά τη διάρκεια της ζωής μας να χάνεται οριστικά αλλά αυτός ο βραχύβιος χαρακτήρας της προσθέτει ένα νέο θέλγητρο. Αν υπάρχει ένα λουλούδι που ανθεί μόνο μία νύχτα, αυτή σύντομη άνθισή του δεν το κάνει στα μάτια μας λιγότερο υπέ-

ροχο. Ούτε μπορούσα να κατανοήσω καλύτερα πως η ομορφιά και η τελειότητα του έργου τέχνης και της πνευματικής επίδοσης είναι δυνατόν να χάνουν την αξία τους λόγω του χρονικού τους περιορισμού.

Μπορεί να έλθει μία εποχή όπου οι πίνακες και τα αγάλματα που σήμερα θαυμάζουμε θα έχουν καταστραφεί ή μια νέα γενιά ανθρώπων η οποία δεν θα κατανοεί τα έργα των ποιητών και των στοχαστών μας ή ακόμη και μια γεωλογική εποχή όπου όλη η ζωή πάνω στη γη θα έχει σιγήσει. Η αξία όλης αυτής της ομορφιάς και της τελειότητας καθορίζεται μόνον από τη σημασία τους για τη συναισθηματική μας ζωή, δεν χρειάζεται να έχει μεγαλύτερη διάρκεια από αυτή και για αυτό είναι ανεξάρτητη από την απόλυτη χρονική διάρκεια.

Θεωρούσα αυτούς τους συλλογισμούς ακαταμάχητους αλλά παρατήρησα πως δεν είχα κάνει καμία εντύπωση στον ποιητή και στον φίλο μου. Από αυτή την αποτυχία συμπεράνα ότι παρενέβαινε ένα έντονα συναισθηματικό στοιχείο που θόλωνε την κρίση τους. Πίστεψα μάλιστα ότι αυτό το διαπίστωσα και αργότερα. Πρέπει να ήταν η ψυχική εξέγερση κατά του πένθους που για αυτούς μείωνε την απόλαυση του ωραίου. Η ιδέα ότι αυτό το ωραίο είναι εφήμερο έδινε στους δύο ευαίσθητους ανθρώπους μια πρόγευση του πένθους για το χαμό του και καθώς η ψυχή υποχωρεί ενστικτωδώς μπροστά σε καθετί επώδυνο, αισθάνονταν την απόλαυση του ωραίου να εμποδίζεται από την ιδέα της παροδικότητάς του...

Απόσπασμα από το.. «Ψυχανάλυση και Λογοτεχνία. Μελέτες», μετάφραση Λευτέρης Αναγνώστου, Εκδόσεις Επίκουρος 1994

Ουώλτ Ουίτμαν

«Μια χειμωνιάτικη μέρα στην ακροθαλασσιά»

«Φαντασιώσεις στην ακρογιαλιά»

... Πόση σαγήνη και γοητεία θα βρεις στη θάλασσα και στην ακρογιαλιά! Πόσο σε συνεπαίρνει αυτή η απλότητα, ακόμη και η κενότητά τους! Τι να 'ναι αυτό που ξυπνάνε μέσα μας παρόμοιες καταστάσεις, που έχουν και δεν έχουν σκοπό; Αυτό το ξεδίπλωμα των κυμάτων και της γκριζόασπρης παραλίας, η αλμύρα, η μονοτονία και η απάθειά τους-η απόλυτη απουσία τέχνης, βιβλίων, συζήτησης, αβροφροσύνης-δεν περιγράφεται πόσο βάλσαμο είναι για το σώμα και τη ψυχή, ακόμη και στη διάρκεια μιας χειμωνιάτικης μέρας. Βίαια κι όμως τόσο λεπτεπίλεπτα, τόσο πνευματικά, αγγίζουν βάθη συναισθηματικά, απροσδιόριστα. Είναι πιο αιθέρια απ' όλα τα ποιήματα που έχω διαβάσει, απ' όλους τους πίνακες ζωγραφικής που έχω δει, απ' όλη τη μουσική που έχω ακούσει. (Για να είμαι ωστόσο δίκαιος, ίσως τα βλέπω όπως τα βλέπω, ακριβώς επειδή έτυχε να έχω διαβάσει εκείνα τα ποιήματα και να έχω ακούσει εκείνη τη μουσική)...

... Από παιδί ακόμη είχα μια φαντασίωση, μια επιθυμία: να γράψω κάτι, ένα ποίημα ίσως, για την ακρογιαλιά – αυτή τη γεμάτη υποδηλώσεις διαχωριστική γραμμή, συνάμα όμως και σημείο επαφής, σταυροδρόμι, όπου σμίγουν δύο στοιχεία: το στερεό με το υγρό.

Αυτό το κάτι, το περίεργο και φευγαλέο (όπως, αναμφίβολα, γίνονται στο τέλος όλες οι αντικειμενικές μορφές για το υποκειμενικό πνεύμα), που σημαίνει πολύ περισσότερα απ' όσα μας δείχνει εκ πρώτης όψεως, όσο μεγαλόπρεπη κι αν είναι η όψη αυτή, που ανακατεύει το πραγματικό με το ιδεώδες, με τρόπο που το ένα γίνεται μέρος του άλλου...

... Υπάρχει ένα όνειρο, μια εικόνα, που για χρόνια ερχόταν αθόρυβα μπροστά μου κατά διαστήματα (κάποτε αρκετά μεγάλα αλλά οπωσδήποτε πάνω στην ώρα) και πιστεύω πραγματικά ότι, όσο κι αν είναι αποκύημα της φαντασίας μου, έχει επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την πρακτική πλευρά της ζωής μου, οπωσδήποτε τα γραπτά μου, που τα διαμόρφωσε και τα χρωμάτισε. Δεν είναι τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από μια λωρίδα ατελείωτης άσπρης και καφετιάς αμμουδιάς, άλλοτε σκληρή, άλλοτε πάλι απαλή, φαρδιά, με τον ωκεανό αιώνια και μεγαλόπρεπα να κυλάει πάνω της, τη μια με σιγανό συγκρατημένο σάρωμα, με σούσουρο και σφύριγμα κι αφρούς την άλλη, με πάμπολλα μπαμ και μπουμ σαν της γρανκάσας. Τούτη η σκηνή, τούτη η εικόνα εδώ και χρόνια εμφανίζεται μπροστά μου. Καμιά φορά ξυπνώ τη νύχτα. Την ακούω και τη βλέπω ολοκάθαρα...

Φωτογραφίες: Χρήστος Τσαντής

Θεοχάρης Ι. Φραγκιουδάκης

ΧΡΟΝΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΙΚΗΣΕΩΝ
ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ
(1030-1905)

Εκδόσεις Ραδάμανθους

ΚΑΘΕ ΤΟΠΩΝΥΜΙΟ ΚΡΥΒΕΙ ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΜΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Αποσπάσματα από την ομιλία του φιλόλογου, αρχειονόμου Ιστορικού Αρχείου Κρήτης, Κωσταντίνου Φουρνάρακη, στην παρουσίαση βιβλίου του Θεοχάρη Ι. Φραγκιουδάκη, με τίτλο «ΧΡΟΝΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΙΚΗΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ (1030-1905)», που έγινε τη Δευτέρα 3 Φεβρουαρίου 2020, στον πολυχώρο «Ραδάμανθυς».

Με χαρά συμμετέχω στην παρουσίαση του βιβλίου του συναδέλφου Θ. Φραγκιουδάκη, γιατί πάνω απ' όλα με συγκίνησε η αγάπη του για τον τόπο του, την ιδιαίτερη πατρίδα ή την μητρίδα όπως έλεγαν οι αρχαίοι Κρήτες στην οποία μεγαλώνουμε, ζούμε, δημιουργούμε και πεθαίνουμε και στον οποίο τόπο μας ενώνει ένας κοινός πολιτισμός, κοινές εμπειρίες, μνήμες από το παρελθόν, την γλώσσα μας.

Κάθε τοπωνύμιο κρύβει μέσα του μια ολόκληρη ιστορία. Ο Θεοχάρης μας το λέει ποιητικά στο οπισθόφυλλο του βιβλίου:

«Άνοιξε την πύλη του χρόνου, κατέβα τα σκαλοπάτια του κι ύστερα ξανά ανέβα. Χίλια χρόνια, χίλιες φορές, χίλια ονόματα. Ο τόπος γίνεται χρόνος. Ο χρόνος γίνεται τόπος. Αν αγαπάς τον τόπο αυτόν θα καταφέρεις εύκολα να τον περιδιαβείς. Αν καταφέρεις δύσκολα να τον περιδιαβείς χωρίς να τον αγαπάς, τότε ίσως και να τον αγαπήσεις».

Από τη νεολιθική εποχή έχουν εντοπίσει αρχαιολόγοι παρουσία ανθρώπων στην Κρήτη οι οποίοι αρχικά κατοικούσαν σε σπήλαια όπως της Αμνησού, του Ακρωτηρίου, των Κεραμιών. Προς το τέλος της νεολιθικής εποχής άρχιζαν να χτίζονται τα πρώτα σπίτια και να συγκροτούνται οι πρώτοι οικισμοί στην Κνωσό, την Φαιστό και αλλού. Το 2.000 περίπου π.Χ. πάνω στα ερείπια των διαδοχικών νεολιθικών οικισμών χτίζονται τα πρώτα Μινωικά ανάκτορα τα οποία καταστράφηκαν από σεισμούς και έπειτα ανοικοδομήθηκαν λαμπρότερα και σπουδαιότερα. Τα τοπωνύμια που έχουν Μινωϊτική προέλευση έχουν καταλήξεις «σος» και «τος» όπως «Κνωσσός», «Φαιστός», «Μίλατος», «Τύλισος», «Λύττος». Ο Ομηρος αναφέρει ότι η Κρήτη είχε 90 πόλεις. Η Κρήτη είναι γνωστή ως και εκατόπολις Κρήτη.

Ο συγγραφέας του βιβλίου και ερευνητής των τοπωνυμίων καταγράφει σ' αυτό το βιβλίο, όχι το έτοιμο των τοπωνυμίων (την ετυμολογία τους δηλαδή, την

σημασία, την αλήθεια που κρύβουν οι λέξεις) αλλά την ιστορική εξέλιξη των οικήσεων στον νομό Χανίων σ' ένα χρονικό διάστημα περίπου 900 ετών από το 1030-1905. Ο συγγραφέας αξιοποίησε μια ομάδα πηγών οι οποίες γράφτηκαν στα χρόνια της Ενετοκρατίας. Στοιχεία αντλεί ο συγγραφέας από τις πηγές της Οθωμανικής περιόδου καταχωρημένες τόσο στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του Ινστιτούτου έρευνας και τεχνολογίας Κρήτης όσο και από τον χάρτη του Κορονέλλι που δημοσιεύτηκε στη Βενετία μετά την κατάκτηση της Κρήτης απ' τους Τούρκους. Σημαντικά στοιχεία παρέχει και η Οθωμανική απογραφή του 1881 που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Κρήτη» της Τουρκικής διοικήσεως.

XANIA NELLY'S 1939

Η καταγραφή στον χρονοϊστορικό κατάλογο ολοκληρώνεται με την πρώτη απογραφή του πληθυσμού της Κρήτης του 1900 (υπάρχει και δεύτερη του 1911) και την αρχαιολογική καταγραφή του Τζουζέπε Γκερόλα που έγινε το 1905. Σπουδαίος αρχαιολόγος ο Ιταλός Γκερόλα, έρχεται στην Κρήτη, καταγράφει όλα τα Ενετικά μνημεία και που βρίσκεται το κάθε ένα. Εκτός από τις βασικές πηγές για την χρονολόγηση των τοπωνυμίων ο μελετητής χρησιμοποιεί και πολλές άλλες πηγές οι οποίες αναφέρονται στην βιβλιογραφία του.

Τα τοπωνύμια της Κρήτης καλύπτουν όλες τις χρονικές περιόδους της ιστορίας μας. Έτσι μπορούμε να βρούμε προ ελληνικά ή καλύτερα πρωτοελληνικά τοπωνύμια όπως οι λέξεις «Κάντανος», «Κνωσσός», άλλα που είναι καθαρώς ελληνικά (δηλαδή των ιστορικών χρόνων) όπως η «Πολυρρήνια» που ξέρουμε ότι έχει αποικηθεί από τους Δωριείς που κατέβηκαν από την Πελοπόννησο.

Η Πολυρρήνια το 1030 περίπου μέχρι το 1905 ονομάζεται «Παλιόκαστρο». Λέγεται ακόμα Παλιόκαστρο. Το πάνω και το κάτω Παλιόκαστρο. Θεωρώ ότι τα Τέμενια Σελίνου είναι και αυτό ελληνική λέξη απ' το Τέμενος, η Ρόκα από την Ροκαία Άρτεμις. Μπορούμε επίσης να βρούμε και λίγα που παραπέμπουν στην αραβική κατοχή της Κρήτης, όπως η «Σαρακίνα» και το «Ατσιπόπουλον» στο Ρέθυμνο και άλλα που δηλώνουν την παρουσία του Βυζαντίου όπως η Επισκοπή Αγυιάς Κισάμου αλλά και η λέξη Αγυιά είναι από το Άγιος.

Η Αγία Επισκοπή είναι καθαρά βυζαντινό. Είναι κάποια τοπωνύμια που είναι δύσκολο να ετυμολογηθούν είναι και κάποια άλλα που δεν χωράει αμφιβολία. Η

Αγία είναι Βυζαντινό καθαρά και δηλώνει Επισκοπή. Έχουμε δύο Επισκοπές. Την Επισκοπή Κισάμου και την Επισκοπή Αγυιάς. Και τα δύο είχαν ιδρυθεί τα πρώτα χρόνια του Χριστιανισμού στην Κρήτη.

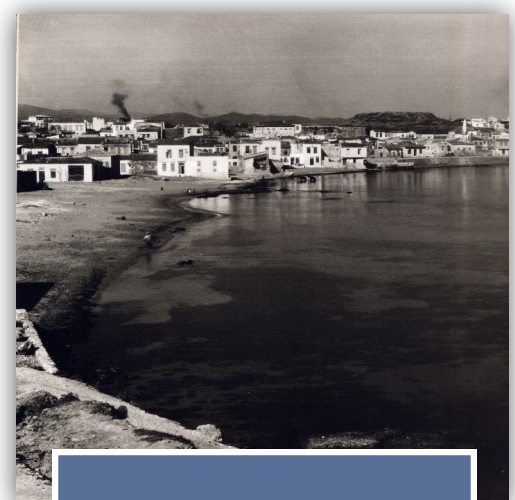
Τα τοπωνύμια από την εποχή της ενετοκρατίας είναι πάρα πολλά. Αναφέρω μερικά: Καλλερριανά (το επίθετο παραπέμπει στην ισχυρή οικογένεια των Καλλέργηδων), Καστέλι (έχουμε πολλά Καστέλια στην Κρήτη), Μινωθιανά (προέρχεται απ' την οικογένεια Μινώτων), Καλουδιανά (Καλούδης). Από τον κατάλογο συνάγεται ότι μερικά τοπωνύμια ειπώθηκαν για πρώτη φορά στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Αναφέρω μερικά: τα μπεϊλικά (είναι στο Σέλινο), Αμουσκλιανά, Σαρατσιανά, (είναι κι αυτά του Κακοδικίου) Μπαμπαλί (στον Αποκόρωνα) και Χασσανιανά (στο Σέλινο).

Χασάν, Σαράτσης, Μπαμπαλής, Αμούσκλης ήτανε Φαιουδάρχες Τούρκοι. Είχαν αντικαταστήσει τους Ενετούς και τους Κρητενετούς Φαιουδάρχες. Αυτό φανερώνει ότι σ' αυτούς τους οικισμούς κατοικούσαν πλούσιοι Τούρκοι γαιοκτήμονες.

Ο χρονοϊστορικός κατάλογος ξεκαθαρίζει επίσης ότι πολλά χωριά τα οποία θεωρούμε ότι κατοικήθηκαν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας λόγω του υπερέχοντος τουρκικού στοιχείου την περίοδο εκείνη όπως η Κάϊνα, ο Σάτσαλος, εμφανίζονται στις πηγές ήδη από την Ενετοκρατία που σημαίνει ότι οι κάτοικοι τους εξισλαμίστηκαν.

Μία άλλη ομάδα είναι τα τοπωνύμια του χρονοϊστορικού καταλόγου είναι όσα εμφανίζονται στις απογραφές και σε άλλες πηγές από τα τέλη του 19ου—αρχές 20ου αιώνα. Ένα τέτοιο παράδειγμα το εύρωστο οικονομικά αλλά και πληθυσμιακά Πλατάνου Κισάμου. Χωριό με πολλούς νέους, έχοντας οικονομική ανάπτυξη λόγω των πρώιμων κηπευτικών και του τουρισμού. Μέχρι τις απογραφές του 20ου αιώνα δεν υπάρχει αυτό το τοπωνύμιο, αντίθετα καταγράφονται άλλοι οικισμοί της περιοχής όπως οι Άγιοι Πάντες, οι Βρύσες, το Καβούσι.

Έχει διαπιστωθεί ότι ο νομός Χανίων έχει τους περισσότερους οικισμούς- χωριά στην Κρήτη. 486 χωριά έχει ο νομός Χανίων ενώ ο νομός Ηρακλείου που είναι διπλάσιος σε πληθυσμό έχει 433 χωριά.

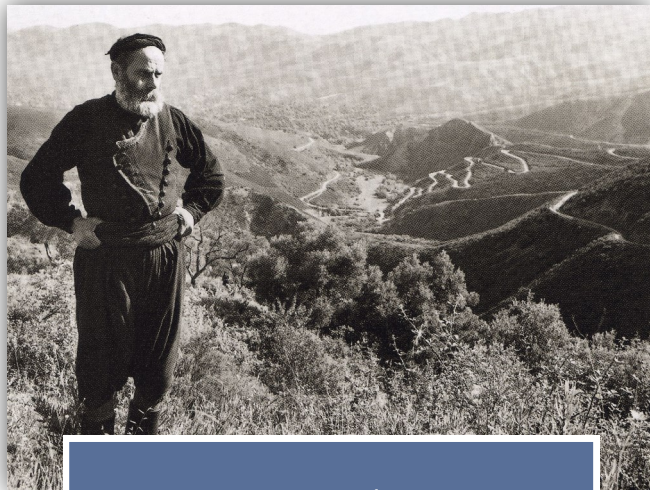
XANIA - ΚΟΥΜ-ΚΑΠΙ - NELLY'S 1927

XANIA NELLY'S 1927

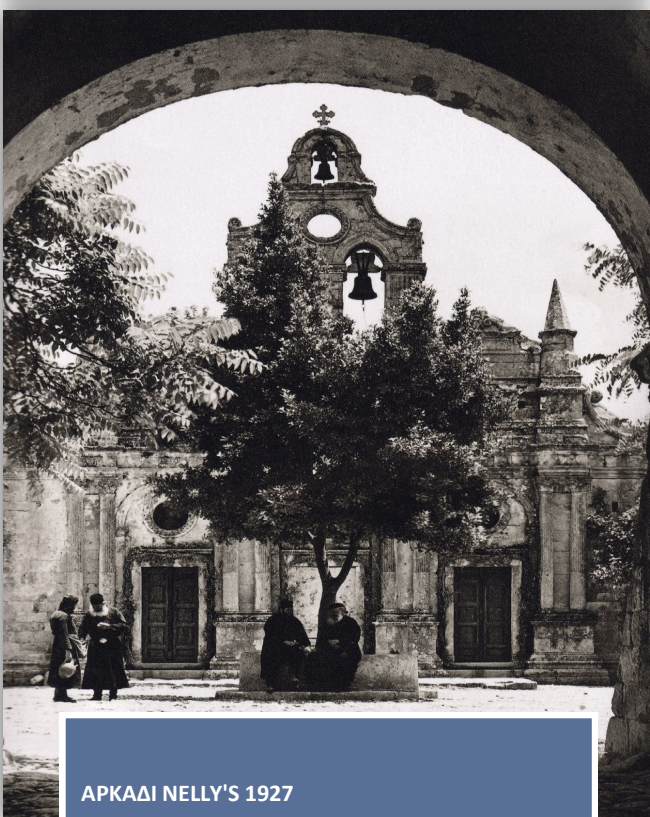
ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΦΡΑΓΚΙΟΥΔΑΚΗΣ

«ΤΑΞΙΔΙ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ»

ΛΑΚΚΟΙ - NELLY'S 1927

ΒΡΥΣΣΕΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ - NELLY'S 1927

ΑΡΚΑΔΙ NELLY'S 1927

(Αποσπάσματα από την ομιλία του φιλόλογου—συγγραφέα Θεοχάρη Φραγκιουδάκη στην παρουσίαση του βιβλίου. Την απομαγνητοφώνηση των ομιλιών έκανε η Βασιλική Λυραντζάκη).

Οι έμμεσες πηγές δεν παρέχουν ασφαλείς πληροφορίες και πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί γιατί το λάθος ενός αντιγραφέα ή ενός μεταγραφέα το υιοθετούμε άκριτα και μετά το διαιωνίζουμε. Η σχέση των καταγραφών με τον χώρο και τον χρόνο δεν είναι πάντα καλή. Πολλές φορές είναι πολύ ακαδημαϊκοί.

Υπάρχουν καταγραφείς που δεν έχουνε βιωματική σχέση και ότι βλέπουν μπροστά τους το καταγράφουν χωρίς πολύ ψάξιμο και χωρίς αυτό να μιλάει στην ψυχή τους. Άμα μπορούμε στην διαδικασία αυτή θα δούμε ότι διαιωνίζονται κάποια πράγματα. Το Ινστιτούτο τεχνολογίας και έρευνας έχει κάνει μια ωραία δουλειά και μπορείτε να βρείτε εκεί πέρα χωριά και χρονολογίες γι' αυτά (στην ιστοσελίδα του) αλλά έχει αντιγράψει άκριτα κάποια λάθη του Στέλιου Σπανάκη για παράδειγμα. (Κιτροπελέκα- Κίτηρος Πελεκάνου).

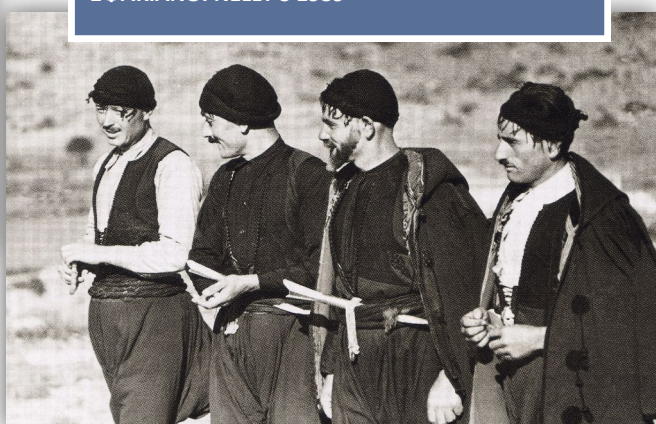
Κάτι που λείπει απ' τον τόπο μας είναι επιστημονικές ομάδες για συλλογική δουλειά. Μένουμε εμείς οι μοναχικοί. Αυτοψίες όπου μπόρεσα έκανα. Αξιοποίηση των επιγραφών, ορθολογική εκμετάλλευση της προφορικής παράδοσης αυτό είναι αναγκαίο γιατί δεν πρέπει να υιοθετούμε άκριτα φήμες και προφορικές παραδόσεις που δεν στηρίζονται σε επιστημονικές αποδείξεις.

Οι οικογενειακές οικήσεις είναι ένα πολύ ενδιαφέρον κομμάτι, είναι κυρίως του 19ου αιώνα αφορούν μετακινήσεις οικογενειών οι οποίες μάλλον αποσπαστηκαν οι περισσότερες από τον κύριο πυρήνα του κεντρικού χωριού και πήγαινε σε μια άκρη και φτιάζανε το δικό τους κονάκι, το δικό τους τσιφλίκι για να μην έχουνε ίσως πολλά πολλά με τους υπόλοιπους.

ΡΕΘΥΜΝΟ - ΦΟΡΤΕΤΣΑ- NELLY'S 1927

ΣΦΑΚΙΑΝΟΙ NELLY'S 1939

Τα περιληπτικά τοπωνύμια είναι τα Ασκούφου, Νιά χωριά που περιλαμβάνουν πολλά χωριά. Πολλά απ' αυτά ξεκίνησαν από ένα τοπικό οικισμό που μετά απλώθηκε όπως ο Πελεκάνος ας πούμε.

Η πολυδιάσπαση των οικήσεων σημαίνει ότι μπορεί σε μια απογραφή να υπάρχει μια ονομασία ενός χωριού και να μην αναφέρονται οι γειτονιές οι γύρω γύρω. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν. Πρέπει να κάνουμε συγκριτική έρευνα να δούμε. Αν υπάρχουν από πότε υπάρχουν, πότε πρωτοεμφανίζονται;

Οι μετονομασίες του 20ου αιώνα είναι στην ουσία πράξεις διοικητικές της ελληνικής πολιτείας. Πολλές φορές η ελληνική πολιτεία τις επιβάλλει επειδή θυμίζουν την Τουρκοκρατία. Υπάρχουν κενά τεράστια σε κάποια τοπωνύμια που τα χάνουμε, δηλαδή τα βρίσκουμε σε κάποιες πηγές πολύ πρώιμες, μετά χάνονται και ξαναεμφανίζονται πολύ αργότερα. Αυτό είναι ένα θέμα προς διερεύνηση.

Τοπωνυμική – Οικιστική έρευνα δεν τελειώνει ποτέ ούτε και αποσυνδέονται. Δεν μπορείς να δουλέψεις με οικιστική έρευνα και να μην μιλήσεις για τοπωνύμια. Ούτε να μιλήσεις για σκέτα ονόματα τόπων και να μην κάνεις ταυτοποίηση με τον χώρο. Αυτό που κάνουμε εδώ είναι ένα ταξίδι αυτογνωσίας γιατί επαναπροσδιορίζουμε την σχέση μας με τον χρόνο και το χώρο που μας γέννησε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ - ΛΙΜΑΝΙ - NELLY'S 1927

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, πλατεία Βαλιδέ Τζαμί - NELLY'S 1927

Όμορφη μέρα. Ή αύρα φουσά στου κάμπου τα σπαρμένα
Ψιλή βροχούλα εδρόσισε τα ρόδα τα γερμένα.
Και σ' ένα αηδόνι στο κλωνί: «Τί θες;» του λέει το ρόδο,
«Λουλούδι μου, στα φύλλα σου μεθάω τα μυρωμένα».

Ομάρ Καγιιάμ

«Ρουμπαγιάτ»

Σαίξπηρ

«Τρωίλος και Χρυσίδα»

Χρυσίδα:

Ό,τι όρκους, δώρα, δάκρυα ο έρωτας θελήσει, Τρωίλος...

Κι όποια θυσία, την κάνει αυτός, άλλον να ωφελήσει. Χιλιόδιπλα τα βλέπω εγώ στον Τρωίλο, απ' αυτόν Τον καθρέφτη του Πάνδαρου, τον εγκωμιαστικόν. Μα δε... Η γυναίκα είν' άγγελος όσο 'ναι ζηλεμένη. Το 'δωσες; Πάει! Όλη η χαρά στη πράξη είναι κρυμμένη.

Κόρη που δε γνωρίζει αυτό, τίποτα δεν γνωρίζει:

Το άπιαστο οι άντρες το εκτιμούν πιο πάνω απ' όσο αξίζει.

Γιατί καμιά στη χόρταση δεν ήβρε ό,τι ζητούσε,

Τη γλύκα που 'χε ο έρωτας όταν παρακαλούσε.

Για αυτό και βγαίνει απ' τον έρωτα τούτη η διδασκαλία: Το κερδισμένο υποταγή, το ακέρδιστο εξουσία.

Κι αν έχει όλη στον έρωτα η καρδιά μου σκλαβωθεί,

Αυτό στα μάτια μου ποτέ δεν θα φανερωθεί.

Ποιος να σε βοηθήσει, όταν σε σκοτώνουν καθημερινώς τα διορισμένα κοράκια του εχθές και του αύριο με σαδιστικό τρόπο;

Πες μου.

Μίλησε μου.

Μίλησε μου, για τις νύχτες που χόρεψες με τα πόδια γυμνά πάνω στα αγαπημένα σου χαλιά.

Μίλησε μου, για το αγαπημένο σου κέικ που γέμισε με γλυκές μυρωδιές το μικρό σου σπιτάκι και την άχαρη γειτονιά.

Μίλησε μου, για τους αγαπημένους φίλους που βρίσκονται στην άλλη άκρη του κόσμου.

Μίλησέ μου, για εκείνους που συνάντησες κρυφά στο παρκάκι, που ήταν ξεχασμένο από τα παιδιά.

Μίλησέ μου, για τον σκύλο σου. Πόσες βόλτες τον πήγαινες κάθε μέρα;

Μίλησέ μου και για την γάτα σου. Πόσα γουργουρίσματα άφηνε απλόχερα στο στέρνο μέχρι να ζεσταθεί η καρδιά σου;

Μίλησέ μου, για τον παθιασμένο έρωτα που έκανες στον άνθρωπό σου.

Αχ αλήθεια.

Ναι! Έχω την ανάγκη να λάβω λίγο κουράγιο, από τη ζωή των άλλων.

Μίλησέ μου, για τα φιλά σας. Τι γεύσεις είχαν;

Μίλησέ μου, για τις αγκαλιές σας. Ήταν στοργικές, σφιχτές, ζεστές;

Μίλησέ μου, για τις συγνώμες σας.

Για ποιους λόγους, συζητάς, κατανοείς, ακούς, φροντίζεις και αποδέχεσαι;

Μίλησέ μου.

Γιατί δεν συνεχίζεις ν' αναλώνεσαι;

Γιατί δεν κρύβεσαι;

Γιατί σταμάτησες να φοβάσαι;

Τι άλλαξε στα ξαφνικά;

Γιατί τον επέλεξες;

Γιατί αφοσιώνεσαι;

Ήταν τα δάκρυα, που σε στιγμές αδυναμίας σε κράτησαν δεμένο στη συνέργεια αυτή ή μήπως ήταν η συνειδητοποίησή ότι είσαι δυνατός, για ν' ωριμάσεις μ' εκείνον τον έναν, τον μοναδικό, που συμπληρώνει τα κενά με τρόπο ουσιαστικό και αληθινό;

Γιατί υποτάσσεσαι στην ολοκλήρωση και στο φως χαμογελώντας και λούζοντας το κορμί σου με μυρωδάτη έαρ;

Μίλησέ μου.

Ποιες είναι οι στιγμές που σε κάνουν να νιώθεις ευγνωμοσύνη και χαρά;

Μίλησέ μου, για τις αποφάσεις σας ξεκινώντας από το γιατί και καταλήγοντας στο διότι.

Ζητιανεύω για λίγη ελπίδα, από τα μπαλκόνια των ξένων.

Μίλησέ μου.

Μίλησέ μου, για τις ταινίες που σ' έκαναν να δακρύσεις και για τις λέξεις των ποιημάτων που αποστήθισες, για να τις μουρμουρίσεις ψιθυριστά σε ανυπεράσπιστες στιγμές.

Μίλησέ μου, για την αγαπημένη σου μουσική. Πόσες φορές την έβαλες στο repeat;

Μίλησέ μου, για τις φωτογραφίες που ξέθαψες από το συρτάρι και από τον υπολογιστή. Πόσες φορές γέλασες και έκλαψες κάνοντας παρέα με τις αναμνήσεις σου; Πόσες εξομολογήσεις έκανες στη φωτογραφία που κράτησες σφιχτά φιλώντας τα χείλη που πόθησες κρυφά;

Πόσες φορές πρόβαρες τα λόγια που λησμόνησες;

Μίλησέ μου.

Απάντησέ μου.

Πες μου.

Πες μου, τι θα κάνεις;

Τι θα κάνεις μόλις ξυπνήσεις;

Τι θα κάνεις, όταν θα βγεις ξανά από το σπίτι;

Τι θα κάνεις, όταν θα χτυπήσει το τηλέφωνο;

Τι θα απαντήσεις στα μηνύματα που θα λάβεις;

Τι θα προσέξεις και τι θ' αφήσεις πίσω σου ξεχασμένο;

Τι θα πιείς;

Τι θα μαγειρέψεις;

Τι θα φορέσεις;

Τι θ' αποφασίσεις;

Τι θα πετάξεις στα σκουπίδια;

Ποιον θα αγκαλιάσεις και ποιον θα φιλήσεις;

Ποιον θα φιλοξενήσεις και ποιον θα διώξεις;

Με ποιον θα κοιμηθείς;

Θα σκοτώσεις το τέρας ή θα το αφήσεις να σε καταπιεί;

Θ' ονειρευτείς την ζωή που δεν πρόλαβες να ζήσεις;

Θ' αλλάξεις;

Ποιον θα συγχωρέσεις;

Σε ποιον θα πεις σ' αγαπώ;

Θα τολμήσεις να πεις το σ' αγαπώ;

Θα κοιτάξεις κατάματα τον ήλιο;

Θα κλείσεις το φως, για να κοιμηθώ;

Είμαι κουρασμένη.

Θα χαμογελάς στην απαγγελία των ποιημάτων;

Θέλω να σε δω.

Θ' αφήσεις την μουσική να παίζει;

Θέλω να σε ακούσω.

Θ' είσαι συνεργός της ανατροπής;

Πες μου.

Μίλησέ μου.

Απάντησέ μου.

Θα το πεις το σ' αγαπώ;

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΕΡΙΒΑΚΗ

Η ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

Πες μου.

Πες μου, τι έκανες.

Τι έκανες, όταν βομβάρδισαν τις σκέψεις σου με δηλητήρια, που έβγαιναν από τα αποστειρωμένα εργαστήρια, από φυλλάδες τσακισμένες και από τηλεοράσεις που πυροβολούσαν ανηλεώς τα στήθια της ελευθερίας και της αισιοδοξίας;

Τι έκανες, όταν τσάκισαν τις ξύλινες σανίδες που γεφύρωναν το απολωλό εχθές με το σήμερα;

Αχ, αυτό το ατυχές σήμερα που αναγεννήθηκε στην εκπνοή του.

Πόσοι το σκότωσαν και πόσοι το θρήνησαν;

Τι έκανες, όταν ισορροπούσαν πάνω στη ζωή σου, δίχως να σε ρωτούν, αν πονάς, αν αντέχεις, αν κρυώνεις, αν διψάς, αν πεινάς;

Τι έκανες, όταν σ' αφόπλισαν, από τα όνειρά σου;

Πες μου, τι έκανες.

Πες μου, τι έκανες τις ημέρες καθώς περίμενες να χτυπήσει το τηλέφωνο, που θα σ' ενημέρωνε για την παραλαβή του σωτηρίου εμβολίου. Το μαγικό φάρμακο, που θα περιέθαλπτε τους κόπους και τα δάκρυα μιας ζωής;

Πες μου.

Πόσες φορές άναψες και έκλεισες μ' εμμονή το διακόπτη του φωτός της κάμαρης σου;

Πόσες φορές κοιμήθηκες μισόγυμνος στο σκοτάδι, αποκαμωμένος από το φόβο και τη λύπη;

Πόσες φορές δάκρυσες στα κρυφά, για να μην σε δουν τα παιδιά, ο σύζυγος, η μάνα;

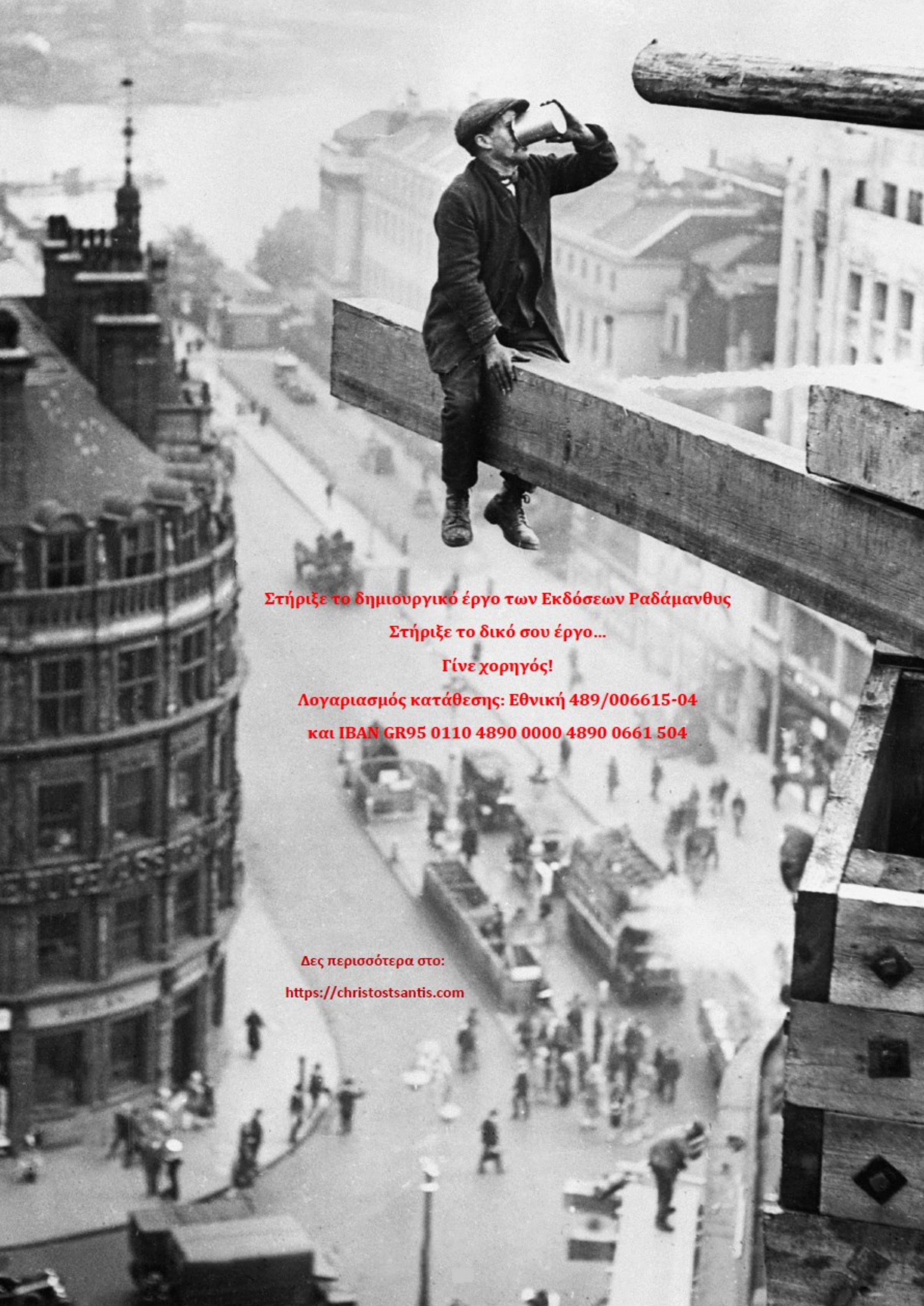
Πόσες φορές άναψες το καντήλι ζητώντας για έλεος;

Πόσες φορές έπνιξες σε ξιδιασμένο αλκοόλ τις ωχρές συζητήσεις μεταξύ ανεπιθύμητων συγγενών;

Πόσες φορές το χάδι το έκανες βία πράξη;

Πόσες φορές έκλεισες το στόμα πριν κράξεις για βοήθεια;

ΜΑΙΟΣ 2020

Στήριξε το δημιουργικό έργο των Εκδόσεων Ραδάμανθους

Στήριξε το δικό σου έργο...

Γίνε χορηγός!

Λογαριασμός κατάθεσης: Εθνική 489/006615-04

και IBAN GR95 0110 4890 0000 4890 0661 504

Δες περισσότερα στο:

<https://christostsantis.com>